

audit FINANCIAR

10/2011

- Evaluarea denaturărilor identificate și efectul acestora asupra pragului de semnificație în audit

- Comitetul de audit - interfața dintre auditul intern și auditul extern în viziunea codurilor de governanță corporativă de la nivel european
- Reglementările BNR în contextul implementării IFRS de către sistemul bancar din România
- Convergența contabilității instituțiilor publice cu Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public (IPSAS)
- Auditul resurselor umane - factor relevant al managementului performanței

Din activitatea CAFR

Al 3-lea Congres al Auditorilor Financieri din România

În perioada 3-4 noiembrie a.c., Camera Auditorilor Financieri din România va organiza la București, Hotel Marriott, cel de-al 3-lea Congres al Auditorilor Financieri din România, cu tema „Profesia de audit – pentru încrederea investitorilor și protejarea interesului public”, ocazie cu care va fi marcată și Ziua Națională a Auditorului Financiar.

La eveniment vor participa personalități recunoscute în România și în plan internațional, reprezentanți ai organismelor profesionale din țară și din străinătate, ai autorităților de reglementare, ai mediului academic și de afaceri, membri și stagiați ai Camerei.

Lucrările se vor desfășura atât în plen, cât și în cadrul a șase ateliere, axate pe subiecte aferente temei principale. Aceste ateliere sunt: „Interesul public – misiune fundamentală a auditorului”, „Profesia de audit, provocări și probleme regionale”, „Recunoașterea rolului societal al auditului”, „Consolidarea încrederii în profesia de audit”, „Dezbateri cu privire la documentul emis de Comisia Europeană intitulat «Cartea Verde – politica de audit: lecțiile crizei»”; „Dinamizarea pieței auditului – auditurile mixte”.

Referitor la acest eveniment prof.univ.dr. **Horia Neamțu**, președintele Camerei Auditorilor Financieri din România, a declarat: „În strânsă legătură cu evoluțiile situației economice pe plan mondial, dar și în țara noastră, auditorul financiar este profesionistul care poate contribui,

într-o măsură semnificativă, la asanarea climatului economic și la restabilirea încrederii în inițiativele, măsurile oneste, pertinente de depășire a crizei economice. Prin profesionalism, atitudine independentă și transparentă în desfășurarea misiunilor de audit, prin elaborarea unor rapoarte de calitate, conforme standardelor internaționale în materie și Codului etic al profesiei, auditorul satisface interesul public manifestat cu privire la corectitudinea afacerilor supuse evaluării sale, îndeplinind totodată și un important rol social.

În acest context, Congresul își propune să faciliteze contacte între specialiști reprezentativi ai profesiei din țară și din străinătate spre a face un schimb activ de idei, soluții și bune practici pentru ca activitatea de audit să fie racordată la prioritățile perioadei actuale.

Profesionalismul auditorilor financieri români este recunoscut atât pe plan intern, cât și internațional, o consecință a acestui fapt fiind includerea Camerei Auditorilor Financieri din România ca membru cu drepturi depline în cadrul organismelor internaționale de profil: Federația Internațională a Contabililor (IFAC), Federația Experților Contabili Europeni (FEE) și Federația Internațională a Contabililor Francofoni (FIDEF). Acestea au anunțat, deja, faptul că vor trimite reprezentanți la lucrările Congresului CAFR.

Avem convingerea că rezultatele celor două zile de dezbateri profesionale vor reprezenta o resursă importantă de informații pentru elaborarea măsurilor menite să contribuie la perfecționarea activității de audit financiar, în strânsă legătură cu cerințele și așteptările mediului de afaceri din România.”

Masă rotundă privind asigurarea calității

La 12 septembrie a.c., la sediul Camerei Auditorilor Financieri din România s-a desfășurat o **Masă rotundă privind asigurarea calității**, manifestare profesională organizată de CAFR și Institutul Contabililor Autorizați din Anglia și Țara Gallor (ICAEW), în conformitate cu Protocolul semnat între cele două organizații profesionale.

Au participat membri ai Consiliului CAFR, reprezentanți ai Consiliului pentru Supravegherea Publică a Activității de Audit Statutar și membrii Departamentului de monitorizare și competență profesională (DMCP) din cadrul CAFR. S-au prezentat următoarele teme:

- **Martin Manuzi**, director regional ICAEW, Europa: „Supravegherea publică și cerințe ale Uniunii Europene. Prezentare a structurilor din Marea Britanie, a abordării

desfășurării unui audit de calitate și noi posibile tendințe ale Uniunii Europene”.

- **Urania Moldovanu**, șef al Departamentului monitorizare și competență profesională: „Practicile actuale din România privind asigurarea calității”.
- **Paul Simkins**, director de asigurare a calității ICAEW: „Prezentarea filozofiei de monitorizare, a structurii, politicilor și proceselor ICAEW” și „Identificări și provocări generate de monitorizarea firmelor de audit de către ICAEW”.

Temele prezentate au fost urmate de discuții privind puncte comune și diferențe față de abordarea din Marea Britanie; caracteristici și pro-vocări aferente monitorizării firmelor de audit din România.

Prof. univ. dr. Horia NEAMȚU & Urania MOLDOVANU

Studiu de caz privind evaluarea denaturărilor identificate și efectul acestora asupra pragului de semnificație în audit și a opiniei auditorului independent
Case Study on Identified Misstatements and their Effect on Audit Materiality and the Independent Auditor's Opinion

3

Asist. univ. dr. Cristina BOȚA-AVRAM & prof. univ.dr. Dumitru MATIȘ

Comitetul de audit - interfața dintre auditul intern și auditul extern în viziunea codurilor de guvernare corporativă de la nivel european
The Audit Committee - the Interface Between External and Internal Audit in the Vision of EU Corporate Governance Codes

17

Cristian ȘTEFAN & Mihaela MUȘAT

Considerații privind reglementările BNR în contextul implementării IFRS de către sistemul bancar din România
Considerations Regarding NBR Regulations on IFRS Implementation by the Romanian Banking System

28

Drd. Doina ILIE & dr. Georgeta ALECU

Convergența contabilă a instituțiilor publice cu Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public (IPSAS)
The Convergence of Public Institutions Accounting with International Public Sector Accounting Standards (IPSAS)

36

Drd. Georgeta-Elvira MARINESCU

Auditul resurselor umane - factor relevant al managementului performanței
Human Resources Audit - A relevant Factor of Performance Management

44

Drd. Laura LICĂ-BANU

Studiu privind riscurile finanțării terorismului (II)
A Study on Terrorism Financing Risks (II)

50

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiari
din România**

Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Colegiul editorial științific

- Prof. univ. dr. **Sorin BRICIU**, decan, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
- Prof. univ. dr. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
- Prof. univ. dr. **Robin JARVIS**, director pentru IMM-ACCA, profesor de contabilitate Universitatea Brunel, Marea Britanie
- Prof. univ. dr. **David HILLIER**, decan, Leeds University Business School, Marea Britanie
- Prof. univ. dr. **Allan HODGSON**, decan, Amsterdam Business School, Olanda
- Prof. univ. dr. **Dumitru MATIȘ**, decan, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
- Prof. univ. dr. **Maria MANOLESCU**, ASE, București
- Prof. univ. dr. **Ion MIHĂILESCU**, Universitatea "Constantin Brâncoveanu", Pitești
- Prof. univ. dr. **Vasile RĂILEANU**, decan, Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune - ASE București
- Prof. univ. dr. **Donna STREET**, Universitatea Dayton, SUA
- Prof. univ. dr. **Ioan TALPOȘ**, rector, Universitatea de Vest din Timișoara
- Prof. univ. dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași
- Prof. univ. dr. **Eugeniu ȚURLEA**, șef Catedră contabilitate, audit și control de gestiune, ASE București
- Academician **Iulian VĂCĂREL**, Academia Română

Director științific: Prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**

Director editorial: Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef: **Cristiana RUS**

Colectiv redacțional: Marina ANTOFIE, Alexandra JORA, Alice PETCU, Adriana SPIRIDON, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: **Cristina RADU**

Prezentare grafică și tehnoredactare: **Nicolae LOGIN**

Colegiul editorial științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

Publicație recunoscută de CNCSIS, categoria B+

B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>; www.ebscohost.com

Revista este inclusă în platforma editorială română SCPIO: www.scpio.ro

Marcă înregistrată la OSIM, sub nr. M2010 07387

Telefon: **(021) 410.74.43 interior 120**; Fax: **(021) 410.03.48**;

E-mail: **revista@cafr.ro**; <http://revista.cafr.ro>

Tipar: Universal Color S.A., str. Victoriei, bl. A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1844 - 8801

Studiu de caz privind evaluarea denaturărilor identificate și efectul acestora asupra pragului de semnificație în audit și a opiniei auditorului independent

Horia NEAMȚU* & Urania MOLDOVANU**

Abstract

Case Study on Identified Misstatements and their Effect on Audit Materiality and the Independent Auditor's Opinion

Starting from the theoretical approach of the subject and taking into account the regulations imposed by the International Standards on Auditing, this work presents the readers a case study that may guide the auditor on the practical measures related to the documentations of sections B5 Materiality, A9 Summary of errors and A14 Audit Report in the "Guidance on Quality Audit", prepared by the Institute of Chartered Accountants of Scotland (ICAS) and used by financial auditors, CAFR members, by means of the authorized translation performed by the Chamber of Financial Auditors of Romania. Comments related to this subject were prepared by a critical analysis of the specialized, as well as based on the authors' professional experience. Thus, the concept of materiality is being analyzed both in the context of preparing and disclosing financial statements, as well as in the context of an audit. Also, in what regards materiality, audit risk is being debated.

In this article, references are made to the materiality determination when planning an audit, namely functional materiality, materiality review while audit progresses, communication and correctness of errors and, finally, assessment of uncorrected misstatements. It was in this context that the case study was built, having a practical value for planning and performing audit engagements.

Key words: *financial audit, audit engagement, materiality, audit risk, misstatements, errors*

JEL Classification: *M 42*

Cuvinte cheie: *audit financiar, misiune de audit, prag de semnificație, riscul de audit, denaturări, erori*

1. Introducere

Obiectivele generale ale auditorului în efectuarea unui audit al situațiilor financiare, stabilite de Standardul Internațional de Audit (ISA) 200 sunt:

- Obținerea unei asigurări rezonabile cu privire la faptul că situațiile financiare ca întreg nu conțin denaturări semnificative, permițându-i auditorului să exprime o opinie potrivit căreia acestea au fost întocmite, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil;
- Raportarea cu privire la situațiile financiare ;
- Comunicarea aspectelor descoperite conform cerințelor ISA.

Pentru realizarea acestor obiective, auditorul planifică misiunea de audit financiar, obține suficiente probe adecvate, care să susțină opinia sa și să ateste că situațiile financiare nu conțin denaturări semnificative și întocmește un raport pe care îl prezintă persoanelor responsabile.

* Prof univ. dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: horia.neamtu@yahoo.com

** Șef al Departamentului de Monitorizare și Competență Profesională al CAFR, e-mail: urania_moldovanu@yahoo.com

Având în vedere caracterul de test al probelor și procedurilor de audit efectuate asupra tranzacțiilor entității, misiunea de audit oferă o asigurare rezonabilă din partea auditorului și nu una absolută

Auditorul nu poate furniza utilizatorilor situațiilor financiare o asigurare absolută asupra fidelității situațiilor financiare, ceea ce ar însemna că s-a examinat fiecare tranzacție din exercițiul auditat și s-a concluzionat că toate înregistrările contabile au fost corect efectuate, reflectate, clasificate și cuprinse în situațiile financiare.

Ca urmare a limitărilor inerente ale auditului (ISA 210 „Convenirea asupra termenilor misiunilor de audit”)¹, având în vedere caracterul de test al probelor și procedurilor de audit efectuate asupra tranzacțiilor entității, misiunea de audit oferă o asigurare rezonabilă din partea auditorului și nu una absolută.

Pentru fundamentarea acestei asigurări, auditorul utilizează conceptul pragului de semnificație.

Reglementările aplicabile sunt:

- **ISA 320**, în vigoare din 15 decembrie 2009, care tratează responsabilitatea auditorului în aplicarea adecvată a conceptului de prag de semnificație în planificarea și efectuarea unui audit al situațiilor financiare²;
- **ISA 450**, în vigoare din 15 decembrie 2009³, care explică modul în care pragul de semnificație se aplică în evaluarea efectului denaturărilor identificate asupra auditului și a denaturărilor necorectate, asupra situațiilor financiare.

2. Obiectivele și metodologia cercetării

Lucrarea de față își propune ca, pornind de la abordarea teoretică a temei și ținând seama de reglementările impuse prin Standardele Internaționale de Audit, să pună la dispoziția cititorilor un studiu de caz care poate ghida auditorul asupra măsurilor practice legate de documentarea secțiunilor *B5 Pragul de semnificație*, *A9 Sumarul erorilor* și *A14 Raportul de audit* din „Ghidul privind auditul calității”, elaborat de Institutul Contabililor Autorizați din Scoția (ICAS)⁴ și utilizat de auditorii financiari, membri ai CAFR, în traducerea autorizată a Camerei. Comentariile aferente temei au fost elaborate prin analiza critică a literaturii de specialitate, precum și pe baza experienței profesionale a autorilor. Astfel, conceptul pragului de semnificație este supus analizei atât în contextul elaborării și prezentării situațiilor financiare, cât și în contextul unui audit.

De asemenea, în legătură cu pragul de semnificație este pus în discuție riscul de audit.

Ulterior, în articol se fac referiri la determinarea pragului de semnificație în momentul planificării auditului, pragul de semnificație funcțional, revizuirea pragului de semnificație pe măsură ce auditul progresează, comunicarea și corectarea erorilor și, în fine, evaluarea denaturărilor necorectate.

Pe acest fundament a fost construit studiul de caz, cu valoare practică pentru planificarea și desfășurarea misiunilor de audit.

3. Considerații de ordin teoretic și normativ

3.1. PRAGUL DE SEMNIFICAȚIE ÎN CONTEXTUL ELABORĂRII ȘI PREZENTĂRII SITUAȚIILOR FINANCIARE

Potrivit ISA 320, cadrele de raportare financiară abordează conceptul de prag de semnificație, în contextul elaborării și prezentării situațiilor financiare, astfel:

- (a) Informațiile, inclusiv denaturările și omisiunile, sunt considerate a fi semnificative dacă acestea, luate individual ori agregate, pot influența deciziile economice ale utilizatorilor, luate în baza situațiilor financiare;
- (b) Judecățile cu privire la pragul de semnificație sunt făcute în circum-

¹ IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit Financiar 2009*, coeditare CAFR - Ed. IRECSO, București, 2009, pag. 119

² Op cit. pag 353;

³ Op. cit. pag 419;

⁴ ICAS, *Ghid privind auditul calității*, coeditare CAFR - Ed. Irecson, București, 2009

stanțele date și sunt afectate de mărirea sau natura denaturării, sau o combinație a acestora;

- (c) Judecățile privind aspectele importante pentru utilizatori sunt bazate pe luarea în considerare a nevoilor comune de informare a utilizatorilor ca grup cu privire la situațiile financiare.

Aplicarea conceptului pragului de semnificație în contextul prezentării situațiilor financiare, potrivit Standardului Internațional de contabilitate 1 (IAS 1) „Prezentarea situațiilor financiare”⁵, implică faptul că nu este necesară respectarea cerințelor specifice dintr-un standard sau interpretare, dacă informațiile rezultate nu sunt semnificative.

Cadrul național de raportare financiară⁶ explică principiul pragului de semnificație prin aceea că valoarea elementelor de bilanț și cont de profit și pierdere poate fi combinată, dacă reprezintă o sumă ne semnificativă.

Pragul de semnificație reprezintă un concept relativ. Exemplu: suma de 5.000 euro poate fi considerată un prag de semnificație ridicat pentru o societate mică, dar ne semnificativă pentru o companie multinațională mare.

De aceea, dimensiunea unei companii supusă auditării influențează raționamentul în stabilirea pragului de semnificație.

3.2. PRAGUL DE SEMNIFICAȚIE ÎN CONTEXTUL UNUI AUDIT

Principiile prezentate mai sus oferă un cadru de referință pentru auditor în determinarea pragului de semnificație în contextul unui audit financiar, acțiune

care ține de judecata profesională a auditorului privind nevoile de informații ale utilizatorilor situațiilor financiare.

În mod rezonabil, auditorul poate presupune că utilizatorii situațiilor financiare:

- au o înțelegere asupra afacerii și deschiderea de a studia situațiile financiare;
- înțeleg că situațiile financiare sunt pregătite, prezentate și auditate la nivelul pragului de semnificație;
- recunosc incertitudinile inerente în folosirea estimărilor, luarea în considerare a evenimentelor viitoare; și
- iau decizii rezonabile în baza situațiilor financiare.

Față de cele prezentate mai sus, pragul de semnificație poate fi definit ca o mărime admisă de auditor a unei omisiuni sau a unei declarații eronate a informației contabile, a cărei depășire, în anumite circumstanțe, ar face ca judecata rațională a unei persoane rezonabile să fie schimbată sau influențată.

Conceptul de prag de semnificație este aplicat de auditor în:

- Planificarea și efectuarea auditului;
- Evaluarea efectului denaturărilor identificate;
- Evaluarea efectului denaturărilor necorectate, asupra situațiilor financiare și în formarea opiniei auditorului.

Astfel, pragul de semnificație este un factor major pe care auditorii îl iau în considerare când planifică auditul sau

evaluează dovezile pe parcursul derulării auditului.

3.3. PRAGUL DE SEMNIFICAȚIE ȘI RISCUL DE AUDIT

Auditorul obține o asigurare rezonabilă prin colectarea de probe suficiente pentru a reduce riscul de audit la un nivel acceptabil de scăzut.

- *Riscul de audit: riscul ca auditorul să exprime o opinie inadecvată atunci când situațiile financiare sunt denaturate semnificativ. Evaluarea a ceea ce este semnificativ este un aspect ce ține de utilizarea raționamentului profesional.*

Modelul riscului de audit derivă din conceptele ilustrate în Standardele de Audit. Riscul de audit este stabilit în funcție de riscul de denaturare semnificativă și riscul de detectare:

$$R_a = R_i \times RC \times RNNE \times RNE$$

și

$$RNE = R_a / R_i \times RC \times RNNE$$

unde: R_i = riscul inerent; R_c = riscul de control; $RNNE$ = riscul de nedetectare; RNE = banda de risc

Acest model mai poate fi reprezentat și astfel:

$$\text{Riscul de nedetectare} = \frac{\text{Riscul individual de audit}}{\text{Riscul inerent} \times \text{Riscul de control}}$$

Există o relație invers proporțională între pragul de semnificație și nivelul riscului de audit (cu cât este mai înalt nivelul pragului de semnificație cu atât este mai scăzut riscul de audit și invers).

⁵ IASB, *Standarde Internaționale de Raportare Financiară, inclusiv Standarde Internaționale de Contabilitate*, Ed. CECCAR 2006, pag. 711
⁶ Monitorul Oficial, *Legislație pentru toți, OMFP nr. 3055/2008: Reglementările contabile conforme cu directivele europene*, Secțiunea 7 „Principiile contabile generale” pag. 36, 2008

3.4. DETERMINAREA PRAGULUI DE SEMNIFICAȚIE ÎN MOMENTUL PLANIFICĂRII AUDITULUI

În elaborarea planului de audit, auditorul face judecăți cu privire la mărimea denaturărilor care vor fi considerate semnificative. Aceste judecăți oferă o bază pentru:

- determinarea naturii, momentului, domeniului de aplicare a procedurilor de evaluare a riscului
- Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă;
- Determinarea naturii, momentului și ariei de cuprindere a procedurilor de audit suplimentare.

Auditorul impune un nivel acceptabil al pragului de semnificație, astfel încât să poată detecta denaturările semnificative atât cantitative (valorice), cât și calitative.

Exemple de denaturări calitative:

- Descrierea inadecvată a unei politici contabile când este probabil ca un utilizator al situațiilor financiare să fie indus în eroare de descriere (exemplu: modificarea politicii privind înregistrarea stocurilor de natură obiectelor de inventar);
- Neprezentarea încălcării cerințelor de reglementare, când este probabil ca impunerea ulterioară a restricțiilor, potrivit reglementărilor, să influențeze negativ, în mod semnificativ, capacitatea de operare;
- Clauzele din contractele clienților cu banca pot să prevadă ca anumiți indicatori din situațiile financiare să fie menținuți la nivel minim;
- O întrerupere a fluxului de încasări;

- Atitudinea nepăsătoare a conducerii cu referire la integritatea situațiilor financiare.

Cu toate că pragul de semnificație poate fi determinat și aplicat folosind o abordare cantitativă, aspectele calitative ale denaturărilor de valoare mică pot afecta semnificativ deciziile luate de către utilizatorii situațiilor financiare (exemplu: plata ilegală a unui comision pentru asigurarea unui contract de vânzare, a cărei dezvoltare poate duce la pierderea contractului sau la plata unor penalități care pot fi semnificative).

Auditorul financiar trebuie să ia în considerare posibilitatea apariției denaturărilor la nivelul valorilor relativ mici care, cumulate, ar putea avea un efect semnificativ asupra situațiilor financiare (exemplu: o eroare apărută în procedura de închidere de lună ar putea fi un indiciu al unei denaturări semnificative dacă acea eroare se repetă în fiecare lună).

La planificarea auditului, auditorul analizează aspectele care ar putea face ca situațiile financiare să fie denaturate în mod semnificativ.

Înțelegerea pe care auditorul o are despre entitate și mediul acesteia îl ajută la:

- stabilirea unui cadru de referință în interiorul căruia auditorul planifică auditul și exercită raționamentul profesional cu privire la evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă a situațiilor financiare și la reacția la aceste riscuri, pe parcursul auditului;
- determinarea pragului de semnificație pentru situațiile financiare ca întreg;

- evaluarea faptului dacă raționamentul legat de pragul de semnificație rămâne valabil pe măsură ce auditul avansează.

Utilizarea reperelor la calcularea pragului de semnificație

- Pragul de semnificație pentru situațiile financiare ca întreg este determinat ca un procent din valoarea unui reper ales de auditor (conform ISA 320 –punctul A3⁷).*

Factori de identificare a reperelor adecvate:

- elemente ale situațiilor financiare (active, datorii, capital propriu, venituri, cheltuieli);
- ținta utilizatorilor situațiilor financiare (exemplu: pentru evaluarea performanței financiare, reperul va fi profitul, veniturile sau activele nete);
- natura entității și mediul economic în care operează;
- structura de proprietate a entității și modul de finanțare (dacă sursa de finanțare sunt datoriile, se pune accent pe active, drepturi de creanță, nu pe câștigul entității);
- volatilitatea relativă a reperului. Volatilitatea este o măsură de variație a prețului unui instrument financiar în timp (când profitul înaintea impozitării din activități continue este volatil, este mai adecvat ca reper profitul brut sau totalul veniturilor).

Pentru determinarea pragului de semnificație sunt utilizate următoarele reperi cantitative:

- Total activ;
- Cifra de afaceri
- Total venituri;

⁷ IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit Financiar 2009*, coeditare CAFR - Ed. IRECSO, București, 2009, pag. 340

Evaluarea denaturărilor identificate

- Profitul brut înainte de impozitare
- Media profitului înainte de impozitare pe 3 ani;
- Profitul net din operațiuni în curs.

Determinarea unui procent din reperul ales implică raționamentul profesional al auditorului:

- un procent aplicat la profitul înainte de impozitare va fi mai mare decât procentul aplicat la total venituri;
- același procent asupra profitului poate fi adecvat pentru o entitate orientată către profit dintr-o industrie, dar inadecvat pentru o organizație non-profit.

Valoarea pragului de semnificație rezultată poate fi ajustată ținând seama de orice factor calitativ care ar putea fi relevant pentru misiunea de audit.

Exemple de factori calitativi care pot afecta stabilirea pragului de semnificație:

- erorile semnificative din anii precedenți;
- posibile fraude ;
- erori de prezentare minore care pot afecta anumite obligații contractuale;
- erori de prezentare minore care pot afecta tendința de evoluție a profiturilor.

Se consideră că pragul de semnificație va fi cea mai mică valoare a intervalului în următoarele situații:

- societatea este în primul an de auditare;
- există indicii privind lipsuri semnificative în controlul intern;
- schimbări semnificative la nivelul conducerii;
- presiuni ridicate neobișnuite din partea pieței;

- risc de fraudă mai ridicat decât cel normal.

De asemenea, decizia auditorului de a stabili un nivel cât mai scăzut al pragului de semnificație este influențată de factorii calitativi enumerați anterior.

Avantajul utilizării altor baze de comparație, cum ar fi: total active sau total venituri, este acela că pentru multe companii acești factori sunt mult mai stabili de la un an la altul decât profitul brut înainte de impozitare.

De exemplu, să presupunem că societatea înregistrează un profit înainte de impozitare în sumă de 3.000.000 euro în primul an, care în al doilea an a scăzut la 250.000 euro, din cauza unei reduceri temporare a prețului de vânzare a produselor proprii. Auditorul stabilește ca prag de semnificație o valoare reprezentând 5% din această sumă, respectiv 150.000 euro în primul an și de 12.500 euro în cel de al doilea, necesitând extinderea semnificativă a activității de audit.

De aceea, ținând seama de fluctuația profitului brut înainte de impozitare, se recomandă utilizarea unei alte baze de comparație ca fiind mai fezabilă.

În cazul în care societatea auditată înregistrează pierderi este dificilă utilizarea ca bază de comparație a factorului total venituri, având în vedere posibilitatea existenței unor denaturări semnificative în acest domeniu.

- *Auditorul poate determina praguri de semnificație pentru anumite clase de tranzacții specifice, solduri de conturi, prezentări, dacă, în circumstanțele date, există astfel de informații specifice pentru care se așteaptă să existe denaturări cu valoare mai mică decât pragul de*

semnificație stabilit pentru situațiile financiare ca întreg (conform ISA 320 punctul A10⁸).

Factori care pot indica astfel de tranzacții/conturi/ prezentări:

- Dacă legea/ cadrul de raportare aplicabil afectează așteptările utilizatorilor cu privire la măsurarea anumitor elemente (tranzacții cu părțile afiliate, remunerarea conducerii și a celor însărcinați cu guvernanta);
- Prezentările cheie în legătură cu industria în care entitatea operează (cheltuielile de cercetare în industria farmaceutică);
- Dacă ținta utilizatorilor este un aspect particular al afacerii (o afacere nou achiziționată).

Evaluarea pragului de semnificație *în relație cu soldurile conturilor, clasele de tranzacții și prezentările de informații* ajută auditorul să decidă asupra: elementelor ce trebuie să fie examinate, folosirii de proceduri analitice și de eșantionare, selectării procedurilor de audit care, combinate, se estimează că reduc riscul de audit la un nivel acceptabil de scăzut.

Auditorul poate considera util să obțină o înțelegere asupra așteptărilor celor însărcinați cu guvernanta în legătură cu soldurile conturilor, clasele de tranzacții și prezentările de informații, existente în circumstanțele specifice ale entității.

3.5. PRAGUL DE SEMNIFICAȚIE FUNCȚIONAL

În scopurile ISA *pragul de semnificație funcțional reprezintă suma /sumele stabilite de auditor la un nivel mai scăzut decât pragul de semnificație pentru situațiile financiare ca întreg, pentru a*

8 Op. cit., pag. 342;

reduce la un nivel adecvat de scăzut probabilitatea ca denaturările necorectate sau nedetectate agregate să depășească pragul de semnificație pentru situațiile financiare ca întreg, (conform ISA 320⁹).

Pragul de semnificație funcțional se poate referi și la suma /sumele stabilite de auditor la un nivel mai scăzut decât pragul de semnificație pentru anumite clase de tranzacții, solduri de conturi sau prezentări.

Scopul determinării pragului de semnificație funcțional îl reprezintă evaluarea riscului de denaturare semnificativă și determinarea naturii, momentului și ariei de cuprindere a procedurilor de audit suplimentare.

3.6. REVIZUIREA PRAGULUI DE SEMNIFICAȚIE PE MĂSURĂ CE AUDITUL PROGRESEAZĂ

Auditorul va revizui pragul de semnificație pentru situațiile financiare ca întreg și, după caz, pragurile de semnificație pentru anumite clase de tranzacții, solduri de conturi sau prezentări, în situația în care:

- Natura informațiilor identificate și circumstanțele în care au avut loc indică faptul că ar putea exista alte denaturări care, dacă ar fi luate în considerare în mod agregat, împreună cu denaturările cumulate pe parcursul auditului, ar putea fi semnificative.
- Totalitatea denaturărilor cumulate pe parcursul auditului se apropie de valoarea pragului de semnificație.

Dacă auditorul consideră că este adecvată diminuarea pragului de semnificație pentru situațiile financiare ca întreg, atunci el va hotărî dacă este cazul

să scadă pragul de semnificație funcțional și să reevalueze natura, momentul și aria de cuprindere a procedurilor de audit suplimentare, determinate inițial.

Dacă, la cererea auditorului, conducerea a examinat o clasă de tranzacții, sold de cont sau prezentare și denaturările care au fost detectate, auditorul va efectua proceduri adiționale de audit pentru a determina dacă denaturările rămân valabile.

3.7. COMUNICAREA ȘI CORECTAREA DENATURĂRILOR

Auditorul va comunica nivelului adecvat de conducere, la timp, toate denaturările cumulate pe parcursul auditului. Dacă auditorul ajunge la concluzia că denaturările pot fi semnificative, auditorul trebuie:

- să ia în considerare reducerea riscului de audit prin extinderea procedurilor de audit sau
- să ceară conducerii să ajusteze situațiile financiare.
- *În cazul în care conducerea refuză să ajusteze situațiile financiare și rezultatele procedurilor extinse de audit nu permit auditorului să ajungă la concluzia că totalul denaturărilor necorectate nu este semnificativ, auditorul trebuie să ia în considerare modificarea corespunzătoare a raportului de audit (în concordanță cu prevederile ISA 705 „Modificări ale opiniei auditorului independent”).*

Despre denaturările considerate de conducere că nu sunt semnificative se vor solicita acesteia explicații (conform ISA 580 „Declarații scrise”).

3.8. EVALUAREA EFECTULUI DENATURĂRILOR NECORECTATE

Pragul de semnificație va fi revizuit, în etapa de finalizare a misiunii de audit în conformitate cu ISA 320.

Auditorul va determina dacă denaturările necorectate sunt semnificative, în mod individual sau agregat, luând în considerare:

- Mărimea și natura denaturărilor, în circumstanțele particulare în care acestea au loc;și
- Efectul cumulativ al denaturărilor necorectate din perioadele anterioare.

Dacă o denaturare individuală este semnificativă, este puțin probabil ca aceasta să poată fi echilibrată de o altă denaturare (exemplu: situațiile financiare vor fi denaturate semnificativ prin supraevaluarea veniturilor, chiar dacă efectul denaturării este echilibrat de o denaturare echivalentă a cheltuielilor).

- *Unele denaturări pot să îl determine pe auditor să le considere semnificative, chiar dacă sunt mai scăzute decât pragul de semnificație pentru situațiile financiare ca întreg, în următoarele circumstanțe:*
 - afectează respectarea reglementărilor;
 - afectează clauzele legate de datorii sau alte clauze contractuale;
 - au legătură cu aplicarea incorectă a unei politici contabile, cu efect semnificativ în viitor;
 - afectează ratele folosite pentru evaluarea poziției financiare, a fluxurilor de numerar;
 - denaturarea este rezultatul unei fraude, urmând a fi luată în considerare, împreună cu alte aspecte ale auditului, chiar dacă nu

⁹ Op. cit., pag. 337;

este semnificativă în relație cu situațiile financiare, conform ISA 240 „Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare”.

- *Auditorul va comunica denaturările necorectate și efectul lor asupra opiniei din raportul de audit celor responsabili cu guvernanta* (conform ISA 265 „Comunicarea deficiențelor în controlul intern către persoanele însărcinate cu guvernanta”).

Totodată, va comunica efectul denaturărilor necorectate legate de perioade anterioare cu privire la clasele de tranzacții, soldurile de conturi, sau prezentările relevante și situațiile financiare ca întreg.

4. Studiu de caz

4.1. EXEMPLU PRACTIC DE DETERMINARE A PRAGULUI DE SEMNIFICAȚIE - Secțiunea B5;

Etapele stabilirii pragului de semnificație:

Cele trei etape importante în determinarea pragului de semnificație în audit sunt:

- Etapa I – Stabilirea valorii preliminare a pragului de semnificație
- Etapa II – Determinarea erorii tolerabile
- Etapa III – Evaluarea denaturărilor identificate pe parcursul auditului și compararea lor cu valoarea preliminară a pragului de semnificație.

4.1.1. Stabilirea valorii preliminare a pragului de semnificație (etapa I)

Auditorul stabilește un prag de semnificație pentru întreaga misiune în etapa de planificare:

- cu scopul de a determina întinderea și natura procedurilor de evaluare a riscului,
- pentru a identifica și evalua riscurile denaturărilor semnificative și
- pentru a determina natura, planificarea și extinderea procedurilor de audit suplimentare.

- *Valoarea preliminară a pragului de semnificație poate fi definită ca suma maximă, în opinia auditorului, a prezentărilor eronate pe care le-ar putea conține situațiile financiare, fără a afecta totuși deciziile utilizatorilor rezonabili.*

Pentru a evalua semnificația este nevoie de o bază de comparație. Întrucât pragul de semnificație este relativ, se impune găsirea unor termeni de comparație pentru a se putea stabili dacă prezentările eronate sunt semnificative (informații financiare privind perioadele precedente, bugete sau previziuni pentru perioada curentă, ajustate pentru schimbări semnificative în circumstanțele entității).

În general, standardele de audit și cele de contabilitate nu definesc niveluri orientative, exprimate în unități monetare, pentru valoarea pragului de semnificație. Aceasta demonstrează că determinarea pragului de semnificație trebuie să fie o problemă de raționament profesional al auditorului.

*
* *

- Proiectul situațiilor financiare ale SC DIVERS SA, societate de explorare marină, întocmite pentru exercițiul încheiat la 31 decembrie 2010, conform OMFP 3055/2009 prezintă următoarele date:

- Cifra de afaceri - 18.700.000 lei;
- Total active - 15.000.000 lei;

- Profit înaintea impozitării - 2.000.000 lei.

Societatea deține în patrimoniu un utilaj comandat special, care are performanțe mult mai mari decât alte utilaje similare produse în serie, ceea ce îi aduce societății un avantaj competitiv foarte mare în această industrie.

Potrivit datelor contabile la 31.12.2010, față de valoarea de înregistrare de 20.000.000 lei, amortizarea inclusă în costuri este de 18.000.000 lei, rezultând o valoare contabilă de 2.000.000 lei.

Performanța societății față de anul anterior este mai scăzută, având în vedere costurile prilejuite de rambursarea unui credit bancar pe termen lung.

4.1.2. Determinarea erorii tolerabile (etapa II)

- *Eroarea tolerabilă poate fi considerată ca fiind valoarea preliminară a pragului de semnificație repartizată pe segmente, reprezentând clase de tranzacții specifice, solduri de conturi, prezentări, în circumstanțele date.*

Această repartizare este necesară deoarece probele sunt acumulate mai curând pe segmente decât pentru situațiile financiare ca ansamblu.

O poziție bilanțieră sau o linie din situațiile financiare, cum ar fi clienți sau stocuri, grupează mai multe conturi bilanțiere care prezintă funcțiuni asemănătoare. O clasă de tranzacții se referă la un anumit tip de tranzacții prelucrată de sistemul contabil al clientului, cum ar fi tranzacțiile legate de vânzări sau achiziții.

Dacă auditorii dispun de o valoare preliminară a pragului de semnificație pentru fiecare segment, acest lucru îi va ajuta să determine probele adecvate ce urmează a fi colectate.

Evaluări

Nume client	DIVERS SA	Perioada contabilă	31.12.2010	Ref. B 5/1
-------------	-----------	--------------------	------------	------------

PRAGUL DE SEMNIFICAȚIE (INITIAL)

Determinarea pragului de semnificație	Final		Planificat		Efectiv	
	Anul curent		Anul curent		Anul precedent	
	lei	euro	lei	euro	lei	euro
Profit înaintea impozitării, după ajustarea pentru elemente excepționale și primele directorilor:			2.000.000	473.014	8.000.000	1.892.058
1) 10% din acesta			200.000	47.301	800.000	189.206
2) 5% din acesta			100.000	23.650	400.000	94.603
2. Cifra de afaceri:			18.700.000	4.364.264	20.000.000	4.730.145
3) 2% din acesta			374.000	87.285	400.000	94.603
4) 1% din acesta			187.000	43.642	200.000	47.301
Active brute:			15.000.000	3.500.746	17000.000	4.020.623
5) 2% din acesta			300.000	70.015	340.000	80.412
6) 1% din acesta			150.000	35.007	170.000	40.206

Pragul de semnificație al auditului stabilit la 31.12.2010

Baza de calcul

Rata de schimb la 31.12.2010 - 4,2848
 Rata de schimb la 31.12.2009 - 4,2282

Justificarea nivelului de prag de semnificație ales

1. Factorii nr. 1 și 2 nu au fost luați în considerare, din cauza volatilității profitului, acesta fiind afectat de fluctuații datorate influențelor ratei inflației și a ratei de schimb a monedei naționale.
 2. La stabilirea pragului de semnificație necesar pentru determinarea mărimii eşantioanelor, *în faza de planificare* a misiunii se consideră adecvat procentul de 2% din cifra de afaceri pe anul 2010 (mai mare decât 2% din totalul activelor pe această perioadă), rezultând un prag de semnificație de 374.000 lei (87.285 euro).

Întocmit de Urania Moldovanu..... Data 17.01.2011.....
 Revizuit de Marin Ionescu..... Data 26.01.2011.....

Comentarii privind pragul de semnificație final

Se completează în etapa finală

Întocmit de Data.....
 Revizuit de.....

Evaluarea denaturărilor identificate

Din cauza numărului mare de factori implicați, nu există o metodă optimă sau solicitată de repartizare a valorii preliminare a pragului de semnificație pe fiecare segment. Acest proces se poate realiza prin utilizarea raționamentului profesional sau a unei abordări cantitative.

- **Exemple de factori calitativi** care influențează repartizarea pe segmente a valorii preliminare a pragului de semnificație:
 - mărimea și complexitatea unui cont;
 - influența modificărilor unui cont pentru indicatorii cheie ai performanței;
 - auditorii așteaptă ca anumite conturi să conțină mai multe abateri decât altele

- trebuie să se țină cont deoptrivă de supraevaluare și de subevaluare;
- costurile relative ale auditului afectează acest proces de repartizare.

În practică, este deseori greu de anticipat care dintre conturi prezintă o probabilitate mai mare de eroare și dacă aceste abateri vor fi mai curând supraevaluări sau subevaluări. De asemenea, de cele mai multe ori, nu pot fi determinate costurile relative ale auditării diverselor solduri de conturi.

Prin urmare, repartizarea valorii preliminare a pragului de semnificație pe conturi se dovedește a fi un raționament profesional dificil. Tocmai din acest motiv, numeroase firme de audit au definit pentru efectuarea acestei operațiuni instrucțiuni riguroase și metode statis-

tice sofisticate. Unul din obiectivele repartizării valorii preliminare a pragului de semnificație pe segmente ar trebui să fie minimizarea costurilor auditului.

- *Indiferent de modul în care se face această repartizare, la finele auditului auditorul trebuie să fie sigur de faptul că valoarea combinată a prezentărilor eronate din toate conturile este mai mică sau egală cu valoarea preliminară a pragului de semnificație.*

Din acest motiv se calculează pragul de semnificație funcțional, pentru a reduce la un nivel adecvat de scăzut probabilitatea ca totalitatea denaturărilor necorectate sau nedetectate să depășească pragul de semnificație stabilit la nivelul situațiilor financiare ca întreg (conform ISA 320).

Repartizarea pragului de semnificație (în etapa II)

Nume client	DIVERS SA	Perioada contabilă	31.12.2010	Ref. B 5/2
Pragul de semnificație = 2% x cifra de afaceri = 374.000 lei (87.285 euro).		Repartizarea pragului de semnificație pe segmente		
		%	Evaluare lei	euro
Riscul inerent general = Mediu/ ridicat				
Imobilizări corporale și necorporale		10	37.400	8.728
Conturi ale grupului și investiții		5	18.700	4.364
Stocuri de produse finite și în curs		10	37.400	8.728
Debitori		10	37.400	8.728
Investiții pe termen scurt		0	0	0
Casa și banca – plăți		5	18.700	4.364
Casa și banca – încasări		5	18.700	4.364
Creditori		5	18.700	4.364
Creditori pe termen lung		10	37.400	8.728
Vânzări		5	18.700	4.364
Cumpărări		5	18.700	4.364
Cheltuieli		10	37.400	8.728
Salarii și indemnizații		5	18.700	4.364
Alte secțiuni de audit		5	18.700	4.364
Balanța de verificare și înregistrările contabile		5	18.700	4.364
Situații financiare provizorii și înregistrări după sfârșitul exercițiului		5	18.700	4.364
TOTAL		100	374.000	87.285

4.1.3 Evaluarea denaturărilor identificate pe parcursul auditului și compararea lor cu valoarea preliminară a pragului de semnificație (etapa III)

Această etapă se efectuează la finele misiunii de audit, când auditorul evaluează toate testele de audit și procedează la cumularea tuturor denaturărilor legate de conturile bilanțiere sau clasele de tranzacții.

- În înțelesul ISA 450, *denaturarea este definită ca o diferență între suma, clasificarea, prezentarea, sau dezvăluirea unui element raportat în situațiile financiare și suma, clasificarea, prezentarea, sau dezvăluirea care este cerută pentru ca elementul să fie în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil.*

Factori generatori ai denaturărilor: lipsa acurateței în strângerea sau procesarea informațiilor cu care sunt pregătite situațiile financiare, omisiunea unei sume sau a unei prezentări, judecăți ale conducerii cu privire la estimările contabile pe care auditorul nu le consideră rezonabile, selectarea și aplicarea politicilor contabile pe care auditorul le consideră inadecvate.

- *Denaturările proiectate sunt, conform ISA 450¹⁰, cea mai bună estimare a auditorului bazată pe eșantioanele de date colectate în timpul procesului de audit. Suma cumulată a erorilor trebuie să includă luarea în considerare a efectelor erorilor care nu au fost ajustate în perioadele anterioare, deoarece au fost considerate ne semnificative.*

- *Denaturările necorectate reprezintă denaturările pe care auditorul le-a cumulat pe parcursul auditului și care nu au fost corectate¹¹.*

Totalul erorilor necorectate cuprinde:

- denaturări specifice identificate de auditor, inclusiv efectul net al denaturărilor necorectate identificate pe parcursul auditului perioadelor precedente și
 - cea mai bună estimare a auditorului cu privire la alte denaturări ce nu pot fi identificate în mod special (de exemplu, erori prognozate sau probabile).
- *Pentru a evalua dacă situațiile financiare au fost întocmite, în toate aspectele semnificative, în conformitate cu un cadru de raportare financiară aplicabil, auditorul trebuie să aprecieze dacă totalul denaturărilor necorectate care au fost identificate pe parcursul auditului este semnificativ.*

Atunci când auditorul exprimă o opinie cu privire la faptul dacă situațiile financiare oferă o imagine corectă și fidelă, denaturările includ și acele ajustări ale sumelor clasificărilor, prezentărilor sau dezvăluirilor care, în opinia auditorului, sunt necesare pentru ca situațiile financiare să ofere o imagine corectă și fidelă, sau să fie prezentate fidel sub toate aspectele semnificative.

În efectuarea comparației, standardele internaționale stipulează faptul că auditorul trebuie să țină seama și de as-

pectele calitative ale politicilor contabile ale entității.

Aceasta înseamnă că auditorul va trebui să fie atent la influența lipsei de neutralitate a raționamentului managementului, de exemplu - la tendința managementului de a face estimări contabile.

Revizuirea pragului de semnificație după încheierea auditului

În data de 25 februarie 2011 un eveniment important a dus la avariarea ireversibilă a utilajului special, cu consecințe în scăderea cu 80% a cifrei de afaceri față de perioada similară a anului anterior, aducând societatea la limita profitabilității.

Până la încheierea exercițiului auditat existau semnale în acest sens prin defecțiunile frecvente ale utilajului.

Ca urmare, auditorul a efectuat proceduri suplimentare în conformitate cu ISA 560 "Evenimente ulterioare" (interrogarea persoanelor responsabile, citirea minuterilor întâlnirilor comitetului director), constatând că, până la încheierea exercițiului auditat, existau semnale cu privire la defecțiunile frecvente ale utilajului special.

- *Auditorul propune conducerii să modifice situațiile financiare, prin recunoașterea unei deprecieri la nivelul valorii neamortizate a utilajului, în sumă de 2.000.000 lei, care constituie o denaturare semnificativă a situațiilor financiare:*

„Cheltuieli de exploatare 6813 = 291 privind ajustările pentru deprecierea imobilizărilor”

„Ajustări pt. deprecierea 2.000.000 lei imobilizărilor corporale”

10 IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit Financiar 2009*, coeditare CAFR - Ed. IRECSO, București, 2009, pag. 530

11 Op. cit., *Glosar de termeni*, pag. 15

Evaluarea denaturărilor identificate

Ajustarea contabilă propusă de auditor ca efect al evenimentului ulterior datei bilanțului are un impact semnificativ asupra situațiilor financiare:

- diminuează activele contabile totale cu 2.000.000 lei;

- majorează cu aceeași sumă costul vânzării;
- anihilează întreg profitul declarat,
- pune în discuție aplicarea principiului continuității activității.

Conducerea societății nu și-a însușit ajustările contabile propuse de auditor, care ar afecta nivelul dividendului anunțat acționarului principal, SC SHIPPING Galați, care deține 97% din capitalul social.

Revizuirea pragului de semnificație pentru situațiile financiare ca întreg, conform ISA 320

Nume client	DIVERS SA	Perioada contabilă	31.12.2010	Ref. B 5/3
-------------	-----------	--------------------	------------	------------

PRAGUL DE SEMNIFICAȚIE (FINAL)

Determinarea pragului de semnificație	Final		Planificat		Efectiv	
	Anul curent		Anul curent		Anul precedent	
	lei	euro	lei	euro	lei	euro
Profit înainte de impozitare, după ajustarea pt elemente excepționale și primele directorilor:	0	0	2.000.000	473.014	8.000.000	1.892.058
1) 10% din acesta	-	-	200.000	47.301	800.000	189.206
2) 5% din acesta	-	-	100.000	23.650	400.000	94.603
2. Cifra de afaceri:	18.700.000	4.364.264	18.700.000	4.364.264	20.000.000	4.730.145
3) 2% din acesta	374.000	87.285	374.000	87.285	400.000	94.603
4) 1% din acesta	187.000	43.642	187.000	43.642	200.000	47.301
Active brute:	13.000.000	3.033.980	15.000.000	3.500.746	17.000.000	4020.623
5) 2% din acesta	260.000	60.679	300.000	70.015	340.000	80.412
6) 1% din acesta	130.000	30.339	150.000	35.007	170.000	40.206

Pragul de semnificație al auditului stabilit la 31.12.2010

Baza de calcul

Rata de schimb la 31.12.2010 - 4,2848

Rata de schimb la 31.12.2009 - 4,2282

Justificarea nivelului de prag de semnificație ales

1. La stabilirea PS în faza de exprimare a opiniei se consideră adecvat procentul de 2% din cifra de afaceri, mai mare decât 2% din totalul activelor, rezultând 374.000 lei (87.285 euro).

Comentarii privind pragul de semnificație final

Întrucât reperul utilizat la calcularea pragului de semnificație inițial - cifra de afaceri - nu a suferit denaturări, pragul de semnificație final este la același nivel cu cel inițial.

Situațiile financiare prezintă erori neajustate semnificative de 2.000.000 lei - Sect A 12 „Evenimente ulterioare”. Auditorul va exprima o opinie cu rezerve, conform ISA 705 și va formula un paragraf de atenționare privind continuitatea activității conform ISA 706 - Secțiunea A 14 „Raportul de audit”.

Întocmit de Urania Moldovanu.....

Data 12.05.2011

Revizuit de Marin Ionescu

4.2. EXEMPLU PRACTIC PRIVIND DOCUMENTAREA SECȚIUNII A 9 „SUMARUL ERORILOR”

Nume client	SC DIVERS SA	Perioada contabilă	31.12.2010	Ref A9/1
-------------	--------------	--------------------	------------	----------

SUMARUL ERORILOR

ISA320

Toate erorile și abaterile notate pe parcursul desfășurării auditului pe teren trebuie înregistrate mai jos, specificând și detaliile cu privire la consecințele pe care le poate avea fiecare dintre erori.

Dacă se procedează la efectuarea ajustărilor, atunci acest fapt ar trebui notat în consecință.

Erorile neajustate, aduse din perioada precedentă care sunt ireversibile (spre exemplu, care au un efect cumulativ) ar trebui avute în vedere la calculul pragului de semnificație. În acest sens se documentează o referință distinctă în dosarul de audit.

Dacă o eroare a fost constatată ca rezultat al tehnicilor de eșantionare, eroarea va trebui extrapolată (proiectată) pentru a implementa descoperirile la nivel de eșantion pentru lotul total.

Natura unei erori sau deviații și motivul apariției acesteia	Referința	Eroarea curentă	Eroarea proiectată	Efectul profitului	Efectul asupra bilanțului	Ajustat	Considerat nesemnificativ
		Debit	Credit			D/N	D/N
1. Erori neajustate din exercitiul 2009		0				-	-
2. Recunoașterea deprecierei utilajului scos din funcțiune la 25.02.11	A 12* E 17**	2.000.000	-	2.000.000	2.000.000	Nu	Nu
Total posibile ajustări		2.000.000	-	2.000.000	2.000.000		

* A12 - Evenimente ulterioare bilanțului ISA 560

** E17 - Imobilizări corporale – Referințe 17, 18/ Depreciere

Nivelul Pragului de semnificație stabilit la 17.01.2011 a fost de 374.000 lei (87.285 euro).

CONCLUZIE

Efectul denaturărilor neajustate totale notate mai sus sau în raportul de audit este considerat semnificativ. I s-a solicitat clientului să efectueze ajustările tuturor denaturărilor, cu excepția celor care au fost marcate ca fiind în mod clar nesemnificative. Întrucât clientul nu a făcut ajustările, declarația scrisă a conducerii va justifica motivele.

Semnătură: Urania Moldovanu.....Data: 20.05.2011

Revizuit de către: Marin Ionescu.....Data: 20.05.2011

4.3. EXEMPLU PRACTIC DE FORMULARE A OPINIEI AUDITORULUI ÎN CIRCUMSTANȚELE DATE ȘI DOCUMENTAREA SECȚIUNII A 14 - RAPORTUL DE AUDIT.

Numele clientului	SC DIVERS SA	Perioada contabilă	31.12.2010	Ref A14/1
-------------------	--------------	--------------------	------------	-----------

RAPORTUL AUDITULUI

OBIECTIVELE AUDITULUI

ISA 700

1. Să ofere asigurarea că raportul de audit a fost prezentat corect, în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit, cu alte îndrumări profesionale și reflectă concluziile activității de audit întreprinse.

Evaluarea denaturărilor identificate

	Programul auditului	Program	Inițiale	Data
1.	Revizuiți și evaluați concluziile care decurg din probele de audit obținute ca fundament al exprimării opiniei de audit cu privire la situațiile financiare (ISA 705).	A5 A6	U.M.	20.05.11
2.	Raportul ar trebui prezentat în conformitate cu formatele recomandate de ISA.	Raportul de audit	U.M.	20.05.11
3.	Ar trebui prezentat un raport modificat (care să sublinieze aspectele sau calificarea) în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit.	B5	U.M.	28.05.11
4.	Asigurați-vă ca o prezentare detaliată să fie inclusă în dosar pentru a susține orice opinie de audit calificată sau modificată, incluzând detaliile necesare cu privire la consultări sau la procesul de revizuire la cald.	A6/ ref 10		25.05.11
5.	Raportul de audit ar trebui să conțină un paragraf referitor la responsabilitatea auditorului față de terte părți (paragraful „Bannerman”).	N/A		
6.	În Raportul de audit ori în situațiile financiare trebuie incluse referiri, care să prezinte: (i) Tipul serviciilor non-audit furnizate clientului de audit; și/sau (ii) Faptul că un fost partener al misiunii de audit lucrează în prezent pentru client.	N/A		

CONCLUZIE

Sunt pe deplin mulțumit că obiectivele stipulate mai sus au fost îndeplinite.

Semnătura: Urania Moldovanu.....Data 28.05.2011

Revizuit: Marin IonescuData 28.05.2011

RAPORTUL AUDITORULUI INDEPENDENT

Destinatul adecvat:

Către:

- **Adunarea generală a acționarilor societății comerciale DIVERS SA,**
- **Consiliul de administrație al societății comerciale DIVERS SA**

RAPORT CU PRIVIRE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

Am audiat situațiile financiare anexate ale SC DIVERS SRL (Societatea), care cuprind bilanțul la data de 31 decembrie 2010, contul de profit și pierdere, situația modificărilor capitalului propriu și situația fluxurilor de numerar pentru anul încheiat, precum și o sinteză a politicilor contabile semnificative și alte note explicative. Situațiile financiare se referă la:

- Total capitaluri proprii x x lei
- Profitul net al exercițiului financiar 2.000.000 lei.

Responsabilitatea conducerii pentru situațiile financiare

Conducerea este responsabilă pentru întocmirea și prezentarea fidelă a acestor situații financiare în conformitate cu Reglementările contabile conforme cu directivele europene aprobate prin OMFP nr. 3055/2009, cu modificările ulterioare, precum și pentru sistemul de control intern relevant pentru întocmirea situațiilor financiare ce nu conțin denaturări semnificative ca urmare fie a fraudei, fie a erorii.

Responsabilitatea auditorului

Responsabilitatea noastră este de a exprima o opinie cu privire la aceste situații financiare în baza auditului efectuat. Am realizat auditul în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit. Aceste standarde prevăd faptul că trebuie să ne conformăm cerințelor de etică și să planificăm și să realizăm auditul pentru a obține o asigurare rezonabilă cu privire la faptul că situațiile financiare nu conțin denaturări semnificative.

Un audit implică realizarea procedurilor necesare pentru obținerea probelor de audit referitoare la sume și alte informații publicate în situațiile financiare. Procedurile selectate depind de raționamentul auditorului, inclusiv evaluarea riscurilor ca situațiile financiare să prezinte denaturări semnificative ca urmare fie a fraudei, fie a erorii. În efectuarea acestor evaluări ale riscurilor, auditorul ia în considerare controlul intern relevant pentru întocmirea de către entitate și prezentarea fidelă a situațiilor financiare, cu scopul de a planifica proceduri de audit adecvate în circumstanțele date, dar nu în scopul exprimării unei opinii cu privire la eficiența sistemului de control intern al entității. În cadrul unui audit se evaluează, de asemenea, gradul de adecvare a politicilor contabile folosite și măsura în care estimările contabile elaborate de conducere sunt rezonabile, precum și evaluarea prezentării generale a situațiilor financiare. Considerăm că probele de audit pe care le-am obținut sunt suficiente și adecvate pentru a furniza o bază pentru opinia noastră de audit.

Baza pentru opinia cu rezerve

Conducerea entității nu este de acord cu modificarea situațiilor financiare la 31.12.2010, prin recunoașterea ajustării valorii neamortizate a utilajului special, scos din funcțiune la 25.02.2011, în urma unei avarii definitive. Ca urmare, profitul societății este denaturat semnificativ.

Opinia cu rezerve

În opinia noastră, cu excepția efectelor aspectelor descrise în paragraful Bazei pentru opinia cu rezerve, situațiile financiare anuale anexate oferă o imagine corectă și fidelă cu privire la poziția financiară a Societății la data de 31 decembrie 2010 și a performanței financiare și a fluxurilor de trezorerie ale acesteia pentru exercițiul încheiat la această dată, în conformitate cu Ordinul ministrului finanțelor publice al României nr. 3055/ 2009 și cu politicile contabile prezentate în Nota 6 a acestor situații financiare.

Paragraful de observații

Fără a constitui o altă rezervă la opinia exprimată, atragem atenția asupra faptului că societatea a suferit o pierdere importantă, atât financiară, cât și strategică, prin avarierea activului societății în cursul exercițiului 2011. Aceste condiții, împreună cu alte aspecte explicate în nota X, indică existența unei incertitudini semnificative, care ar putea genera o îndoială semnificativă cu privire la capacitatea societății de a-și continua activitatea. Continuitatea activității Societății depinde de aplicarea măsurilor adecvate care să conducă la îmbunătățirea performanței sale operaționale;

RAPORT CU PRIVIRE LA ALTE DISPOZIȚII LEGALE ȘI DE REGLEMENTARE

Raport asupra conformității raportului administratorilor cu situațiile financiare

În concordanță cu Ordinul nr. 3055/2009 al ministrului finanțelor publice al

României, articolul 320(1), litera (e), noi am citit raportul administratorilor atașat situațiilor financiare anuale pentru exercițiul încheiat la 31 decembrie 2010. Raportul administratorilor nu face parte din situațiile financiare. În raportul administratorilor, noi nu am identificat informații financiare care să fie în mod semnificativ neconcordante cu informațiile prezentate în situațiile financiare alăturate.

- [Numele și adresa auditorului]
- [Semnătura auditorului]
- [Data raportului auditorului]
- [Număr de înregistrare în Registrul Camerei Auditorilor Financiar din România]

5. Concluzii

Definirea pragului de semnificație are o importanță deosebită în planificarea

unei misiuni de audit financiar de calitate. Important de subliniat ni se pare a fi faptul că, dacă respectarea „regulilor jocului” definite de ISA reprezintă premise esențiale ale determinării acestui indicator, nu mai puțin de luat în considerare sunt experiența, profesionalismul, chiar flerul și talentul celor care pregătesc și execută un audit financiar. Și, în această privință, mai ales în legătură cu punerea în evidență a riscurilor de audit, ni se pare obligatorie o atitudine corectă, care include respectarea scepticismului profesional și a regulilor etice ale profesiei.

Prin aceeași prismă, modelul de „studiu de caz” pe care l-am propus auditorilor poate furniza idei utile de ordin practic, dar soluțiile concrete țin de specificul fiecărei misiuni de audit. Autorii vor recepta cu interes opinii privind subiectul supus atenției, dar și în legătură cu soluțiile propuse.

Bibliografie

- Boulescu, Mircea; Ghiță, Marcel; Mareș, Valerică, *Fundamentele auditului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2001
- Dănescu, Tatiana, *Audit financiar - convergențe între teorie și practică*, Editura Irecson, București, 2007
- Domnișoru, Sorin, *Audit statutar și comunicare financiară*, Vol I, Editura Economică, București, 2011
- Mihăilescu, Ion; Moldovanu Urania, *Strategia și planificarea unui audit financiar în lumina standardelor clarificate*, Revista „Audit Financiar” nr. 3/2010
- Moldovanu, Urania, *Exigențele controlului calității activității de audit financiar în contextul actualelor reglementări europene și naționale*, Revista „Audit Financiar” nr. 4 și 5/ 2009
- Moldovanu, Urania, *Monitorizarea activității de audit financiar - atribuție prioritară în domeniul asigurării calității*, Revista „Audit Financiar” nr. 10/2009
- Munteanu, Victor, *Utilizarea pragului de semnificație și a riscului de audit în planificarea și conducerea auditului financiar*, accesabil la www.oconomica.uab.ro/upload/lucrari/820062/41.pdf
- Stoian, Flavia; Morariu, Ana, *Audit financiar*, Editura ASE, 2010
- Tiron Tudor, Adriana, *Pragul de semnificație*, accesabil la www.econ.ubbcluj.ro/vmuller/Download/Audit/curs7audit.2007.pdf
- Țurlea, Eugeniu; Ionescu, Iancu-Octavian, *Pragul de semnificație și atitudinea auditorului financiar față de risc*, Revista „Audit Financiar” nr. 5/2010
- ICAS, *Ghid privind auditul calității*, coeditare CAFR – Ed. Irecson, București, 2009
- IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit Financiar 2009*, coeditare CAFR - Ed. IRECSO, București, 2009
- Monitorul Oficial, Legislație pentru toți, OMFP nr. 3055/2008: *Reglementările contabile conforme cu directivele europene*, Secțiunea 7 „Principiile contabile generale”, 2008

Comitetul de audit - interfața dintre auditul intern și auditul extern în viziunea codurilor de guvernare corporativă de la nivel european

Cristina BOȚA-AVRAM* & Dumitru MATIȘ**

Introducere

Abstract

The Audit Committee - The Interface between External and Internal Audit in the Vision of EU Corporate Governance Codes

The present study close the series of three studies, which represents the final results of the research activity that aims to elaborate a more complex analysis of the European corporate governance codes, from the audit function's perspective with its own pillars (external audit, internal audit, audit committee). The major objective of this study is to highlight the main key elements that should define the existence, functioning, role and responsibilities of the audit committee in the context of corporate governance. The conclusions of this study corroborated with the conclusions of the previous studies will allow obtaining a global vision over the manner that all these three audit pillars (external audit, internal audit, audit committee) are meant to interact in the European space from the perspective of the corporate governance.

Key words: *corporate governance, audit committee, internal audit, external audit, corporate governance code, European Union*

JEL Classification: *M40, M42, M21, M14*

Cuvinte cheie: *guvernare corporativă, comitetul de audit, audit intern, audit extern, cod de guvernare corporativă, Uniunea Europeană*

Marea parte a cercetărilor și studiilor identificate în literatura de specialitate internațională de până la finalul secolului XX se axau cu preponderență asupra eficienței cu care funcționează comitetul de audit¹. Însă, ulterior începutului de secol XXI, **se va face simțită tot mai mult nevoia de a cerceta modul în care comitetul de audit interacționează cu auditul intern și extern, îndeosebi în contextul creșterii semnificației asigurării unei bune guvernante corporative**², ceea ce ulterior s-a concretizat în realizarea a diverse studii privind modul în care comitetul de audit interacționează cu auditul intern³.

Sintetizând rezultatele acestor studii într-o idee generală, aceasta ar fi că auditul intern și-a intensificat interacțiunile sale cu comitetul de audit și este important ca acest comitet de audit să fie perceput de către auditorii interni ca

* Asist.univ.dr., Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, Catedra de Contabilitate și Audit, email: cristina.botaavram@econ.ubbcluj.ro.

** Prof.univ.dr., Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, Catedra de Contabilitate și Audit, email : dumitru.matis@econ.ubbcluj.ro.

1 Porter, B.A. & Gendall, P.J. (1998) – *Audit Committees in Private and Public Sector Corporates in New Zealand: an empirical investigation*, International Journal of Auditing, vol.2, pp.49-69; Beasley, M.S., Carcello, J.V., Hermanson, D.R. and Lapedes, P.D. (2000) – *Fraudulent Financial Reporting: consideration of industry traits and corporate governance mechanisms*, Accounting Horizons, vol.14, pp.441-454.

2 DeZoort, F.T.& Hermanson, D.R.& Archambeault, D.S. & Reed, S.A. (2002) – *Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of the Empirical Audit Committee Literature*, Journal of Accounting Literature, vol.21, pp.38-75.

3 Mat Zain, M. & Subramaniam, N. (2007) – *Internal auditors perceptions on audit committees interactions: a qualitative study in Malaysian public corporation*, Corporate Governance, Volume 15 Number 5 September.; Mat Zain, Sarens, G. & De Beelde, I. (2006) – *Interaction between internal auditors and the audit committee: an analysis of expectations and perceptions*, Working paper, Universiteit Gent, Faculteit Economie en Bedrijfskunde.

un forum independent, unde se pot identifica soluții la problemele cu care se confruntă entitatea în desfășurarea activității sale, fiind astfel asigurate premisele pentru o bună guvernare corporativă a acelei entități. Similar auditului intern și auditului extern, comitetul de audit a cunoscut mutații semnificative în sfera obiectivelor sale. Astfel, dacă la început acesta era focalizat exclusiv pe procesul de raportare financiară, acum obiectivele comitetului de audit sunt mult mai extinse, fiind conectate la asigurarea unei bune guvernante corporative în general⁴.

În acest context, apreciem ca fiind justificată dezvoltarea unei analize mai aprofundate asupra modului în care obiectivele, rolul și responsabilitățile comitetului de audit sunt percepute la nivel european, mai ales în contextul modificărilor care se impun prin diversele rapoarte emise de Comisia Europeană, care reclamă o acțiune cât mai rapidă, de amploare și bine gândită, care să ducă în final la creșterea încrederii investitorilor în modul de conducere al afacerilor, precum și reconstruirea credibilității funcției de audit și a procesului de raportare financiară odată cu acesta.

Metodologia cercetării științifice

Pe baza unei analize de conținut a codurilor de guvernanta corporativă cele mai recente de la nivelul Uniunii Europene, principalul obiectiv a fost acela de a identifica modul în care sunt prevăzute funcționarea, rolul și responsabilitățile comitetului de audit în contextul guvernantei corporative de la nivel european. În acest sens, analiza a fost

dezvoltată ținând cont de următoarele criterii:

- Tipul de reglementare a guvernantei corporative: obligatorie sau opțională („mandatory” or „voluntary”)
- Funcționarea comitetului de audit în contextul guvernantei corporative, analizat din perspectiva cel puțin a următoarelor criterii:
 - Existența comitetului de audit
 - Poziția comitetului de audit
 - Rolul comitetului de audit
 - Componența (structura) și expertiza profesională a membrilor comitetului de audit
 - Criterii de asigurare a independenței membrilor comitetului de audit
 - Numărul de întâlniri ale comitetului de audit

Această analiză detaliată de conținut a codurilor de guvernanta corporativă de la nivel european și-a propus să permită obținerea unei viziuni dinamice și de ansamblu asupra modului în care statele membre și-au adaptat codurile de guvernanta corporativă în contextul mediului economic dificil al ultimilor ani, ce a impus o atenție deosebită și asupra manierei în care comitetul de audit ar trebui să funcționeze în vederea asigurării unei bune guvernante corporative.

Prezentarea datelor utilizate în studiu

Materialul utilizat în realizarea acestui studiu a constat în ansamblul celor 27 de coduri de guvernanta corporativă ale țărilor membre ale Uniunii Europene, care au fost accesibile pe site-ul European Corporate Governance Institute

(<http://www.ecgi.org/codes/>), în limba engleză. Importanța comitetului de audit în cadrul de guvernanta corporativă de la nivel european este evidentă, dovadă în acest sens fiind prevederile mult mai consistente de care se bucură cel de-al treilea pilon al funcției de audit (comitetul de audit), comparativ cu celelalte două elemente ale funcției de audit (auditul extern și auditul intern), care nu s-au bucurat de aceeași atenție în modul de elaborare al acestor coduri europene de guvernanta corporativă. În cele ce urmează sunt prezentate sintetic principalele rezultate ale acestei analize comparative, centrate în jurul elementelor care definesc modul de funcționare a comitetului de audit (Tabelul 1).

Discuții asupra analizei comparative efectuate

Primul criteriu urmărit a fost acela de a vedea modul în care este reglementată **existența comitetului de audit**, fie sub forma unei recomandări, fie sub forma impunerii ca o cerință obligatorie. Se poate remarca un număr destul de mare de coduri de guvernanta corporativă europene (**Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Cipru, Lituania, Malta, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, UK, Portugalia, Spania, România**) care impun necesitatea constituirii comitetului de audit pentru entitățile listate la bursele de valori naționale, de cele mai multe ori acest comitet de audit fiind înființat de către consiliul de administrație (în cazul sistemului unitar de conducere) sau de către consiliul de supraveghere (în cazul sistemului dualist de conducere).

⁴ Porter, B.A., (2009), *The audit trinity: the key to securing corporate accountability*, Managerial Auditing Journal, 2009, Vol. 24 No. 2, pp. 156-182.

Tabel 1 - Analiza codurilor de guvernare corporativă la nivelul Uniunii Europene

Criteriul analizat	AUSTRIA	BELGIA	BULGARIA	CEHIA
Codul de guvernare corporativă	Austrian Code of Corporate Governance, January 2009	The 2009 Belgian Code on Corporate Governance, 12 March 2009	Bulgarian National Code For Corporate Governance, 10 October 2007	Corporate Governance Code based on the OECD Principles (2004), June 2004
Existența comitetului de audit	Indiferent de mărimea entității se prevede necesitatea înființării unui comitet de audit	Se prevede necesitatea înființării unui comitet de audit care să asiste consiliul de administrație în realizarea sarcinilor sale de monitorizare.	Se prevede înființarea comitetului de audit de către consiliul de administrație (în cazul sistemului unitar); și de către consiliul de supraveghere în cadrul sistemului dualist	În conformitate cu prevederile Federation of European Accountants la care se face trimitere, se impune companiilor listate la bursa de valori cehă să-și înființeze un comitet de audit, cu majoritatea membrilor independenți de managementul executiv.
Poziția comitetului de audit	Comitetul de audit raportează rezultatele monitorizărilor sale consiliului de supraveghere	Comitetul de audit raportează consiliului de administrație asupra modului de îndeplinire a sarcinilor sale	Nu sunt precizări clare în acest sens.	Comitetul de audit ar trebui să fie subordonat Consiliului de Administrație și/sau Consiliului de Supraveghere.
Componenta (structura) și expertiza comitetului de audit	Cel puțin o persoană din comitetul de audit trebuie să aibă suficientă experiență în domeniul financiar contabil (expert financiar).	Cel puțin un membru al comitetului de audit trebuie să aibă experiență profesională relevantă în audit și contabilitate.	Nu sunt precizări clare în acest sens.	Comitetul de audit trebuie să aibă între 3-5 membri.
Criterii de asigurare a independenței comitetului de audit	Președintele comitetului de audit sau persoana cu expertiză financiar-contabilă din cadrul comitetului de audit nu poate fi o persoană care în ultimii 3 ani a fost membru al consiliului de administrație al respectivei entități, a acționat în calitate de auditor sau a fost în orice altă situație care i-ar putea afecta independența.	Majoritatea membrilor comitetului de audit trebuie să fie independenți. Președintele consiliului de administrație trebuie să fie diferit de președintele comitetului de audit.	Nu sunt precizări clare în acest sens.	Se prevede că majoritatea membrilor comitetului de audit trebuie să fie independenți.
Numărul de întâlniri ale comitetului de audit	Comitetul de audit trebuie să aibă cel puțin 2 întâlniri pe an, la care trebuie să asiste și auditorii interni și externi.	Comitetul de audit trebuie să aibă cel puțin 4 întâlniri pe an.	Nu sunt precizări clare în acest sens.	Se prevede obligativitatea ca acest comitet de audit să se întrunească cu regularitate, de cel puțin 4 ori pe an.

Criteriul analizat	CIPRU	DANEMARCA	ESTONIA	FINLANDA
Codul de guvernare corporativă	Cyprus Corporate Governance Code 2nd edition, March 2006	Recommendations on Corporate Governance, April 2010	Corporate Governance Recommendations 1 January 2006	Finnish Corporate Governance Code 2008, 20 October 2008
Existența comitetului de audit	Se prevede înființarea acestuia de către consiliul de administrație	Se recomandă stabilirea unui comitet de audit ca un organ de guvernare corporativă.	Comitetul de audit se poate înființa de către consiliul de supraveghere.	În funcție de mărimea companiei se recomandă stabilirea unui comitet de audit.
Poziția comitetului de audit	Chiar dacă nu e precizată în mod clar, din responsabilitățile pe care le are reiese o subordonare a comitetului de audit față de consiliul de administrație.	Comitetul de audit se subordonează consiliului de supraveghere sau consiliului de administrație, care reprezintă organul suprem de guvernare în cadrul companiei (în funcție de sistemul de conducere ales).	Precizări insuficiente în acest sens.	Precizări insuficiente în acest sens, totuși având în vedere că responsabilitățile sale sunt stabilite de către consiliul de administrație s-ar intui o subordonare a comitetului de audit față de acest consiliu.

Criteriul analizat	CIPRU	DANEMARCA	ESTONIA	FINLANDA
Componenta (structura) și expertiza comitetului de audit	Consiliul de administrație trebuie să înființeze un comitet de audit intern (Internal Audit Committee), format din cel puțin doi directori fără atribuții executive. Președintele comitetului de audit trebuie să aibă o experiență relevantă în domeniul contabil și al politicilor financiare.	Membrii comitetului de audit trebuie să aibă suficientă experiență profesională și cunoștințe în domeniul financiar contabil și în domeniul auditului, fără a fi precizat un număr minim de membri care trebuie să dovedească această expertiză.	Precizări insuficiente în acest sens.	Membrii comitetului de audit trebuie să dețină calificările necesare pentru a face față responsabilităților și cel puțin un membru al comitetului de audit trebuie să dețină experiență relevantă în contabilitate și audit.
Asigurarea independenței comitetului de audit	Majoritatea membrilor acestui comitet de audit trebuie să fie independenți și să nu aibă atribuții de director executiv.	Președintele consiliului de supraveghere sau al consiliului de administrație nu trebuie să fie același cu președintele comitetului de audit.	Precizări insuficiente în acest sens.	Membrii comitetului de audit trebuie să fie independenți și cel puțin unul dintre membrii comitetului de audit trebuie să fie independent de acționarii semnificativi ai companiei
Numărul de întâlniri ale comitetului de audit	Comitetul de audit ar trebui să se întâlnească cel puțin de 2 ori/an.	Comitetul de audit se va întâlni cel puțin o dată pe an cu consiliul de supraveghere, în absența managementului executiv, la această întâlnire participând auditorul extern și auditorul intern (dacă e cazul).	Precizări insuficiente în acest sens.	Nu se precizează un număr minim de întâlniri care ar trebui să aibă loc.

Criteriul analizat	FRANȚA	GERMANIA	GRECIA	IRLANDA	ITALIA
Codul de governanță corporativă	Recommendations on corporate governance - Revised 2011	German Corporate Governance Code as amended on 26 May 2010	SEV Corporate Governance Code For Listed Companies, 24 March 2011	Corporate Governance Code for Irish Domiciled Collective Investment Schemes, September 2010	Corporate Governance Code (Codice di Autodisciplina) 14 March 2006 (art.7 remuneration of directors revised 2010)
Existența comitetului de audit	Se recomandă înființarea comitetului de audit.	Consiliul de supraveghere va înființa comitetul de audit.	Consiliul de administrație stabilește înființarea unui comitet de audit, iar aceasta reprezintă o cerință legală pentru toate societățile listate la bursa de valori din Grecia.	Se prevede necesitatea înființării unui comitet de audit.	Se prevede înființarea unui comitet care are atribuții de genul celor îndeplinite de comitetul de audit, însă sub o altă denumire - comitetul de control intern (Internal Control Committee). Chiar dacă în sistemul italian există acest consiliu de auditori (Board of Auditors) nu se poate pune semnul egal între comitetul de audit și consiliul de auditori, deoarece se stipulează că acest "Board of Auditors" va juca rolul unui consiliu de supraveghere.
Poziția comitetului de audit	Comitetul de audit s-ar subordona consiliului de administrație.	Fără a fi precizat în mod clar, reiese o subordonare a acestuia față de consiliul de supraveghere.	Fără a fi precizat în mod clar, reiese o subordonare a acestuia față de consiliul de administrație.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu e precizată în mod foarte clar, totuși din atribuțiile comitetului de control intern se reflectă o subordonare față de consiliul de administrație.

Criteriul analizat	FRANȚA	GERMANIA	GRECIA	IRLANDA	ITALIA
Componența (structura) și expertiza comitetului de audit	Managerii executivi și personalul companiei nu pot fi membri ai comitetului de audit.	Președintele comitetului de audit trebuie să aibă experiență profesională și cunoștințe relevante în aplicarea principiilor contabile și a politicilor de control intern.	Comitetul de audit trebuie să fie compus din cel puțin 3 membri care să nu fie membri ai managementului executiv, și majoritatea lor să fie membri independenți. Cel puțin un membru al comitetului de audit trebuie să aibă o experiență profesională dovedită în contabilitate și audit.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu există precizări clare în acest sens.
Asigurarea independenței comitetului de audit	Se recomandă ca cel puțin o treime din membrii comitetului de audit să fie liberi de conflicte de interese.	Președintele comitetului de audit trebuie să fie independent și să nu fi avut în ultimii doi ani calitatea de membru al directoratului companiei.	Se recomandă ca majoritatea membrilor comitetului de audit să fie formați din membri independenți, care nu fac parte din managementul executiv.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu există precizări clare în acest sens.
Numărul de întâlniri ale comitetului de audit	Precizări insuficiente în acest sens.	Precizări insuficiente în acest sens.	Comitetul de audit se întâlnește cel puțin de 4 ori/an pentru a-și realiza responsabilitățile. Cel puțin de 2 ori/an comitetul de audit se întâlnește cu auditorul extern în absența managementului executiv.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu există precizări clare în acest sens.

Criteriul analizat	LUXEMBURG	LETONIA	LITUANIA	MALTA
Codul de guvernare corporativă	The Ten Principles of Corporate Governance of the Luxembourg Stock Exchange (Revised October 2009), 15 September 2009	Principles of Corporate Governance and Recommendations on their Implementation, May 2010	Corporate Governance Code for the Companies listed on the National Stock Exchange of Lithuania, 23 April 2003	Principles of Good Corporate Governance: Revised Code for Issuers of Listed Securities, 3 November 2005
Existența comitetului de audit	Consiliul de administrație stabilește un comitet de audit, din rândul membrilor săi, care să asiste membrii consiliului în realizarea responsabilităților privind raportarea financiară, controlul intern și managementul riscului. În cazul în care nu există un comitet de audit, necesitatea înființării unuia va fi analizată anual.	Stabilirea comitetului de audit se va face de către adunarea generală a acționarilor.	De regulă, consiliul de supraveghere va avea responsabilitatea înființării comitetului de audit.	Consiliul de administrație are răspunderea de a stabili un comitet de audit care să revizuiască și să evalueze eficiența sistemelor de control intern, inclusiv al raportării financiare.
Poziția comitetului de audit	Rd-ul, responsabilitățile și regulile de funcționare ale comitetului de audit vor fi stabilite de către consiliul de administrație, de unde rezultă subordonarea comitetului de audit către consiliul de administrație.	Răspunde în fața adunării generale a acționarilor de modul în care își realizează responsabilitățile	Nu sunt precizări clare în acest sens	Rd-ul, responsabilitățile și regulile de funcționare ale comitetului de audit vor fi stabilite de către consiliul de administrație, de unde rezultă subordonarea comitetului de audit către consiliul de administrație.

Criteriul analizat	LUXEMBURG	LETONIA	LITUANIA	MALTA
Componența (structura) și expertiza comitetului de audit	Comitetul de audit trebuie să fie format exclusiv din membri directori nonexecutivi și, de asemenea, trebuie să includă un număr suficient de membri independenți. Cel puțin unul dintre membrii comitetului de audit trebuie să aibă experiență relevantă în finanțe și contabilitate.	Cel puțin 3 membri ai comitetului de audit trebuie să aibă expertiză financiar-contabilă.	Se prevede că membrii comitetului de audit ar trebui să posede calificările și experiența necesară pentru a-și îndeplini atribuțiile cu succes, fără a se menționa restricții foarte clare privind numărul minim al membrilor care trebuie să dovedească o experiență relevantă în domeniu.	Comitetul de audit va fi format din cel puțin 3 membri, din care majoritatea să nu fie membri ai managementului executiv.
Asigurarea independenței comitetului de audit	Președintele consiliului de administrație nu poate fi și președintele comitetului de audit. Președintele comitetului de audit trebuie să fie un membru independent.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu sunt precizări clare în acest sens.	Președintele comitetului de audit va fi o persoană independentă, care să nu fie membru al managementului executiv și să fie altul decât președintele companiei.
Numărul de întâlniri ale comitetului de audit	Comitetul de audit se întâlnește în mod normal de 4 ori/an. Două dintre aceste întâlniri sunt dedicate raportărilor semestriale și anuale prezentate acționarilor și publicului.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu sunt precizări clare în acest sens.	Comitetul de audit se va întâlni regulat cel puțin de 2 ori/an, la aceste întâlniri participând persoanele responsabile cu funcția de audit intern și cu funcția financiară din cadrul entității.

Criteriul analizat	UK	POLONIA	PORTUGALIA	OLANDA
Codul de governanță corporativă	The UK Corporate Governance Code, June 2010	Code of Best Practice for WSE Listed Companies, 19 May 2010	CMVM Corporate Governance Code 2010 (Recommendations), 8 January 2010	Dutch corporate governance code, 10 December 2008
Existența comitetului de audit	Consiliul de administrație pune bazele înființării comitetului de audit.	Precizări insuficiente din acest punct de vedere.	Se prevede existența mai multor tipuri de comitete, care ar juca rolul unui comitet de audit, cum ar fi Financial Matters Committee sau Audit Committee.	Dacă consiliul de supraveghere are mai mult de 4 membri, atunci poate decide înființarea a trei comitete, printre care și unul de audit
Poziția comitetului de audit	Nu există precizări clare în acest sens, totuși s-ar întui o subordonare a comitetului de audit către consiliul de administrație.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu există precizări clare în acest sens, totuși s-ar întui o subordonare a comitetului de audit către consiliul de supraveghere.
Componența (structura) și expertiza comitetului de audit	Componența comitetului de audit este de cel puțin 3 membri sau, în cazul companiilor mici, de cel puțin 2 membri independenți de directorii executivi. Cel puțin un membru al comitetului de audit are experiență recentă și relevantă în domeniul financiar.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu există precizări clare în acest sens.	Cel puțin unul dintre membrii comitetului de audit trebuie să aibă experiența relevantă a unui expert financiar.
Asigurarea independenței comitetului de audit	Se prevede obligativitatea ca membrii comitetului de audit să fie independenți de directorii executivi.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu există precizări clare în acest sens.	Comitetul de audit nu poate fi condus de președintele consiliului de supraveghere sau de un fost membru al directoratului companiei.
Numărul de întâlniri ale comitetului de audit	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu există precizări clare în acest sens.	Nu există precizări clare în acest sens.	Comitetul de audit se va întâlni cu auditorul extern de câte ori consideră necesar, dar cel puțin o dată pe an, în absența membrilor directoratului.

Criteriul analizat	ROMÂNIA	SLOVACIA	SLOVENIA
Codul de guvernare corporativă	Bucharest Stock Exchange Corporate Governance Code, 22 January 2009	Corporate Governance Code for Slovakia, January 2008	Corporate Governance Code, 8 December 2009
Existența comitetului de audit	În cazul sistemului unitar, consiliul de administrație va înființa comitetul de audit. Până la înființarea unui comitet de audit, consiliul de administrație va îndeplini aceste sarcini și responsabilități, în strânsă colaborare cu auditorii interni și financiari; în acest scop consiliul de administrație se va întruni, cel puțin de două ori pe an, cu auditorii interni și financiari pentru a discuta chestiuni legate de raportarea financiară, controlul intern și administrarea riscului.	Se recomandă înființarea de către companie a unui comitet de audit care să contribuie la îmbunătățirea sarcinilor de monitorizare ale organelor de conducere din cadrul entității.	Decizia înființării unui comitet de audit aparține consiliului de supraveghere.
Poziția comitetului de audit	Nu sunt precizări clare în acest sens în cadrul codului de guvernare corporativă	Comitetul de audit raportează consiliului de supraveghere asupra activităților sale.	Precizări insuficiente, însă se reflectă din prevederi o subordonare a comitetului de audit (în cazul existenței sale) față de consiliul de administrație în cazul sistemului unitar, și subordonare față de consiliul de supraveghere (în cazul sistemului dualist).
Componența (structura) și expertiza comitetului de audit	Comitetul de audit va fi alcătuit în exclusivitate din administratori neexecutivi și va conține un număr suficient de administratori independenți.	Se recomandă ca membrii comitetului de audit să dețină o experiență profesională relevantă în contabilitate și audit, fără a se preciza un număr minim de membri care trebuie să îndeplinească această condiție.	Se recomandă ca membrii comitetului de audit să dețină o experiență profesională relevantă în contabilitate și audit, fără a se preciza un număr minim de membri care trebuie să îndeplinească această condiție.
Asigurarea independenței comitetului de audit	Nu sunt precizări clare în acest sens	Comitetul de audit trebuie să includă doar membri aleși în cadrul adunării generale a acționarilor, majoritatea dintre ei fiind membri independenți.	Se recomandă ca majoritatea membrilor comitetului de audit să fie independenți.
Numărul de întâlniri ale comitetului de audit	Comitetul de audit se va întâlni ori de câte ori este necesar, dar cel puțin de două ori pe an, cu ocazia întocmirii rezultatelor semestriale și anuale, când se va asigura de diseminarea acestora către acționari și publicul larg.	Comitetul de audit are întâlniri cu consiliul de supraveghere cel puțin o dată la șase luni.	Nu sunt precizări clare în acest sens.

Criteriul analizat	SPANIA	SUEDIA	UNGARIA
Codul de guvernare corporativă	Unified Good Governance Code, 19 May 2006	The Swedish Code of Corporate Governance January 2010	Corporate Governance Recommendations 11 March 2008
Existența comitetului de audit	Se specifică obligativitatea pentru toate companiile listate să aibă un comitet de audit	Comitetul de audit se poate înființa de către consiliul de administrație. În versiunea anterioară a codului suedez de guvernare corporativă, entitățile trebuiau să explice existența sau inexistența unui comitet de audit. În noua versiune această cerință de a explica existența sau nu a comitetului de audit a fost eliminată.	Se recomandă înființarea unui comitet de audit care să sprijine directoratul și consiliul de supraveghere în îndeplinirea atribuțiilor sale (sistem dualist) sau consiliul de administrație (în sistemul unitar).
Poziția comitetului de audit	Nu sunt precizări clare în acest sens.	Precizări insuficiente, însă se reflectă din prevederi o subordonare a comitetului de audit (în cazul existenței sale) față de consiliul de administrație.	Precizări insuficiente, însă se reflectă din prevederi o subordonare a comitetului de audit (în cazul existenței sale) față de consiliul de administrație în cazul sistemului unitar și subordonare față de consiliul de supraveghere (în cazul sistemului dualist).

Criteriul analizat	SPANIA	SUEDIA	UNGARIA
Componenta (structura) și expertiza comitetului de audit	Toți membrii comitetului de audit, în special președintele comitetului de audit, trebuie să aibă experiență relevantă în domeniul contabilității, auditului și al managementului riscului.	În cazul în care există un comitet de audit, acesta trebuie să includă cel puțin 3 membri. Cel puțin unul dintre membrii comitetului de audit trebuie să aibă experiență profesională relevantă în domeniul auditului și al contabilității.	Se recomandă ca membrii comitetului de audit să dețină o experiență profesională relevantă în contabilitate și audit, fără a se preciza un număr minim de membri care trebuie să îndeplinească această condiție.
Asigurarea independenței comitetului de audit	Nu sunt precizări clare în acest sens.	Majoritatea membrilor comitetului de audit trebuie să fie independenți de companie și de managementul executiv.	Se recomandă ca majoritatea membrilor comitetului de audit să fie independenți.
Numărul de întâlniri ale comitetului de audit	Comitetul de audit se întrunește cu regularitate, fără a se preciza un număr minim de întâlniri.	Nu sunt precizări clare în acest sens.	Comitetul de audit se întâlnește cel puțin o dată pe an cu auditul intern, pentru a evalua activitatea de audit intern.

Sursă: Proiecție a autorilor prin analiza efectuată asupra codurilor de guvernanță corporativă

Există însă și situații în care *stabilirea unui comitet de audit nu este neapărat impusă, ci mai degrabă formulată sub forma unei recomandări de a înființa acest comitet de audit ca organ de guvernanță corporativă*, iar decizia înființării acestui comitet se analizează, de regulă, anual, ținând cont de mărimea companiei (**Danemarca, Estonia, Finlanda, Luxemburg, Franța, Suedia, Ungaria, Slovacia, Slovenia**). De asemenea, se identifică situații în care acest comitet de audit se regăsește sub o altă denumire, cum ar fi, de exemplu, cazul Italiei, unde se prevede înființarea unui comitet care are atribuții de genul celor îndeplinite de comitetul de audit, însă sub denumirea de *comitetul de control intern (Internal Control Committee)*. Chiar dacă în sistemul italian există acest consiliu de auditori (*Board of Auditors*) nu se poate pune semnul egal între comitetul de audit și consiliul de auditori, având în vedere și prevederile codului italian, care stipulează că, în cazul adoptării unui sistem dualist de conducere, acest “*Board of Auditors*” va juca rolul unui consiliu de supraveghere. Un alt element urmărit în realizarea

acestui studiu comparativ constă în analizarea prevederilor codurilor europene de guvernanță corporativă cu privire la **poziția comitetului de audit** în cadrul entităților, această poziție, în opinia noastră, fiind deosebit de importantă din perspectiva asigurării independenței corespunzătoare a comitetului de audit. De cele mai multe ori, chiar dacă nu în toate cazurile, se precizează într-un mod foarte clar relația de subordonare, totuși, se poate intui *subordonarea comitetului de audit față de consiliul care l-a înființat, consiliul de supraveghere (în cazul sistemului dualist) sau consiliul de administrație (în cazul sistemului unitar)*. O situație mai aparte este cea a **Letoniei**, unde înființarea comitetului de audit se realizează de către adunarea generală a acționarilor; prin urmare, comitetul de audit va răspunde în fața acestui organ din cadrul entității asupra modului în care și-a îndeplinit responsabilitățile și atribuțiile.

Un criteriu foarte important în construcția acestei analize comparative a avut în vedere modul în care sunt delimitate **rolul și responsabilitățile comitetului de audit**. În urma acestui

studiu se poate constata diversitatea foarte mare de responsabilități care ar intra în sarcina membrilor comitetului de audit în viziunea codurilor de guvernanță corporativă de la nivel european. În tabelul 2 realizăm o sinteză a celor mai importante responsabilități și atribuții pe care ar trebui să le îndeplinească comitetul de audit în contextul guvernanței corporative de la nivel european.

Există câteva responsabilități care se regăsesc în marea majoritate a codurilor de guvernanță analizate, cum ar fi supravegherea procesului de raportare financiară, precum și monitorizarea activității de audit, inclusiv a independenței auditului. Însă, se remarcă și câteva țări care au inclus în prevederile codului de guvernanță corporativă anumite atribuții ale comitetului de audit care ar putea avea un impact favorabil asupra consolidării încrederii investitorilor în bunul mers al afacerilor în care au investit. Un exemplu ilustrativ, în acest sens este cazul **Spaniei**, unde se prevede stabilirea unui sistem de aplicare a politicilor de **whistle-blowing**⁵.

⁵ Politică de **whistleblowing** este aceea conform căreia angajații sunt încurajați să aducă la cunoștința organelor ierarhice corespunzătoare atunci când iau cunoștință de anumite fapte care nu sunt în acord cu actele legislative aplicabile, cu regulamentele și procedurile entității și care ar putea avea un impact puternic nefavorabil asupra realizării obiectivelor entității.

Tabel 2 - Rolul și responsabilitățile comitetului de audit în viziunea codurilor de guvernare europene

Nr. crt.	Responsabilitatea comitetului de audit	Codul de guvernare corporativă european
1.	Monitorizarea aplicării corespunzătoare a procesului de raportare financiară și a modului de aplicare a procedurilor contabile	Austria, Belgia, Danemarca, Finlanda, Luxemburg, Malta, Franța, Germania, Grecia, Italia, UK, Olanda, Spania, România
2.	Monitorizarea auditului financiar (statutar) al situațiilor financiare	Austria, Belgia, Cipru, Finlanda, Lituania, Franța, Grecia, Portugalia, Olanda, România, Slovacia
3.	Realizarea de propuneri privind distribuția profitului	Austria
4.	Realizarea de propuneri privind selecția auditorului extern (statutar), evaluarea și eventual remunerarea acestuia	Austria, Cipru, Luxemburg, Franța, Germania, Portugalia
5.	Formularea de recomandări privind selecția, numirea sau revocarea directorului de audit intern, precum și bugetul alocat auditului intern	Danemarca, Luxemburg
6.	Monitorizarea independenței auditorului extern (statutar)	Austria, Belgia, Cipru, Lituania, Germania, Portugalia
7.	Monitorizarea eficienței sistemului de control intern	Austria, Belgia, Cehia, Finlanda, Malta, Franța, Grecia, Italia, UK, Spania, Ungaria, România, Slovacia
8.	Monitorizarea modului de funcționare și al eficienței departamentului de audit intern atunci când există	Austria, Belgia, Cehia, Finlanda, Grecia, Italia, UK, Olanda, Spania, Slovenia
9.	Monitorizarea departamentului de management al riscului	Austria, Belgia, Finlanda, Italia, Olanda, Spania, Ungaria, România, Slovenia
10.	Supraveghează răspunsul managementului la recomandările auditului intern	Belgia, Danemarca, Olanda, Spania
11.	Supraveghează răspunsul managementului la recomandările auditului extern	Belgia, Danemarca, Luxemburg, Olanda
12.	Auditarea declarației conducerii asupra guvernării corporative	Austria
13.	Supravegherea serviciilor non-audit furnizate de auditorul extern (statutar) pentru a determina măsura în care furnizarea acestor servicii ar putea influența independența auditorului extern	Cehia, Cipru
14.	Monitorizarea eforturilor întreprinse de management pentru a asigura conformitatea cu cadrul legislativ aplicabil	Cehia, Germania, Olanda, Spania, Slovacia
15.	Realizarea unor studii de necesitate privind pertința implementării funcției de audit intern	Danemarca
16.	Stabilirea unui sistem prin care personalul angajat poate raporta în mod confidențial dacă are cunoștințe asupra unor fapte ilicite sau iregularități care au loc în cadrul companiei, în special în domeniul financiar-contabil, care ar putea avea consecințe serioase asupra companiei (politica de whistle-blowing).	Spania

Sursă: Proiecție proprie a autorilor

La polul opus, se remarcă câteva coduri europene care se limitează destul de mult în detalierea responsabilităților pe care comitetul de audit ar trebui să și le asume (**Bulgaria, Estonia, Letonia, Irlanda, Polonia**).

Componența comitetului de audit, precum și **experiența profesională** reprezintă un alt factor semnificativ urmărit în realizarea acestei analize, importanța acestuia fiind justificată de impac-

tu pe care acest criteriu l-ar avea asupra satisfacerii cerințelor de independență și competență profesională adecvată pe care trebuie să le îndeplinească membrii comitetului de audit. În tabelele 3 și 4 sunt centralizate rezultatele analizei din perspectiva acestui criteriu.

Se remarcă câteva coduri de guvernare corporativă care exclud din prevederile lor criteriile sau cerințele necesare a se respecta cu privire la

componența sau experiența profesională a membrilor comitetului de audit, oferind foarte puține precizări în acest sens (**Estonia, Bulgaria, Irlanda, Italia, Polonia, Portugalia**).

Cu privire la cerințele impuse de codurile de guvernare corporativă europene în vederea asigurării **independenței comitetului de audit**, în majoritatea acestor coduri se prevede necesitatea ca majoritatea membrilor comitetului de

Tabel 3 - Cerințe privind componența comitetului de audit

Nr. crt.	Cerințe privind componența comitetului de audit	Codul de guvernare corporativă european
1.	Comitetul de audit va fi format din cel puțin 3 membri, majoritatea dintre ei fără atribuții executive	Malta, Grecia, UK, Suedia
2.	Comitetul de audit trebuie să aibă între 3-5 membri	Cehia
3.	Comitetul de audit trebuie să fie format din cel puțin doi membri directori, fără atribuții executive	Cipru, Luxemburg

Sursă: Proiecție proprie a autorilor

Tabel 4 - Cerințe privind experiența profesională a membrilor comitetului de audit

Nr. crt.	Cerințe privind experiența profesională a membrilor comitetului de audit	Codul de guvernare corporativă european
1.	Cel puțin o persoană din comitetul de audit trebuie să aibă suficientă experiență în domeniul financiar-contabil și audit	Austria, Belgia, Finlanda, Luxemburg, Grecia, UK, Olanda, Suedia
2.	Cel puțin 3 membri ai comitetului de audit trebuie să aibă suficientă experiență în domeniul financiar-contabil și audit	Letonia
3.	Președintele comitetului de audit trebuie să aibă experiență relevantă în domeniul financiar-contabil.	Cipru, Germania
4.	Majoritatea membrilor trebuie să aibă experiență profesională relevantă, fără a se preciza un număr minim de membri care să îndeplinească această cerință.	Danemarca, Lituania, Ungaria, Slovacia, Slovenia
5.	Toți membrii comitetului de audit, în special președintele comitetului de audit, trebuie să aibă experiență relevantă în domeniul contabilității, auditului și al managementului riscului.	Spania

Sursă: Proiecție proprie a autorilor

audit să fie independenți, fără a se preciza în toate cazurile condiții concrete de independență (**Belgia, Cehia, Cipru, Finlanda, Grecia, Franța, UK, Suedia, Ungaria, Slovacia, Slovenia**). Totuși, se remarcă câteva coduri la care se stabilesc anumite cerințe certe, menite să asigure independența membrilor comitetului de audit, cum sunt:

- *Președintele comitetului de audit sau persoana cu expertiză financiar-contabilă din cadrul comitetului de audit nu poate fi o persoană care în ultimii 3 ani a fost membru al consiliului de administrație al respectivei entități, a acționat în calitatea de auditor sau a fost în orice altă situație care i-ar putea afecta independența (Austria).*
- *Președintele comitetului de audit trebuie să fie independent și să nu fi*

avut în ultimii doi ani calitatea de membru al directoratului companiei (Germania).

- *Președintele consiliului de administrație sau consiliului de supraveghere, după caz, trebuie să fie diferit de președintele comitetului de audit (Belgia, Danemarca, Luxemburg, Olanda).*

Se pot identifica, însă, și coduri europene de guvernare corporativă care nu prevăd niște criterii clare care să asigure independența membrilor comitetului de audit (**Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Irlanda, Italia, Polonia, Portugalia, România**).

Majoritatea codurilor de guvernare corporativă analizate stipulează necesitatea ca membrii comitetului de audit să se întâlnească cu regularitate, însă **numărul minim de întâlniri anuale ale**

comitetului de audit care ar trebui să aibă loc diferă de la caz la caz, după cum urmează:

- Comitetul de audit trebuie să aibă minim o întâlnire anuală în absența managementului executiv (**Danemarca, Olanda, Ungaria**).
- Comitetul de audit trebuie să aibă minim 2 întâlniri pe an (**Austria, Cipru, Malta, România, Slovacia**).
- Comitetul de audit trebuie să aibă minim 4 întâlniri pe an (**Belgia, Cehia, Luxemburg, Grecia**).

Se remarcă și în analiza acestui criteriu câteva coduri de guvernare corporativă care, deși prevăd necesitatea unor întâlniri cu o anumită periodicitate a comitetului de audit, nu stipulează un număr minim al acestora (**Finlanda, UK, Spania**). De asemenea, există și

situații în care nu se fac deloc precizări în acest sens (**Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Portugalia**).

O concluzie generală desprinsă în urma acestei analize este poziționarea comitetului de audit ca un element cheie care asigură interfața dintre auditul extern și auditul intern, în contextul asigurării unei bune guvernante corporative. **În cele mai multe cazuri, comitetul de audit asistă consiliul de administrație sau consiliul de supraveghere, după caz, în monitorizarea bunului mers al entității, iar pentru a-și putea îndeplini această responsabilitate cu succes, comitetul de audit se sprijină pe calitatea activității de audit, care trebuie să ofere acel nivel rezonabil de asigurare că obiectivele companiei vor fi îndeplinite și că potențialele riscuri care pot afecta realizarea acestor obiective sunt și vor fi eficient ținute sub control.**

Concluzii și perspective ale cercetării

În urma studiului realizat se pot desprinde, cel puțin, următoarele concluzii generale:

- În viziunea codurilor de guvernanta corporativă europene, auditul intern nu se bucură de aceeași atenție în prevederi ca auditul extern și comitetul de audit. În opinia autorilor, o posibilă justificare ar putea fi faptul că se dorește asigurarea unei oarecare libertăți în organizarea și implementarea acestei funcții de consiliere a managementului. Însă, apreciem că, totuși, ar fi necesară acordarea unei mai mari atenții în elaborarea și revizuirea acestor

coduri și asupra unor criterii minime necesar a fi avute în vedere cu privire la implementarea și funcționarea auditului intern în condiții de eficiență a guvernantei corporative.

- Atenția acordată comitetului de audit este evident mult mare decât celorlalte elemente ale funcției de audit, ceea ce până la urmă justifică rolul semnificativ pe care acest organ de conducere îl are sau ar trebui să îl aibă în spectrul guvernantei corporative.

Considerăm că ar fi oportune dezvoltări mai ample ale acestui studiu, prin analiza corelațiilor care s-ar putea identifica între modul de respectare a prevederilor acestor coduri de guvernanta corporativă și performanța entităților listate la bursele de valori din spațiul european. Însă marea provocare ar fi poate găsirea acelui set de indicatori de performanță ai entității care să fie realmente relevanți în contextul guvernantei corporative, ținând cont de restricțiile și condițiile impuse de mediul economic dificil al acestor vremuri.

Acknowledgements: Această lucrare a fost cofinanțată din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, proiect POSDRU/1.5/S/59184 "Performanță și excelență în cercetarea postdoctorală în domeniul științelor economice din România", Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, fiind partener în cadrul proiectului.

This paper was supported from the European Social Fund through Sectorial Operational Programme Human Resources Development 2007-2013, research project POSDRU/89/1.5/S/59184 "Performance and excellence in postdoctoral research within the field of economic sciences in Romania", Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca being a partner within the project.

Referințe bibliografice

- Beasley, M.S., Carcello, J.V., Hermanson, D.R. and Lapedes, P.D. (2000), *Fraudulent Financial Reporting: consideration of industry traits and corporate governance mechanisms*, Accounting Horizons, vol.14, pp.441-454.
- Boța-Avram, Cristina & Mățiș, Dumitru, *Analiza codurilor de guvernanta corporativă de la nivelul Uniunii Europene din perspectiva contribuției auditului intern*, revista „Audit Financiar” nr.8/2011, editată de CAFR
- Boța-Avram, Cristina & Mățiș, Dumitru, *Contribuția auditului intern în viziunea codurilor de guvernanta corporativă de la nivelul uniunii europene - studiu comparativ*, revista „Audit Financiar” nr.9/2011, editată de CAFR
- DeZoort, F.T. & Hermanson, D.R. & Archambeault, D.S. & Reed, S.A. (2002), *Audit Committee Effectiveness: A Synthesis of the Empirical Audit Committee Literature*, Journal of Accounting Literature, vol.21, pp.38-75.
- Mat Zain, M. & Subramaniam, N. (2007), *Internal auditors perceptions on audit committees interactions: a qualitative study in Malaysian public corporation*, Corporate Governance, Volume 15, Number 5 - September.
- Porter, B.A. & Gendall, P.J. (1998), *Audit Committees in Private and Public Sector Corporates in New Zealand: an empirical investigation*, International Journal of Auditing, vol.2, pp.49-69;
- Porter, B.A., (2009), *The audit trinity: the key to securing corporate accountability*, Managerial Auditing Journal, 2009, Vol. 24 No. 2, pp. 156-182.
- Sarens, G. & De Beelde, I. (2006), *Interaction between internal auditors and the audit committee: an analysis of expectations and perceptions*, Working paper, Universiteit Gent, Faculteit Economie en Bedrijfskunde.

Considerații privind reglementările BNR în contextul implementării IFRS de către sistemul bancar din România

Cristian ȘTEFAN* & Mihaela MUȘAT**

Abstract

Considerations Regarding NBR Regulations on IFRS Implementation by the Romanian Banking System

2012 is the year when IFRS will be fully implemented by the Romanian banking system. For the time being the accounting rules in force applicable to credit institutions are those included in the Accounting regulations according to European directives, approved by NBR Order no.13/2008. Although these regulations transpose in the national legislation all the relevant EU Directives' provisions applicable to individual financial statements, they also include treatments similar with those of the IFRS, applying to those situations for which specific provisions in European directives are lacking. Also for drawing up the consolidated financial statements, the Romanian credit institutions have to apply only IFRS.

It must be mentioned that the comprehensive implementation of IFRS by the banking sector is an objective set out in the Letter of Intent signed in Bucharest on the 5th of February 2010 and approved by the Decision of the International Monetary Fund's Executive Board on the 19th of February 2010, whereby the National Bank of Romania and the Ministry of Public Finance commit themselves to adopt towards the end of the program's time frame the necessary legal framework so as to achieve the comprehensive implementation of IFRS starting with the beginning of 2012.

IFRS implementation is preceded by a transitional period (2009 - 2011) when the credit institutions have to prepare, apart from the individual financial statements in line with the national regulations (NBR Order no.13/2008), a separate set of individual IFRS financial statements, for information purposes only. In July 2010, the NBR Order no.9 was issued establishing that starting with the 1st of January 2012 credit institutions will keep the accounting records and will prepare the annual (individual) financial statements according to IFRS as adopted following the procedure set out in the Regulation (EC) No.1606/2002 of the European Parliament and of the Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards. Therefore, credit institutions will organize and run the accounting in accordance with the IFRS' provisions, the Accounting Law's provisions and other applicable legal provisions, as well as with the regulations issued by the National Bank of Romania for the implementation of the abovementioned order.

Key words: *credit institutions, National Bank of Romania, European directives, IFRS, International Monetary Fund, FINREP*

JEL Classification: *M40, M41, M48*

Cuvinte cheie: *instituții de credit, Banca Națională a României, directive europene, IFRS, Fondul Monetar Internațional, FINREP*

* CFA Charterholder, Director adjunct, Direcția Reglementare și Autorizare, Banca Națională a României, Cristian.Stefan@bnro.ro

** Referent de specialitate, Direcția Reglementare și Autorizare, Banca Națională a României, Mihaela.Musat@bnro.ro

Introducere

În baza art.4 alin.(3) din *Legea contabilității nr.82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, Banca Națională a României emite, cu avizul Ministerului Finanțelor Publice, normele și reglementările contabile pentru instituțiile de credit și pentru alte instituții reglementate și supravegheate de aceasta.

În prezent, instituțiile de credit aplică reglementări contabile conforme cu directivele europene. Aceste reglementări includ, de asemenea, prevederi similare IFRS¹ pentru situațiile pentru care directivele europene nu conțin prevederi specifice. În plus, instituțiile de credit aplică IFRS pentru întocmirea situațiilor financiare consolidate.

Începând cu 1 ianuarie 2012, instituțiile de credit vor trece la aplicarea IFRS ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale. Implementarea IFRS de către sectorul bancar este un obiectiv prevăzut în *Scrisoarea de intenție semnată la București la 5 februarie 2010 și aprobată prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 19 februarie 2010*, prin care Banca Națională a României și Ministerul Finanțelor Publice își asumă angajamentul de a adopta către sfârșitul perioadei programului cadrul legislativ necesar pentru implementarea cuprinzătoare a IFRS, de la începutul anului 2012.

Autorii comentează cadrul de reglementare actual, impactul aplicării IFRS ca bază a contabilității, precum și situația aplicării IFRS la nivelul situațiilor financiare individuale, de către instituțiile de credit din statele membre ale Uniunii Europene.

Totodată, sunt analizate etapele premergătoare trecerii la IFRS, prevăzute în *Strategia pentru implementarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară de către instituțiile de credit ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale*, elaborată la nivelul Băncii Naționale a României și reflectată în evoluțiile recente în domeniul reglementărilor emise de banca centrală.

De asemenea, autorii descriu modificările survenite în cadrul de reglementare aplicabil instituțiilor de credit în contextul implementării IFRS de la 1 ianuarie 2012.

Cadrul de reglementare actual

*Reglementările contabile*² în vigoare transpun directivele europene incidente, și anume:

- prevederile aplicabile instituțiilor de credit, instituțiilor financiare nebancale și Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, prevăzute de Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene 78/660/CEE din 25 iulie 1978 privind conturile anuale ale anumitor tipuri de societăți comerciale, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (JOCE) nr. L 222 din 14 august 1978, cu modificările și completările ulterioare;
- Directiva Consiliului din 8 decembrie 1986 privind conturile anuale și conturile consolidate ale băncilor și ale altor instituții financiare (86/635/CEE), publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene (JOCE) nr. L 372 din 31 decembrie 1986, cu modificările și completările ulterioare;
- Directiva 89/117/CEE din 13 februarie 1989 privind obligațiile referitoare la publicarea documentelor contabile de către sucursalele stabilite într-un stat membru, ale instituțiilor de credit și instituțiilor financiare având sediul în afara respectivului stat membru, publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene (JOCE) nr. L 44 din 16 februarie 1989.

Obiectivul principal al acestor reglementări îl constituie preluarea tuturor prevederilor directivelor contabile comunitare aplicabile instituțiilor de credit, instituțiilor financiare nebancale și Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, obligație decurgând din condiția de stat membru a României. Trebuie menționat că, în comparație cu IFRS, directivele comunitare sunt mult mai succinte, neacoperind în detaliu diversele aspecte ale activității bancare. Prevederile relativ generale ale directivelor au făcut necesară completarea acestora la nivelul reglementărilor naționale. Astfel, de-a lungul timpului, pentru situațiile neacoperite de cadrul comunitar, Banca Națională a României a asimilat în reglementările naționale tratamente IFRS. În unele cazuri, de exemplu, contabilitatea de acoperire, tratamentul a fost pre-

¹ IFRS – International Financial Reporting Standards (Standardele Internaționale de Raportare Financiară); dacă din context nu rezultă altfel, referirile la IFRS din prezentul articol au în vedere standardele IFRS așa cum sunt acestea adoptate la nivelul Uniunii Europene potrivit procedurii prevăzute la art.6 paragraful 2 din *Regulamentul (CE) nr.1.606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 19 iulie 2002 privind aplicarea standardelor internaționale de contabilitate*

² Reglementările contabile conforme cu directivele europene, aplicabile instituțiilor de credit, instituțiilor financiare nebancale și Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, aprobate prin Ordinul Băncii Naționale a României nr.13/2008, cu modificările și completările ulterioare

luat simplificat. Prin urmare, deși nu explicit, IFRS sunt prezente la nivelul reglementărilor contabile bancare naționale aplicate evidenței contabile și întocmirii situațiilor financiare individuale.

Referitor la cadrul de reglementare național aplicat situațiilor financiare consolidate, în contextul procesului de integrare europeană și de armonizare a legislației naționale cu dispozițiile aquis-ului comunitar, începând cu anul 2006, instituțiilor de credit li s-a solicitat în mod imperativ elaborarea de situații financiare consolidate conforme cu IFRS. Acest lucru a fost posibil deoarece, la nivel comunitar, potrivit art.4 din *Regulamentul (CE) nr.1606/2002*³, entitățile cotate la o bursă de valori trebuie să elaboreze situații financiare consolidate în conformitate cu IFRS. În plus, la art.5 din același regulament sunt prevăzute opțiunile statelor membre privind extinderea ariei de aplicare a IFRS la situațiile financiare anuale (individuale) și entitățile necotate. Astfel, statele membre pot autoriza sau obliga:

- a) entitățile cotate să-și elaboreze situațiile financiare anuale în conformitate cu IFRS;
- b) alte entități decât cele cotate să-și elaboreze situațiile financiare consolidate și/sau situațiile financiare anuale în conformitate cu IFRS.

Prin reglementările emise de Banca Națională a României, a fost exercitată una dintre aceste opțiuni în sensul extinderii obligativității de a întocmi situații financiare consolidate conforme cu IFRS asupra tuturor instituțiilor de credit, indiferent dacă sunt sau nu cotate.

Mai trebuie menționat că și în lipsa unor cerințe obligatorii, stabilite prin reglementări, începând cu relativ mult timp în urmă unele bănci locale au luat contactul cu IFRS și cerințele acestora. Fie că a fost cazul de situații financiare complete IFRS, solicitate de diverși utilizatori externi sau elaborate voluntar în vederea îmbunătățirii transparenței, fie de obținerea de informații contabile retratate potrivit tratamentelor IFRS, necesare pentru elaborarea de către societatea mamă a situațiilor financiare consolidate conforme cu IFRS, un număr ridicat de instituții de credit locale au aplicat deja prevederile standardelor internaționale.

Prin urmare, se poate spune că, treptat, cadrul de reglementare contabil bancar s-a apropiat de IFRS. Domeniul în care standardele internaționale nu se aplică în mod explicit și exclusiv este cel al evidenței contabile, bază pentru întoc-

mirea situațiilor financiare individuale, chiar dacă numeroase tratamente contabile prevăzute în prezent de reglementările naționale corespund celor similare ale IFRS. Se poate astfel concluziona că momentul 1 ianuarie 2012 reprezintă finalizarea procesului de tranziție a contabilității bancare la standardele internaționale.

Impactul aplicării IFRS ca bază a evidenței contabile

Deși se poate constata că cea mai mare parte a procesului de implementare a IFRS este deja realizată, această ultimă etapă – aplicarea IFRS la nivelul evidenței contabile și pentru elaborarea situațiilor financiare la nivel individual – este cea care are cel mai mare impact atât asupra activității entităților raportoare, cât și asupra unor categorii de utilizatori, cum sunt acționarii sau autoritățile publice.

Astfel, până în prezent, situațiile financiare conforme cu IFRS au fost elaborate prin retratarea informațiilor contabile furnizate de evidența ținută conform reglementărilor naționale. Retratarea are loc, de regulă, în afara sistemelor de evidență ale instituției. Acest proces nu este unul continuu, ci are loc o dată sau de câteva ori pe an și implică, de obicei, un număr restrâns de specialiști având cunoștințe în domeniul IFRS.

Prin aplicarea IFRS ca bază a contabilității, tratamentele prevăzute de aceste standarde trebuie aplicate la contabilizarea fiecărei operațiuni efectuate, necesitând adaptarea corespunzătoare a sistemelor informatice. În plus, ponderea personalului ce trebuie să dispună de cunoștințe adecvate crește în mod semnificativ.

Referitor la utilizatorii externi ai informației contabile, implementarea IFRS va avea un impact semnificativ asupra acționarilor curenți sau potențiali prin faptul că pe baza datelor din evidența contabilă sunt stabilite dividendele. În plus, la nivelul autorităților publice, de supraveghere sau fiscale, modificarea cadrului de reglementare influențează modul de determinare a cerințelor prudențiale, a obligațiilor fiscale, precum și continuitatea seriilor de informații contabile raportate.

Sunt prezentate în continuare avantajele implementării IFRS la nivelul evidenței contabile și al situațiilor financiare individuale. Acestea se constituie în tot atâtea motive pentru aplicarea exclusivă a IFRS:

³ Regulamentul (CE) nr.1606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 19 iulie 2002 privind aplicarea standardelor internaționale de contabilitate

- a) în primul rând, se realizează astfel alinierea informațiilor contabile publicate cu cerințele utilizatorilor cărora acestea le sunt adresate. Aceasta deoarece destinatarii principali ai situațiilor conforme cu IFRS sunt utilizatorii generali, care nu au acces în alt mod la date contabile privind poziția financiară și performanța instituțiilor de credit;
- b) în al doilea rând, la nivelul entităților raportoare, sunt eliminate costurile necesare retrărilor în scopul obținerii de date IFRS. Datele respective vor fi astfel obținute direct din sistemele primare de evidență;
- c) va putea fi realizată o comparație între informațiile cuprinse în situațiile financiare consolidate (în prezent, conforme cu IFRS) și cele individuale, ceea ce va asigura, de exemplu în cazul autorității de supraveghere, consecvența în realizarea supravegherii la fiecare din cele două nivele;
- d) pe de altă parte, o consecință importantă a uniformizării cadrului de reglementare contabilă este eliminarea confuziilor la nivelul publicului. Aceasta deoarece, în prezent, un utilizator de informație financiară nu poate folosi datele respective dacă acestea nu sunt însoțite de precizarea privind standardele contabile aplicate pentru obținerea respectivelor informații (IFRS sau standarde naționale);
- e) nu în ultimul rând, se cuvine menționat că implementarea exclusivă a IFRS de către sistemul bancar este o condiționalitate cuprinsă în programele de asistență financiară încheiate de România cu FMI și UE, în curs de derulare.

Implementarea IFRS nu este lipsită de provocări, costuri și dificultăți, astfel:

- a) o pondere semnificativă o au costurile cu modificarea de către instituțiile de credit a sistemelor informatice utilizate, astfel încât acestea să răspundă noilor cerințe impuse de tratamentele contabile IFRS;
- b) pe de altă parte, trebuie asigurată pregătirea personalului instituțiilor de credit implicat în activitatea financiar-contabilă, precum și a personalului din cadrul autorităților ce utilizează respectivele informații (angajații autorității fiscale, dar și cei ai Băncii Naționale a României);
- c) tot la nivelul autorităților, trebuie asigurată actualizarea cadrului de raportare, corespunzător noilor reguli privind evidența contabilă;
- d) de asemenea, este necesară actualizarea instrumentarului avut la dispoziție de Banca Națională a României în calitate de autoritate de supraveghere, prin modificarea

cadrului de reglementare prudentială având în vedere noile reglementări contabile conforme cu IFRS;

- e) totodată, o modificare importantă adusă de IFRS este trecerea de la un sistem contabil bazat pe reguli, la unul bazat pe principii, care implică în numeroase cazuri aplicarea raționamentului profesional, pentru stabilirea modului de aplicare a tratamentelor contabile în situații specifice.

Implementarea IFRS la nivel european

În ceea ce privește modul în care, la nivelul Uniunii Europene, sunt aplicate IFRS pentru întocmirea situațiilor financiare individuale de către instituțiile de credit, situația este eterogenă, fapt determinat și de opțiunile pe care aquis-ul comunitar le oferă autorităților naționale.

În *Figura 1* este prezentat modul în care IFRS sunt aplicate la nivel individual în Uniunea Europeană. Astfel, cu culoare roșie sunt reprezentate statele care impun aplicarea IFRS la nivel individual instituțiilor de credit, hașurat sunt evidențiate țările care doar permit o astfel de aplicare, iar cu albastru apar țările în care situațiile financiare respective sunt elaborate exclusiv potrivit reglementărilor naționale, conforme cu directivele europene.

Se cuvin făcute următoarele mențiuni:

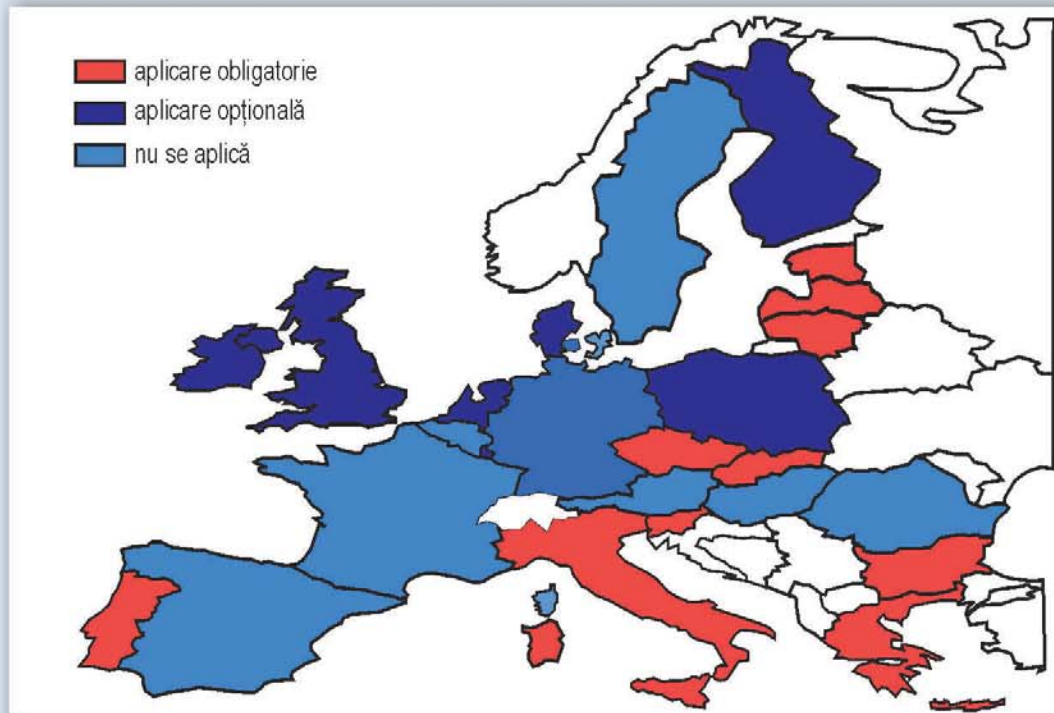
- a) din categoria statelor în care aplicarea IFRS de către bănci la nivel individual este obligatorie fac parte și Cipru, respectiv Malta, state care nu apar în figura respectivă;
- b) în unele state, incluse în *Figura 1* în categoria celor în care aplicarea IFRS este obligatorie la nivel individual, această obligație este condiționată și de alte criterii (de exemplu, numai instituții cotate).

Etapile premergătoare trecerii la IFRS

Implementarea IFRS, în 2012, de către instituțiile de credit, ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale, reprezintă, după cum s-a menționat anterior, finalul procesului de tranziție la IFRS a sistemului bancar.

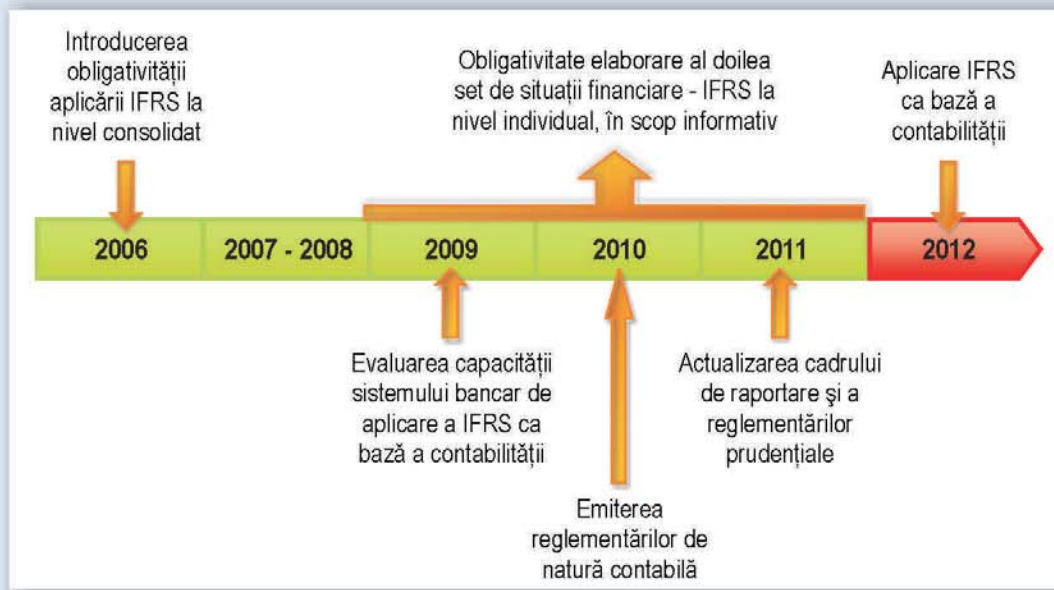
Etapile procesului de trecere la IFRS sunt ilustrate în *Figura 2*.

Figura 1 - Situația aplicării IFRS la nivelul situațiilor financiare individuale, de către instituțiile de credit din statele membre ale Uniunii Europene

Sursă: European Commission - Use of options of the IAS Regulation by Member States, iulie 2010 - http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/ias/ias-use-of-options2010_en.pdf

Figura 2 - Etapele procesului de trecere la IFRS

Sursă: Prelucrare proprie

Din punct de vedere formal, procesul a început în 2006, când a fost instituită obligativitatea întocmirii de către instituțiile de credit de situații financiare consolidate conforme cu IFRS.

În anul 2009 a avut loc evaluarea capacității instituțiilor de credit privind implementarea IFRS la nivelul evidenței contabile, prin organizarea de dezbateri trilaterale BNR⁴-ARB⁵-MFP⁶ pe marginea punctelor de vedere ale sectorului bancar privind momentul implementării IFRS, existența unei perioade de tranziție și condițiile pe care băncile le considerau necesare în vederea facilitării implementării.

În urma întâlnirilor, s-a putut contura o imagine de ansamblu asupra nivelului de pregătire a fiecărei instituții și, implicit, asupra capacității acestora de a se adapta standardelor internaționale. Situația era una eterogenă. Pe de o parte, majoritatea băncilor întocmeau deja situații financiare IFRS, fiind familiarizate în mare măsură cu prevederile acestora. La polul opus se situau entitățile care nu luaseră contact direct cu IFRS întrucât producerea de astfel de informații nu le fusese solicitată (în general, sucursale ale instituțiilor din străinătate ale căror bănci-mamă nu întocmeau situații financiare IFRS, dar și entități locale, cum este organizația cooperatistă de credit Creditcoop).

În aceste condiții, la momentul respectiv, numeroase instituții optau pentru o trecere cât mai rapidă la IFRS, majoritatea optând pentru anul 2011, existând însă și instituții care optau pentru o implementare a IFRS din 2010, dar și entități care au considerat că nu pot fi pregătite până în anul 2012. Referitor la existența sau nu a unei perioade de tranziție, majoritatea băncilor considerau că aceasta nu este necesară, optând pentru o implementare directă, întrucât, elaborând deja situații financiare conforme cu IFRS, se aflau, *de facto*, în respectiva perioadă de tranziție. Pe de altă parte, o solicitare regăsită la nivelul majorității instituțiilor consultate, indiferent de nivelul de pregătire în implementarea IFRS, se referea la existența unei perioade suficiente de timp (minim 1 an) între data stabilirii momentului tranziției, respectiv data emiterii reglementărilor contabile naționale aferente, și momentul implementării efective a IFRS.

Prin urmare, s-a decis ca, pentru preîntâmpinarea apariției

de dificultăți majore la nivelul instituțiilor cel mai puțin pregătite, trecerea la aplicarea IFRS să fie realizată începând cu anul 2012, iar perioada premergătoare să includă o perioadă de tranziție (2009-2011) în care toate instituțiile de credit să elaboreze și să publice, exclusiv în scop informativ, situații financiare conforme cu IFRS, la nivel individual.

În baza concluziilor desprinse ca urmare acestei analize, a fost emis *Ordinul BNR nr.15/2009*⁷ prin care s-a instituit obligativitatea ca toate instituțiile de credit să întocmească, exclusiv în scop informativ, pentru exercițiile financiare ale anilor 2009, 2010 și 2011, un set suplimentar de situații financiare anuale individuale conforme cu IFRS, obținut prin retratarea informațiilor prezentate în setul de situații financiare publicabile, întocmite potrivit reglementărilor naționale conforme cu directivele europene. În plus față de setul suplimentar de situații financiare IFRS, a fost impusă obligativitatea elaborării de către fiecare instituție de credit a unei situații prin care să fie explicate diferențele dintre informațiile financiare cuprinse în cele două seturi de raportări. Totodată, pentru a veni în sprijinul entităților care nu întocmiseră până la momentul respectiv situații financiare IFRS, s-a prevăzut posibilitatea ca, pentru exercițiul financiar 2009, situațiile financiare conforme cu IFRS să nu includă informații comparative, aferente anului 2008.

Scopul acestor cerințe este, pe de o parte, familiarizarea tuturor instituțiilor de credit cu cerințele IFRS, dar și, pe de altă parte, asigurarea informațiilor comparative (aferente anului 2011) ce urmează a fi prezentate în primele situații financiare IFRS întocmite pentru anul 2012.

În luna iulie 2010, a fost emis *Ordinul BNR nr.9/2010*⁸, aceasta fiind reglementarea care instituie obligativitatea aplicării IFRS de către instituțiile de credit ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale, începând cu anul 2012. S-a ținut astfel cont de solicitarea băncilor ca implementarea IFRS să fie stabilită cu cel puțin 1 an înainte de trecerea efectivă la IFRS.

Aceeași reglementare stabilește elaborarea de către instituțiile de credit de planuri de măsuri care să asigure implementarea în bune condiții a noilor standarde contabile, pre-

4 Banca Națională a României

5 Asociația Română a Băncilor

6 Ministerul Finanțelor Publice

7 Ordinul BNR nr.15/2009 privind întocmirea de către instituțiile de credit, în scop informativ, de situații financiare anuale individuale conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 913/24.12.2009, modificat și completat prin Ordinul Băncii Naționale a României nr. 24/2010, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 834/13.12.2010

8 Ordinul BNR nr.9/2010 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară de către instituțiile de credit, ca bază a contabilității și pentru întocmirea de situații financiare anuale individuale, începând cu exercițiul financiar al anului 2012, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 535/30.07.2010

cum și obiectivele minimale ce trebuie incluse în respectivele planuri. Obiectivele respective acoperă o sferă largă și se referă atât la identificarea diferențelor de tratament contabil, actualizarea sistemelor informatice sau a normelor și procedurilor interne, dar și la pregătirea personalului. S-a prevăzut, de asemenea, ca planurile respective să fie remise autorității de supraveghere până la finele anului 2010, urmând ca, pe parcursul anului curent, fiecare instituție de credit să informeze trimestrial banca centrală asupra modului în care planurile asumate sunt implementate.

Reglementări emise în contextul implementării IFRS

În luna decembrie a anului 2010, a fost emis *Ordinul BNR nr.27/2010*⁹, reglementarea ce conține prevederile detaliate referitoare la modul de ținere a evidenței contabile în condițiile aplicării IFRS și care urmează să înlocuiască actualele reglementări contabile (*Ordinul BNR nr.13/2008*¹⁰) începând cu anul 2012. Printre prevederile mai importante ale acestei reglementări se numără cea potrivit căreia, începând cu anul 2012, tratamentele contabile aplicate și cerințele de prezentare aferente atât situațiilor financiare individuale, cât și celor consolidate sunt cele cuprinse în IFRS.

Totodată, reglementarea include prevederi referitoare la modul de evidențiere a operațiunilor în contabilitatea instituțiilor de credit, conform tratamentelor prevăzute de IFRS, noul plan de conturi și modul de utilizare a acestuia, precum și concordanțele dintre conturile vechi și cele noi. De asemenea, sunt incluse și cerințe privind informațiile solicitate de directivele comunitare, în plus față de dispozițiile IFRS, ce trebuie prezentate în situațiile financiare publicate, precum și prevederi conforme directivelor europene privind domeniul ce nu fac obiectul IFRS, respectiv aprobarea, auditarea, depunerea și publicarea situațiilor financiare individuale și consolidate. În plus, în cazul situațiilor financiare consolidate, sunt prevăzute criteriile de stabilire a instituțiilor care trebuie să întocmească și să publice astfel de situații financiare.

Tot aceste reglementări includ cerințe naționale, neacoperite nici de directive, nici de IFRS, referitoare la documentele, formularele și registrele de contabilitate, împreună cu dispoziții privind întocmirea și utilizarea acestora.

Pe tot parcursul procesului de elaborare a reglementării detaliate privind evidența contabilă a instituțiilor de credit în condițiile implementării IFRS, la nivelul băncii centrale au fost avute în vedere trei obiective majore:

- pe de o parte, reglementările în cauză trebuie să permită aplicarea tuturor tratamentelor contabile prevăzute de IFRS, condiție esențială pentru asigurarea implementării depline a acestor standarde;
- totodată, au fost avute în vedere informațiile financiare specifice ce trebuie prezentate atât la nivelul situațiilor financiare publicabile, cât și la nivelul celorlalte raportări solicitate de banca centrală. În acest sens, s-a urmărit ca informațiile a căror prezentare distinctă este solicitată de cadrul de raportare în scopuri de supraveghere prudențială, agreeat la nivel european (FINREP) să fie evidențiate distinct în contabilitatea instituțiilor de credit raportoare;
- de asemenea, în vederea limitării costurilor asociate implementării IFRS la nivelul instituțiilor de credit, s-a urmărit ca modificările aduse actualului cadru de reglementare contabilă să fie minime, determinate strict de implementarea tratamentelor IFRS.

Ulterior stabilirii cadrului de reglementare contabilă, la nivelul Comisiei de contabilitate a Asociației Române a Băncilor au fost identificate diferențele dintre tratamentele contabile actuale și cele IFRS, cuprinse într-un material cuprinzător ce prezintă, în mod comparativ, modul de evidențiere a diverselor operațiuni în prezent, față de cerințele aplicabile începând cu anul următor.

În cadrul acestui proces au fost implicați atât reprezentanți ai instituțiilor de credit, cât și ai băncii centrale și ai firmelor de audit ale respectivelor instituții de credit.

La sfârșitul primului trimestru al anului 2011, forma definitivă a materialului a fost remisă Ministerului Finanțelor Publice, în scopul facilitării deciziilor privind eventuala modificare a tratamentelor fiscale aplicate operațiunilor respective. Totodată, acest material constituie un adevărat ghid de aplicare a tratamentelor IFRS la nivelul evidenței contabile a instituțiilor de credit, comparativ cu prevederile actuale.

Tot în prima parte a acestui an, respectiv în primul semestru, la nivelul Băncii Naționale a României au fost actualizate reglementările specifice de raportare financiară și statistică,

9 Ordinul Băncii Naționale a României nr.27/2010 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, aplicabile instituțiilor de credit, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 890 și 890 bis din 30.12.2010

10 Ordinul Băncii Naționale a României nr.13/2008 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, aplicabile instituțiilor de credit, instituțiilor financiare nebancale și Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar

destinate exclusiv băncii centrale. Este vorba de cadrul de raportare FINREP la nivel consolidat, respectiv individual, aplicabil instituțiilor de credit, persoane juridice române, dar și de cerințele de raportare de natură statistică aplicabile sucursalelor instituțiilor de credit din alte state membre. Astfel, au fost emise următoarele acte normative:

- a) *Ordinul Băncii Naționale a României nr.1/2011* pentru aprobarea Normelor metodologice privind întocmirea situațiilor financiare consolidate conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, solicitate instituțiilor de credit în scopuri de supraveghere prudențială, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 153 și 153 bis din 02.03.2011;
- b) *Ordinul Băncii Naționale a României nr.2/2011* pentru aprobarea Normelor metodologice privind întocmirea raportărilor periodice cuprinzând informații statistice de natură financiar-contabilă, aplicabile sucursalelor din România ale instituțiilor de credit din alte state membre, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 418 și 418 bis din 15.06.2011;
- c) *Ordinul Băncii Naționale a României nr.3/2011* pentru aprobarea Normelor metodologice privind întocmirea situațiilor financiare FINREP la nivel individual, conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară, aplicabile instituțiilor de credit în scopuri de supraveghere prudențială, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 418 și 418 bis din 15.06.2011.

În prezent, continuă colaborarea BNR-ARB pentru identificarea și soluționarea problemelor apărute în procesul de implementare a IFRS. Totodată, la nivelul Băncii Naționale a României se află în curs de analiză identificarea acelor raportări,

altele decât cele menționate, ce sunt influențate de implementarea IFRS, în vederea actualizării, dacă este cazul. De asemenea, o componentă importantă a instrumentarului avut la dispoziție de Banca Națională a României în calitate de autoritate de supraveghere îl reprezintă cadrul de reglementare prudențială, a cărui actualizare este în curs de derulare.

Concluzii

În contextul globalizării piețelor financiare și liberalizării contului de capital din România, adoptarea unui referențial contabil internațional are menirea să asigure o mai bună înțelegere a datelor cuprinse în situațiile financiare publicate, precum și comparabilitatea informațiilor financiare între companii la nivel internațional.

Implementarea IFRS de către sectorul bancar din România începând cu 1 ianuarie 2012 reprezintă un pas important în crearea unui cadru de raportare financiară transparent în vederea asigurării necesarului de informații financiare pentru investitori, autorități și alte persoane interesate.

În acest context, prin reglementările de natură contabilă, inclusiv a celor privind raportările destinate băncii centrale, emise de Banca Națională a României, s-au urmărit actualizarea cadrului de reglementare necesar implementării corespunzătoare a IFRS, dar și asigurarea unei perioade de timp adecvate, necesară pentru implementarea modificărilor ce trebuie aduse sistemelor interne utilizate de instituțiile de credit, întregul proces de implementare a acestor standarde la nivelul sistemului bancar fiind monitorizat îndeaproape de autoritatea de supraveghere.

Bibliografie selectivă

European Commission - *Comments concerning certain Articles of the Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of the Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards and the Fourth Council Directive 78/660/EEC of 25 July 1978 and the Seventh Council Directive 83/349/EEC of 13 June 1983 on accounting*, Brussels, noiembrie 2003, http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/ias/200311-comments/ias-200311-comments_en.pdf

European Commission - *Use of options of the IAS Regulation by Member States*, iulie 2010, http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/ias/ias-use-of-options2010_en.pdf

Legea contabilității nr. 82/1991, republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 454/18.06.2008, modificată și completată prin *Ordonanța de urgență nr. 37/2011*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 285/ 22.04.2011

Regulamentul (CE) nr. 1.606/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 19 iulie 2002 privind aplicarea standardelor internaționale de contabilitate, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 243 din 11.09.2002, modificat prin Regulamentul (CE) nr. 297/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 martie 2008, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 97 din 09.04.2008

Scrisoarea de intenție semnată la București la 5 februarie 2010 și aprobată prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 19 februarie 2010, în baza căreia se suplimentează partea din împrumut alocată Ministerului Finanțelor Publice cu suma de 383.000.000 DST, ratificată prin *Ordonanța de urgență nr. 10/23.02.2010*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 120/23.02.2010 și care a fost aprobată prin *Legea nr. 72/2010*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 252 /20.04.2010

Convergența contabilității instituțiilor publice cu Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public (IPSAS)

Doina ILIE* & Georgeta ALECU**

Introducere

Abstract

The Convergence of Public Institutions Accounting with International Public Sector Accounting Standards (IPSAS)

The objective of this article is to comment the degree of convergence of the national accounting norms for public sector with International Public Sector Accounting Standards, the omissions from implemented standards until now and to present the proposals of the authors for implementation of additional standards, which are the weak points and the threats of this process.

For this purpose, an analysis of governmental financial statements for 2009 published on the website of Romanian Ministry of Public Finance has been done, also the conformity of those with national public accounting norms and the convergence with IPSAS.

Following this analysis, have been established the conformity with national accounting norms and the convergence with international accounting standards, and also the material omissions from IPSAS which can influence the relevance and reliability of financial statements has been underlined.

At the end, some conclusions of authors have been presented regarding the necessity to adopt IPSAS.

Key words: *harmonization, convergence, conformity, accrual accounting, weak points, threats*

JEL Classification: M41, M49

Cuvinte cheie: *armonizare, convergență, conformitate, angajamente, puncte slabe, amenințări*

Contabilitatea de angajamente (*accrual accounting*) a devenit un standard în majoritatea administrațiilor publice din Europa, Comisia Europeană fiind promotoarea acestei metode, alături de Federația Internațională a Contabililor (IFAC).

Comisia Europeană s-a angajat să modernizeze și să îmbunătățească sistemul contabil din Uniunea Europeană, în conformitate cu evoluțiile recente care pun accent pe transparență și acuratețe, adoptând în acest sens, la 17 decembrie 2002, decizia asupra modernizării sistemului contabil propriu. Reforma a constat în trecerea de la contabilitatea de numerar (*cash*) la cea pe bază de angajamente (*accrual*), începând cu 1 ianuarie 2005. Motivul principal al reformei: furnizarea unei imagini mai clare a activelor și datoriilor la orice moment în timp¹.

În ceea ce privește activitatea IFAC, acesta a elaborat Standardele de Contabilitate pentru Sectorul Public (IPSAS)² prin intermediul IPSAS Board,

* Drd., director general, Direcția generală de metodologie contabilă instituții publice, Ministerul Finanțelor Publice, e-mail: doina.ilie@mfinante.ro.

** Dr., șef serviciu, Direcția generală de metodologie contabilă instituții publice, Ministerul Finanțelor Publice, e-mail: georgeta.alecu@mfinante.ro.

1 Comisia Europeană, Regulamentul Financiar aplicabil bugetului general al Comunității Europene nr.1605/2002;

2 www.ifac.org/Publications/Bookstore/Public accounting;

cu scopul de a sprijini sectorul public în furnizarea de informații de o calitate superioară.

Un organism profesional supranațional nu poate impune standardele contabile, date fiind particularitățile fiecărui stat sau regiuni, precum și legislația națională. Comisia nu are puterea să facă acest lucru în Uniunea Europeană, însă Comitetul de lucru pentru Sectorul Public al IFAC a furnizat o bază indispensabilă pentru evoluția către contabilitatea de angajamente, prin intermediul IPSAS.

Consiliul de lucru pentru Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public (IPSAS Board) dezvoltă standarde care să fie convergente cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS), dar se abat de la acestea acolo unde sunt identificate motive specifice sectorului public. De asemenea, IPSAS Board recunoaște importanța contabilității statistice (SEC '95) în sectorul public și caută să armonizeze IPSAS cu raportarea statistică, acolo unde este cazul.

IPSAS Board recunoaște dreptul guvernelor și normalizatorilor naționali de a stabili standarde contabile și îndrumări pentru raportarea financiară în jurisdicțiile lor, dar încurajează guvernele pentru trecerea la contabilitatea de angajamente, adoptarea IPSAS și armonizarea cerințelor naționale cu IPSAS.

IPSAS nu pot fi implementate în totalitate din cauza multitudinii de informații furnizate și neconcordanței cu legislația națională, dar constituie o bază importantă pentru consultare.

Metodologia de cercetare

Cercetarea a fost astfel orientată încât a permis autorilor să reliefeze omisiunile de la IPSAS implementate, să formuleze propuneri de implementare și a altor IPSAS, să propună câteva condiții de îndeplinit pe care aceștia le consideră a fi absolut necesare.

În vederea realizării acestor deziderate, s-au analizat situațiile financiare guvernamentale ale anului 2009³, conformitatea acestora cu normele contabile naționale pentru sectorul public⁴, precum și convergența normelor naționale cu Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public (IPSAS).⁵

Ca urmare a acestei cercetări, s-au stabilit: gradul de convergență a contabilității instituțiilor publice cu IPSAS, punctele forte și, totodată, punctele slabe, riscurile și amenințările introducerii IPSAS în instituțiile publice din România.

Armonizare, conformitate sau convergență cu IPSAS?

Conceptul de **armonizare** în domeniul contabil desemnează *procesul de aliniere, compatibilizare, de exemplu pe plan european, a normelor contabile ale diverselor state din Europa*.

Conformitatea este definită ca fiind *procesul prin care este apreciată con-*

cordanța în conținutul regulilor de prezentare și întocmire a situațiilor financiare, reprezentând o armonizare a reglementărilor naționale cu regulile prezentate de organismele regionale și internaționale de normalizare contabilă.

Convergența constituie *preluarea pe plan național a spiritului IPSAS și a cadrului conceptual, respectiv adoptarea unora dintre tratamentele contabile prevăzute în normele internaționale.*

În sectorul public, standardul IPSAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” include următoarea cerință: *„Situațiile financiare nu trebuie declarate ca fiind conforme cu IPSAS decât dacă ele sunt conforme cu toate cerințele fiecăruia dintre IPSAS-uri”.*

În aceste condiții în România putem vorbi mai degrabă despre o convergență a normelor naționale cu Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public decât despre o armonizare sau conformitate cu acestea.

Unele state în curs de dezvoltare (ex. Slovacia) au optat pentru metoda directă de implementare a IPSAS, respectiv au implementat IPSAS în forma originală, cu unele mici amendamente sau chiar fără niciun amendament. Alte state au optat pentru metoda directă de adoptare a IPSAS pentru a atinge cel mai ridicat nivel de credibilitate (ex. Elveția).⁶

Implementarea IPSAS în România a avut un caracter eclectic, și anume au fost selectate o serie de cerințe dintr-un număr limitat din aceste standarde. România a optat pentru **metoda indirectă** de implementare a IPSAS, respectiv standardele naționale de conta-

³ www.mfinante.ro;

⁴ Ordinul ministrului finanțelor publice nr.1917/2005 pentru aprobarea Normelor metodologice privind organizarea și conducerea contabilității instituțiilor publice, Planul de conturi pentru instituții publice și instrucțiuni de aplicare a acestuia, cu modificările și completările ulterioare;

⁵ CECCAR, *Standarde Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public*, Editura CECCAR, București, 2009;

⁶ Van Schaik, Frans, prezentare la Conferința „Tendențe internaționale în reforma contabilității publice”, Ljubljana, Slovenia, 2011

bilitate (așa-zisele norme) sunt elaborate în baza prevederilor IPSAS.

Una din consecințele opțiunii României pentru metoda indirectă de implementare a IPSAS este faptul că foarte puține persoane au studiat standardele IPSAS, chiar dacă acestea au fost traduse în limba română. Varianta cea mai recentă fiind cea din anul 2009, am considerat necesară efectuarea unei paralele între conceptele și tratamentele contabile din IPSAS și cele care au fost preluate de normele contabile naționale pentru sectorul public, paralelă care este prezentată în cele ce urmează.

❖ **Convergența cu Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public (IPSAS) referitor la situațiile financiare: IPSAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare”, IPSAS 2 „Situația fluxurilor de trezorerie” și IPSAS 24 „Prezentarea informațiilor despre buget în situațiile financiare”⁷**

Situațiile financiare elaborate în prezent de Guvernul României pentru toate instituțiile publice din cadrul acestuia, îndeplinesc unele cerințe din IPSAS, dar totodată prezintă o serie de omisiuni importante de la acestea. Situațiile financiare primare sunt elaborate conform IPSAS, respectiv: situația poziției financiare, situația performanței financiare, situația fluxurilor de trezorerie, situația modificărilor în structura activelor nete/capitalurilor proprii, situații privind execuția bugetară.

Situația poziției financiare respectă prevederile standardului referitoare la *condițiile de clasificare a activelor și datoriilor* în ceea ce privește gruparea acestora

în curente și necurente, precum și o prezentare bazată pe lichiditate atunci când asigură informații mai relevante și mai credibile. Acest aspect a fost avut în vedere la elaborarea formatului de bilanț și anume: activele și datoriile sunt prezentate separat în active și datorii curente și necurente, iar în cadrul grupelor, activele sunt prezentate în ordinea crescătoare a lichidității, iar datoriile în ordinea crescătoare a exigibilității, criteriilor de lichiditate și exigibilitate așa cum sunt prevăzute în Regulamentul Financiar aplicabil bugetului general al Comunității Europene nr.1605/2002.

Situația poziției financiare adoptată de normele naționale este cea prezentată în versiunea anterioară a IPSAS 1, înaintea revizuirii efectuată de IPSAS Board în 2007. Această structură răspunde cerințelor minime de informații ce trebuie furnizate, prevăzute atât de standard, cât și de Regulamentul Financiar aplicabil bugetului general al Comunității Europene nr.1605/2002.

Situația modificărilor în structura activelor nete/capitalurilor proprii prezintă o serie de elemente cerute de Standard, însă acesta solicită prezentarea și a unor elemente suplimentare, cum sunt: efectul modificărilor politicilor contabile și corecției erorilor, elemente de venituri și cheltuieli recunoscute în activele nete.

Situația fluxurilor de trezorerie prezintă fluxurile de trezorerie grupate pe cele trei activități: activitatea operațională (de exploatare), activitatea de investiții și activitatea de finanțare conform IPSAS 2, însă există omisiuni majore în normele naționale de la acest standard.

Prezentarea informațiilor despre buget în situațiile financiare. Referitor la pre-

zentarea *comparației bugetului cu sumele actuale*, standardul cere ca aceasta să se facă fie ca o situație financiară suplimentară separată, atunci când bugetul și situațiile financiare nu sunt pregătite pe aceeași bază, fie prin coloane de buget suplimentare în situațiile financiare curente, cuprinzând sumele din bugetul inițial, sumele actuale pe o bază comparabilă și o notă pentru explicarea diferențelor atunci când bugetul și situațiile financiare sunt pregătite pe aceeași bază.

În România, normele contabile pentru sectorul public cer prezentarea unei situații separate, deoarece bugetul este elaborat în baze cash, iar situațiile financiare în baze accrual.

Astfel, Contul de execuție bugetară pentru venituri oferă informații în baze accrual referitoare la drepturi constatate și informații în baze cash referitoare la încasări realizate, în timp ce Contul de execuție pentru cheltuieli oferă informații în baze accrual referitoare la angajamente legale și informații în baze cash referitoare la plățile efectuate. Rezultă deci că nu este necesară o reconciliere a informațiilor despre buget cu cele referitoare la execuția bugetară, întrucât contul de execuție le oferă în aceeași bază în care a fost elaborat bugetul, respectiv cash.

La momentul elaborării ultimului model de Cont de execuție pentru instituțiile publice din România, respectiv decembrie 2005, având în vedere că IPSAS Board nu publicase încă IPSAS 24 privind prezentarea informațiilor referitoare la buget în situațiile financiare, în normele naționale s-au respectat cerințele Regulamentului Financiar aplicabil bugetului general al Comunității Europene nr.1605/2002.

⁷ Alecu G., *Contabilitatea instituțiilor publice. Convergența cu IPSAS*, Editura Tribuna Economică, București, 2010

❖ **Convergența cu IPSAS referitor la elementele de active, datorii și capitaluri prezentate în Situația poziției financiare**⁸

● **IPSAS 17 „Imobilizări corporale”**

Standardul prezintă două *condiții de recunoaștere a activelor fixe corporale și anume*: este posibil ca beneficiile economice viitoare sau potențialul de servicii asociat cu activul să revină entității și costul sau valoarea justă a activului pot fi evaluate credibil.

Referitor la aceste condiții, în normele naționale se precizează că activele fixe corporale se înregistrează la momentul transferului dreptului de proprietate pentru cele cumpărate sau la data recepției pentru cele construite, ceea ce presupune că valoarea justă sau costul pot fi evaluate credibil și, de asemenea, vor produce beneficii economice viitoare sau potențial de servicii.

Recunoașterea ca active fixe corporale a activelor de patrimoniu, a activelor de infrastructură și a activelor militare. Dacă activele de patrimoniu sunt recunoscute conform standardului, trebuie să fie furnizate informațiile cerute de acesta, dar nu este obligatoriu să fie evaluate potrivit standardului.

Valoarea bunurilor de patrimoniu în termeni culturali, de mediu, educaționali și istorici potrivit standardului nu este preconizată a fi reflectată în totalitate într-o valoare financiară bazată doar pe un preț de piață. De asemenea, valoarea lor poate crește odată cu timpul, chiar dacă starea lor fizică se deteriorează.

Având în vedere aceste aspecte, normele naționale cer ca bunurile de patrimoniu să fie evaluate/reevaluate doar

acolo unde există Standarde Internaționale de Evaluare.

Atât echipamentele militare, cât și activele de infrastructură sunt recunoscute ca active fixe corporale conform standardului, însă nu sunt supuse amortizării.

Costurile ulterioare. Conform standardului, nu se recunosc în valoarea activului costurile cu întreținerea curentă a acestuia, ci doar costurile asumate, dacă sunt îndeplinite criteriile de recunoaștere.

Conform normelor naționale, nu se includ în valoarea activului cheltuielile de întreținere și reparații curente, ci doar cele care conduc la îmbunătățirea performanțelor față de parametrii funcționali stabiliți inițial (ex. modernizări, consolidări, reparații capitale).

Evaluarea inițială se face la cost sau valoare justă atât potrivit standardului, cât și potrivit normelor naționale.

Elementele costului prevăzute de standard, respectiv prețul de cumpărare, taxele de import și alte taxe, costuri directe atribuibile achiziției activului, mai puțin reducerile acordate de furnizor care se deduc, se regăsesc și în normele naționale, cu unele excepții, cum ar fi: costurile inițiale estimate cu demolarea și mutarea activului și restaurarea amplasamentului.

Momentul efectuării reevaluării coincide în ambele norme. Reevaluările ar trebui efectuate cu suficientă regularitate, astfel încât valoarea contabilă să nu difere semnificativ de cea care ar fi determinată utilizându-se valoarea justă la data raportării.

Tratamentul contabil al rezultatelor reevaluării prevăzut de standard a fost preluat și de normele naționale, dacă

vorbim despre activele fixe care se supun amortizării, astfel:

- dacă valoarea este majorată în urma reevaluării, această majorare se tratează ca o creștere a rezervei din reevaluare sau ca un venit, în măsura în care compensează o cheltuială cu descreșterea recunoscută anterior la acel activ;
- dacă valoarea este diminuată în urma reevaluării, această diminuare se tratează ca o scădere a rezervei din reevaluare sau ca o cheltuială, dacă nu este recunoscută o rezervă aferentă aceluiași activ.

Tratamentul surplusului din reevaluare.

Potrivit standardului, acesta se transferă asupra surplusului sau deficitului acumulat, atunci când este realizat surplusul.

Potrivit normelor naționale, transferul acestuia asupra surplusului sau deficitului acumulat, se efectuează numai atunci când este realizat surplusul, nu și pe măsură ce activele sunt utilizate de entitate.

Tratamentul amortizării este asemănător în cele două norme, astfel:

- amortizarea este recalculată proporțional cu schimbarea în valoarea contabilă brută a activului, metodă folosită în cazul în care activul este reevaluat prin aplicarea unui indice;
- amortizarea este eliminată din valoarea contabilă brută a activului și valoarea netă retratată la valoarea reevaluată a activului, metoda fiind folosită în cazul în care activul este reevaluat la valoarea de piață (exemplu: clădiri).

● **IPSAS 12 „Stocuri”**

Elementele componente ale costului de achiziție, costului de producție, costului

⁸ Alecu G., *Contabilitatea instituțiilor publice. Convergența cu IPSAS*, Editura Tribuna Economică, București, 2010

stocurilor unui prestator de servicii, costuri care nu trebuie incluse în costul stocurilor, sunt comune în cele două norme, respectiv în standard și în normele naționale.

Evaluarea stocurilor se face potrivit ambelor norme la costul de achiziție, costul de prelucrare sau la alte costuri.

Tehnicile de evaluare a stocurilor. Ambele norme vorbesc despre metoda costului standard și metoda cu amănuntul.

Formule de determinare a costului (evaluarea la ieșirea din gestiune). Standardul prevede metoda FIFO și costul mediu ponderat. Normele naționale includ în plus și metoda LIFO.

Prezentarea în bilanț la valoarea realizabilă netă. Potrivit standardului, reducerea valorii contabile mai jos decât costul, până la valoarea realizabilă netă este în conformitate cu principiul potrivit căruia activele nu ar trebui să fie raportate la o valoare mai mare decât beneficiile economice viitoare sau potențialul de servicii care se așteaptă a fi realizate din vânzarea, schimbul, distribuția sau utilizarea lor.

Normele naționale prevăd că activele de natura stocurilor nu trebuie reflectate în bilanț la o valoare mai mare decât valoarea care se poate obține prin utilizarea sau vânzarea lor. În acest scop, valoarea stocurilor se diminuează până la **valoarea realizabilă netă**, prin reflectarea unei ajustări pentru depreciere. Totuși, normele naționale prevăd acest lucru cu caracter *opțional*, evaluarea la bilanț a stocurilor efectuându-se în realitate la valoarea de intrare, adică la costul de achiziție, costul de producție, valoarea justă.

Recunoașterea ca o cheltuială a stocurilor. Aceasta se face potrivit standardului în perioada în care este recunoscut venitul conex. Dacă nu există niciun

venit conex, cheltuiala este recunoscută atunci când bunurile sunt distribuite sau atunci când se prestează serviciul conex.

Conform normelor naționale, cheltuielile cu stocurile se recunosc atunci când acestea au fost consumate, cu excepția materialelor de natura obiectelor de inventar care se înregistrează la scoaterea din folosință a acestora.

- **IPSAS 19 „Provizioane, datorii contingente și active contingente”**

Definiția provizionului: datorie cu exigibilitate sau valoare incertă. Definiția este preluată de normele naționale din Standard.

Condițiile de recunoaștere a provizioanelor. Conform Standardului, o entitate recunoaște un provizion dacă are o obligație curentă legală sau implicită generată de un eveniment anterior. Este probabil ca o ieșire de resurse care încorporează beneficii economice sau potențial de servicii să fie necesară pentru a onora obligația respectivă și poate fi realizată o estimare credibilă a valorii obligației.

Normele naționale spun că instituțiile publice *pot* constitui provizioane. Existența în textul normelor a sintagmei „pot” nu obligă instituțiile publice la recunoașterea provizioanelor, deocamdată.

De asemenea, normele naționale au preluat din standard conceptele referitoare la evaluarea provizioanelor, modificări ale provizioanelor și utilizarea acestora.

Evaluarea provizioanelor. Valoarea recunoscută ca provizion va constitui cea mai bună estimare a costurilor necesare stingerii obligației curente la data raportării.

Modificări ale provizioanelor. Provizioa-

nele ar trebui revizuite la fiecare dată de raportare și ajustate pentru a reflecta cea mai bună estimare curentă. În cazul în care nu mai este probabilă o ieșire de resurse care încorporează beneficiile economice sau potențialul de servicii, pentru stingerea unei obligații, provizionul ar trebui anulat.

Utilizarea provizionului. Provizionul ar trebui utilizat numai pentru scopul pentru care a fost inițial recunoscut.

În urma analizei efectuate, s-a stabilit că, deși s-a realizat convergența cu cele mai importante dintre IPSAS prin selectarea unor cerințe din acestea, **există totuși omisiuni importante**, care au impact asupra calității informațiilor prezentate în situațiile financiare.

Vom prezenta în continuare aceste omisiuni:

- **IPSAS 1:** Situația performanței financiare se întocmește numai la nivel de instituție publică, cuprinzând **gruparea veniturilor și cheltuielilor după natură, nu și pe funcții ale Guvernului**. De asemenea, informațiile exprimând performanța financiară la nivel de instituție publică **nu sunt agregate la nivelul Guvernului**.
- **IPSAS 2:** Situația fluxurilor de trezorerie întocmită de instituțiile publice române în baza **metodei directe, este de fapt o situație a soldurilor conturilor de disponibilități** și servește pentru reconcilierea cu conturile bancare și de trezorerie. Nu se respectă cerința din standard potrivit căreia fluxurile de trezorerie exclud mișcările între elemente care constituie numerar sau echivalent de numerar, deoarece aceste componente fac parte din gestiunea numerarului unei entități și nu din activitățile de exploatare, investiție și finanțare. Aceasta conduce la o prezentare supraevaluată a încasărilor și plăților.

În ceea ce privește *metoda indirectă*, aceasta nu a fost preluată până în prezent de normele naționale.

- **IPSAS 17:** *Reevaluarea* se efectuează potrivit standardului, pentru *întreaga clasă din care face parte activul* care a fost reevaluat.

Normele naționale nu impun reevaluarea tuturor elementelor dintr-o clasă în același timp, ci reevaluarea se efectuează de la caz la caz, atunci când valoarea contabilă a activului diferă semnificativ de valoarea justă a acestuia, ceea ce are ca implicații prezentarea activelor în bilanț la valori diferite (cost de achiziție, cost de producție, valoare justă).

Pentru activele fixe neamortizabile nu se aplică tratamentul prevăzut de standard, ci atât creșterile, cât și scăderile de valoare majorează sau diminuează valoarea capitalurilor proprii (fonduri ale bunurilor din domeniul public sau privat al statului sau al unităților administrativ-teritoriale).

Legislația națională scutește de la calculul amortizării o serie de active și anume: bunurile care aparțin domeniului public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale, terenurile, bunurile din patrimoniul cultural național, bunurile de natura armamentului și tehnicii de luptă etc. Pentru aceste bunuri, cheltuiala/costul sunt recunoscute integral la momentul achiziției (dacă au fost cumpărate) sau recepției (dacă au fost construite).

- **IPSAS 12:** Ultima versiune a standardului face referire la *costul producției agricole recoltate de la activelor biologice*. În acord cu standardele contabile internaționale referitoare la agricultură, stocurile reprezintă producția agricolă pe care o entitate a recoltat-o de la activele sale biologice, care poate fi măsura-

tă inițial la valoarea justă mai puțin costurile estimate cu vânzarea la momentul recoltării.

În plus, Standardul face precizări referitoare la *distribuirea bunurilor fără contravaloare percepută sau la un preț nominal* (când o entitate din sectorul public poate deține stocuri ale căror beneficii economice viitoare sau al căror potențial de servicii nu sunt direct legate de abilitatea lor de a genera intrări de fluxuri nete de trezorerie).

- **IPSAS 19:** Normele naționale nu au preluat unele concepte pe care standardul le definește: *obligăție implicită, activ contingent, datorie contingentă, obligație legală, contract oneros, restructurare*.
- **IPSAS 14:** Normele naționale nu definesc evenimentele ulterioare datei de raportare și nici nu prezintă evenimentele care conduc la ajustarea situațiilor financiare, precum și evenimentele care nu conduc la ajustarea situațiilor financiare.
- **IPSAS 5:** Normele nu fac referire în mod explicit la tratamentul contabil al costurilor împrumuturilor contractate, care trebuie să evidențieze dacă respectivele costuri sunt înregistrate imediat drept cheltuieli sau dacă sunt capitalizate atunci când costurile de contractare a creditelor pot fi atribuite direct achiziției, construcției sau producției unui activ. Se aplică totuși tratamentul contabil de bază potrivit căruia costurile sunt înregistrate imediat drept cheltuieli.

În ciuda faptului că Guvernul României elaborează toate situațiile financiare primare cerute de IPSAS, acestea nu reprezintă un set cuprinzător de situații financiare, întrucât prezintă unele discordanțe de conținut. Câteva exemplificări sunt prezentate în continuare, în urma analizei efectuate pe baza situațiilor

financiare guvernamentale aferente anului 2009:

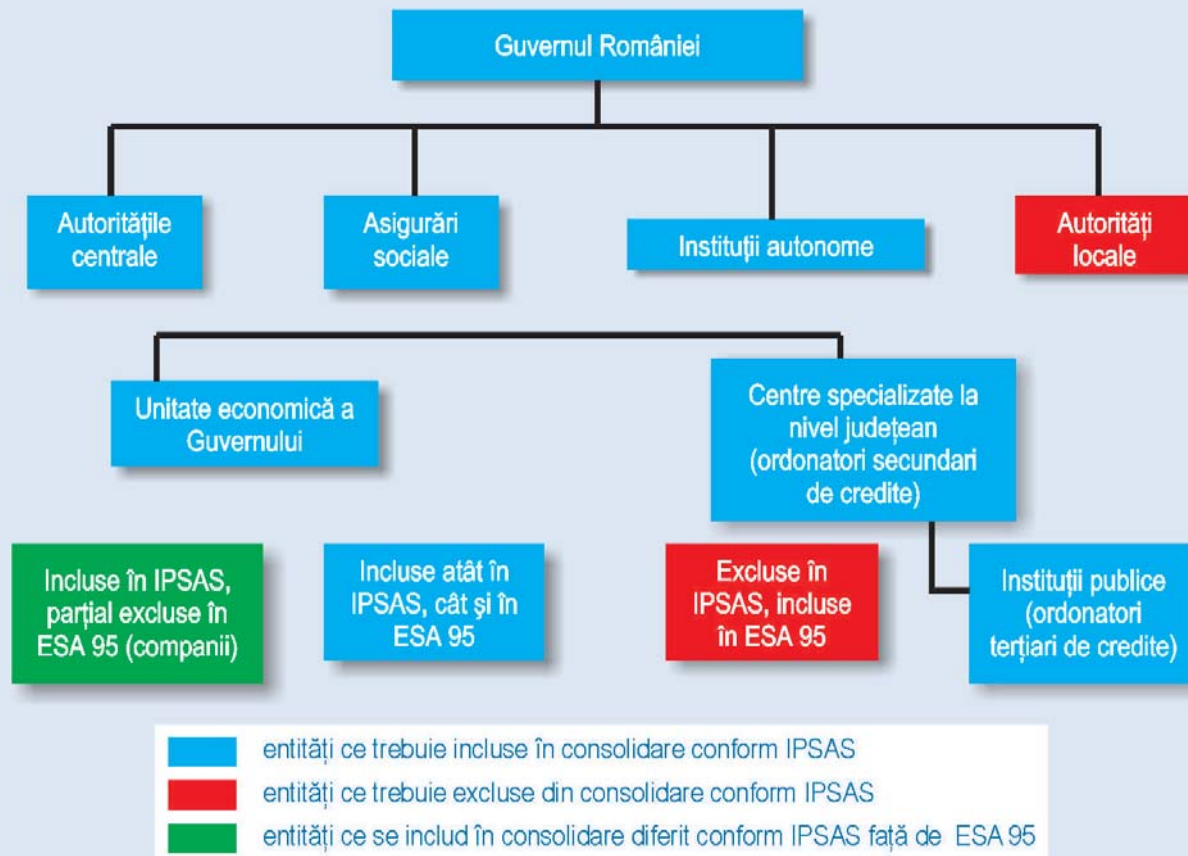
- Informațiile prezentate în bilanț nu sunt corelate cu informațiile din anexe referitoare la numerar, împrumuturi, reevaluarea activelor, surplusul sau deficitul în baze accrual;
- Atât politicile contabile, cât și majoritatea notelor explicative lipsesc din situațiile financiare guvernamentale;
- Transferurile între instituțiile guvernamentale nu sunt eliminate;
- Întreprinderile de stat nu sunt incluse în situațiile Guvernului, nici pe o bază consolidată, nici în notele explicative;
- Nu sunt înregistrate datoriile pentru pensii;
- Situațiile financiare guvernamentale sunt doar agregate și nu consolidate.

❖ Referitor la consolidare, IPSAS și ESA 95 prezintă diferențe atât în ceea ce privește sfera de cuprindere a entităților publice în consolidare, cât și în ceea ce privește obiectivele consolidării.

Administrația locală nu se află sub controlul Guvernului și deci situațiile financiare guvernamentale consolidate conform IPSAS nu ar trebui să o includă și pe aceasta, chiar dacă aceasta este cuprinsă în informațiile financiare elaborate conform Sistemului European de Conturi (ESA 95).

Întreprinderile cu capital de stat se află sub controlul Guvernului, motiv pentru care trebuie să fie incluse în situațiile financiare consolidate conform IPSAS, chiar dacă nu toate întreprinderile de stat trebuie să fie incluse în informațiile financiare elaborate conform Sistemului European de Conturi (ESA 95).

Figura 1 - Consolidare IPSAS versus consolidare ESA 95

Sursă: Banca Mondială, Raport final-forma preliminară, Raportarea financiară a Guvernului României. Pașii de urmat conform IPSAS, București, 2011, pagina 19

O schemă despre cum ar trebui realizată consolidarea conform IPSAS este prezentată mai sus, însă Guvernul este cel care va decide care entități trebuie incluse în situațiile financiare consolidate la nivelul întregului sector public:

Concluzii

În baza studiului efectuat, rezultă că se dovedește necesar a fi îmbunătățită continuu calitatea situațiilor financiare ale instituțiilor publice pentru a furniza informații relevante, credibile și, totodată, pentru a asigura comparabilitatea între perioadele de raportare, dar și între entități publice din aceeași țară

sau din țări diferite, precum și comparabilitatea conturilor naționale între state. Un alt avantaj al introducerii IPSAS ar fi acela că s-ar asigura astfel un cadru de raportare comparabil la nivel de țară atât pentru mediul privat, cât și pentru cel al instituțiilor publice.

În opinia noastră, acest deziderat se poate realiza în România prin creșterea în continuare a gradului de convergență cu IPSAS, luându-se următoarele măsuri:

- îmbunătățirea normelor naționale prin eliminarea omisiunilor de la IPSAS implementate deja, precum și implementarea altor IPSAS relevante (ex. înregistrarea obligațiilor

pentru pensii);

- îmbunătățirea conținutului situațiilor financiare ale instituțiilor publice pentru a răspunde cerințelor utilizatorilor interni și externi;
- prezentarea unor informații suplimentare în notele (anexele) la situațiile financiare așa cum prevăd *Standardele Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public*.

Adevărata problemă o reprezintă însă punctele slabe și amenințările care rezultă din introducerea IPSAS în instituțiile publice din România.

Pentru a evita aceste neajunsuri și pentru ca introducerea IPSAS în instituțiile publice din România să-și atingă scopul

Tabel 3 - Cerințe privind componența comitetului de audit

Puncte slabe	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> • Insuficienta pregătire a personalului contabil din instituțiile publice 	<ul style="list-style-type: none"> • Informații mai puțin relevante și credibile, erori în situațiile financiare prezentate de instituțiile publice
<ul style="list-style-type: none"> • Alocarea insuficientă de resurse umane în departamentele financiar-contabile din instituțiile publice din România 	<ul style="list-style-type: none"> • Întârzieri în raportarea informațiilor la organismele internaționale
<ul style="list-style-type: none"> • Alocarea insuficientă a resurselor materiale: programe informatice, calculatoare, rețele etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atragerea de sancțiuni pentru România

Sursă: Banca Mondială, Raport final-forma preliminară, Raportarea financiară a Guvernului României. Pașii de urmat conform IPSAS, București, 2011, pagina 23-24

propus, *ar fi util să fie luate următoarele măsuri*.⁹

- **Înființarea unui comitet interdepartamental de organizare pentru implementarea IPSAS sau a unei instituții independente** care să fie responsabilă pentru pregătirea managerilor economici în vederea înțelegerii obiectivelor și a procesului de tranziție către IPSAS și pentru obținerea unui sprijin larg din partea celor mai importante ministere. Comitetul ar trebui să aibă un mandat multianual și să includă personal specializat în contabilitate. De asemenea, mai multe grupuri de lucru ar trebui să fie subordonate comitetului;
- **Creșterea numărului de personal din cadrul Direcției generale de metodologie contabilă instituții publice din cadrul Ministerului Finanțelor Publice** și creșterea numărului de personal din cadrul direcțiilor de contabilitate ale ministerelor de linie;
- **Dezvoltarea bazei materiale** prin punerea la dispoziția instituțiilor publice de către Ministerul Finanțelor Publice a unor programe informatice standard;
- **Derularea unor programe de asistență tehnică** și prin folosirea experizei din sectorul privat în domeniul IFRS, având în vedere că IPSAS

sunt foarte asemănătoare cu IFRS;

- **Implicarea Curții de Conturi a României în implementarea IPSAS** și organizarea unui program complex de pregătire profesională în domeniul IPSAS pentru specialiștii acestei instituții;
- **Comunicarea necesității de adoptare a IPSAS către un public mai larg**, prin intermediul tuturor mijloacelor de comunicare disponibile

(seminarii, cursuri de pregătire, articole publicate în reviste de specialitate etc.).

Considerăm că numai în aceste condiții eforturile personalului din cadrul Ministerului Finanțelor Publice care elaborează normele contabile naționale pentru instituțiile publice, dar și cele ale contabililor din instituțiile publice nu vor fi în zadar și implementarea IPSAS își va atinge scopul propus.

Bibliografie

- Alecu G., *Contabilitatea instituțiilor publice. Convergența cu IPSAS*, Editura Tribuna Economică, București, 2010;
- Van Schaik, Frans, prezentare la Conferința „Tendințe internaționale în reforma contabilității publice”, Ljubljana, 2011;
- Banca Mondială, *Raport final-forma preliminară, Raportarea financiară a Guvernului României. Pașii de urmat conform IPSAS*, București, 2011, pagina 19;
- CECCAR, *Standarde Internaționale de Contabilitate pentru Sectorul Public*, Editura CECCAR, București, 2009;
- Comisia Europeană, *Regulamentul Financiar aplicabil bugetului general al Comunității Europene nr.1605/2002*, publicat în Jurnalul Oficial nr.248 din 16 septembrie 2002;
- Ordinul ministrului finanțelor publice nr.1917/2005 pentru aprobarea Normelor metodologice privind organizarea și conducerea contabilității instituțiilor publice, Planul de conturi pentru instituții publice și instrucțiuni de aplicare a acestuia, cu modificările și completările ulterioare, publicat în Monitorul Oficial al României, nr.1186 bis din 29 decembrie 2005;
- Ordinul ministrului economiei și finanțelor nr.3471/2008 pentru aprobarea Normelor metodologice privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe corporale aflate în patrimoniul instituțiilor publice, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.835 din 11 decembrie 2008;
- Ordonanța Guvernului nr.81/2003 privind reevaluarea și amortizarea activelor fixe corporale aflate în patrimoniul instituțiilor publice, cu modificările și completările ulterioare, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.624 din 31 august 2003;
- www.ifac.org/Publications and Resources/MOST POPULAR, 2011 IFAC Handbook of International Public Sector Accounting Standards Pronouncements;
- www.mfinante.ro/Domenii de activitate/Reglementări contabile/Instituții publice.

⁹ Banca Mondială, Raport final-forma preliminară, Raportarea financiară a Guvernului României. Pașii de urmat conform IPSAS, București, 2011, pagina 22-25

Auditul resurselor umane - factor relevant al managementului performanței

Georgeta-Elvira MARINESCU*

Introducere

Abstract

Human Resources Audit - A Relevant Factor of Performance Management

In the auditing theory and practice, which has become a very relevant component of contemporary legal economy, an increasingly important role is played by the human resources audit or, more recently, by the human capital audit.

If we start with the phrase accepted by most economists according to which "people are the key strategic resource in the organization", it obviously follows that the human resources audit is a key requirement of any strategy that is considered to be sustainable and efficient. The present article is showing how auditing human resources ensures the assessment of the alternative policies, measuring and weighing the various benefits and costs of how to exploit the human capital.

Key words: *human resources audit, performance indicators, global strategy, benchmarking, human capital, strategic role of human resources*

JEL Classification: M40, O 15, J 24

Cuvinte cheie: auditul resurselor umane, indicatori de performanță, strategie globală, benchmarking, capital uman, rolul strategic al resurselor umane

În condițiile unor frământări majore pe plan mondial, când economiile țărilor lumii, inclusiv ale celor mai puternice, sunt zguduite din temelii, organizațiile trebuie să se adapteze permanent cerințelor de creștere a competitivității, pentru a putea face față schimbărilor la nivel global, regional și național.

Așa cum arată reputații economiști Joseph Stiglitz și Carl Walsh „când descriu economia și construiesc modele care previzionează evoluția economiei sau efectele diferitelor politici, economiștii sunt implicați în ceea ce se numește *conomie pozitivă*. Când evaluează politicile alternative, cântărind diferitele beneficii și costuri, ei sunt implicați într-o *conomie normativă*”¹. Auditul, fie el cel financiar, fie al resurselor umane sau vizând alte domenii, reprezintă o componentă deosebit de importantă a economiei normative.

În actuala conjunctură economică, organizațiile se axează pe găsirea de soluții de eficientizare a activității sau cel puțin de supraviețuire, iar realizarea unui audit al resurselor umane, ca o componentă a managementului în acest domeniu, ar putea găsi răspunsuri la numeroase întrebări, ar putea să orienteze, să ofere alternative și să întrevadă soluții, în urma stabilirii unui diagnostic clar și concis.

Specialistul american Peter Druker sublinia că „*sarcina fundamentală a managementului rămâne aceea de a-i face pe oameni să lucreze eficient împreună, oferindu-le obiective comune, valori comune, organizare potrivită, instruirea continuă și dezvoltarea de care au nevoie pentru a lucra eficient și a reacționa la schimbare*”². Cu atât mai mult, managementul resurselor umane trebuie să răspundă tuturor acestor obiective și, ca atare, auditarea acestuia este pe cât de nece-

* Drd., Academia de Studii Economice, București, e-mail:georgeta.marinescu@univcb.ro

¹ Stiglitz E. Joseph, Walsh E. Carl, *Economie*, Editura Economică, București, 2005, pg.39-40

² Druker, P.F., *Despre profesia de manager*, Editura Meteor Press, București, 2006, p. 150

sară, pe atât de importantă.

Într-adevăr, pornind de la premisa că „oamenii reprezintă principala resursă strategică a unei organizații”, capitalul uman s-a alăturat ca importanță strategică capitalului financiar. Pe cale de consecință, preocuparea pentru extinderea practicilor de audit folosite până nu demult, numai în ceea ce privește capitalul financiar, se transpun și asupra capitalului uman, în ultima perioadă vorbindu-se din ce în ce mai mult de auditul resurselor umane.

Managementul resurselor umane a avut o dezvoltare puternică și o evoluție rapidă, devenind o componentă strategică relevantă a managementului organizației. Este evident că succesul unei afaceri, gradul de competitivitate și performanța unei organizații depind tot mai mult de calitatea și profesionalismul resurselor umane, de gradul acestora de adaptare, de procesul de inovare și creativitate. „Calitatea totală” a activităților de resurse umane a devenit o preocupare constantă și majoră, demonstrată de faptul că nu numai calitatea produselor și serviciilor contează, ci și aceea a oamenilor pe care îi are organizația³. Auditul resurselor umane are posibilitatea să pună bazele unui management al calității totale.

Delimitări metodologice

Demersurile în realizarea prezentei lucrări au pornit de la ideea că auditul se extinde de la problematica financiară, la numeroase alte domenii ale organizației contemporane, printre care un rol important îl dețin resursele umane. Prin urmare, punerea accentului pe un audit al indicatorilor de performanță a resurselor umane manageriale și de execuție, contribuie efectiv la creșterea sau cel puțin la menținerea competitivității.

Totodată, conturarea perspectivei de „creare a unei piețe unice a prestării de servicii de audit, pe baza unei mai bune armonizări a regulilor”, reprezintă un deziderat precizat de Comisia Europeană în *Cartea verde – Politica de audit: lecțiile crizei (2010)*, ca și recunoașterea de către același for a faptului că pentru asigurarea stabilității financiare este esențial ca firmele mari să beneficieze de servicii de audit în mod continuu. În mod necesar, serviciile de audit se extind, însă, la nivelul tuturor companiilor, inclusiv a celor de mici dimensiuni, iar aria de acoperire a domeniilor auditate depă-

șește problematica financiară și acoperă și alte activități, printre care domeniul complex al resurselor umane.

Metoda de cercetare a fenomenului de audit al resurselor umane are la bază o cercetare sistematică și în timp a domeniului managementului resurselor umane cu preponderență, dar și a auditului, prin: studierea literaturii de specialitate; studierea și analizarea modului de interpretare a fenomenului de către specialiști români; studiul articolelor publicate în baze de date internaționale, pentru a putea identifica fenomenul la nivel internațional.

Abordări ale auditului resurselor umane în contextul identificării și evaluării riscurilor

Auditul resurselor umane a apărut și s-a dezvoltat atât pe plan mondial, cât mai ales în țara noastră relativ recent, fiind implementat îndeosebi la nivelul companiilor transnaționale, multinaționale, dar și al celor naționale mari.

Treptat însă, auditul resurselor umane este adoptat și implementat și la nivelul organizațiilor de dimensiuni mijlocii și chiar mici, fiind un **instrument de control**, care a devenit necesar pentru luarea de decizii fundamentate în ceea ce privește personalul, în acord cu obiectivele globale ale companiei.

Deși este un domeniu și o activitate practică relativ nouă, auditul resurselor umane cunoaște deja o serie de conceptualizări și definiții, în continuare analizând unele dintre ele.

„Auditul este un domeniu care se bazează pe un cadru de referință recunoscut în lumea întreagă, chiar dacă, din cauza varietăților mediilor de referință în care este practicat, acesta trebuie să se adapteze pentru a lua în calcul particularitățile legislative și de reglementare ale fiecărei țări, regulile specifice care guvernează anumite sectoare de activitate sau pur și simplu mărimea și cultura organizațiilor”.⁴

Într-o altă accepțiune, auditul resurselor umane este considerat „o activitate desfășurată de profesioniști în domeniul resurselor umane din interiorul sau exteriorul organizației, care colectează și evaluează probe legate de gestionarea resurselor umane din cadrul organizației, în vederea exprimării unei opinii independente privind comparația dintre

3 Manolescu, A, *Managementul resurselor umane*, Editura Economică, București, 2003, p.16

4 Mitea, A. (coord.), *Auditul de sistem în instituțiile publice*, Editura Administrației și Internelor, București, 2006, p.14

aspectele observate și cele prestabilite, raportate la respectarea și aplicarea unui criteriu de calitate anterior definit”⁵.

Menționăm și prezentarea făcută de Curtea de Conturi a României în *Ghidul de evaluare a sistemului de control intern în entitățile publice*, unde misiunea de audit privind gestiunea resurselor umane este considerată „o structură care susține eforturile conducerii de a-și îndeplini obiectivele, fiind un instrument foarte important pentru îmbunătățirea sistemului de control intern, contribuie la descoperirea activităților, operațiunilor, elementelor care au importanță deosebită în cadrul organizației, analizează punctele forte și slăbiciunile acesteia, luând în considerare modul de conducere, cultura organizațională, oportunitățile și amenințările care pot avea un efect în realizarea obiectivelor propuse privind strategia de resurse umane”⁶.

Auditul resurselor umane trebuie efectuat în contextul auditului financiar, al situațiilor financiare individuale ale organizației, luând în considerare riscurile și ținând cont de impactul pe care îl au acestea asupra riscului de audit.

Dintre cele mai importante riscuri menționăm pe cele legate de deficiențe în activități, precum:

- *gestionarea dosarelor: dosare profesionale pentru fișe care salariat, fișe pentru protecția muncii, actualizarea dosarelor, arhivarea lor;*
- *organizarea recrutării personalului: publicarea anunțului de concurs, bibliografie și tematică, acceptarea unor dosare incomplete;*
- *evidențierea prezenței, învoirilor, concediilor: utilizarea foilor colective și a condiții de prezență, evidența concediilor medicale;*
- *stabilirea drepturilor salariale convenite personalului: stabilirea eronată a plății orelor suplimentare, avansuri necuvenite acordate personalului.*

Sintetizând, auditul resurselor umane reprezintă un control general al calității, o verificare a activităților de resurse umane la nivelul unui departament sau al întregii organizații, corelat cu urmărirea procesului de adaptare și integrare a strategiei de resurse umane în strategia generală a organizației.

Analiza auditului resurselor umane în funcție de dimensiunea tipologică

Pornind de la unele clasificări realizate în literatura de specialitate, am considerat oportun și benefic de analizat locul și rolul funcționării de resurse umane, ce poate face obiectul unor analize de audit, în funcție de anumite criterii și standarde avute în vedere, în determinarea tipologiei auditului. Așa cum se știe, criteriul reprezintă un punct de vedere, un principiu sau o normă pe baza căruia se face o clasificare, în cazul de față a auditului resurselor umane.

Astfel, în funcție de **apartenența auditorului la organizația supusă procedurii de audit**, acesta poate fi **intern** sau **extern**. Componenta de resurse umane (capitalul uman) dintr-o organizație poate fi supusă atât unui audit intern, cât și auditului extern.

Auditul intern, de obicei, acționează cu preponderență în domeniul financiar-contabil, anumite instituții având în organizare departamente specializate de audit intern, dar poate fi aplicat și în alte domenii sau departamente ale organizației: resurse umane, juridic - contencios, IT și, nu în ultimul rând, auditul la nivelul structurilor de conducere, denumit audit de management. Aria de aplicabilitate a auditului intern variază considerabil și depinde de structura și dimensiunea organizației, dar și de solicitările conducerii care dispune realizarea misiunii de audit. Prin urmare, auditul intern al resurselor umane poate acoperi întreaga dimensiune a gestiunii resurselor umane sau se poate axa doar pe anumite componente ale acesteia de la cel mai înalt nivel, **managerial** (cu auditarea sistemului de management al performanței, a componentei de planificare a resurselor umane sau elemente de structură organizatorică – dimensionarea organigramei, descrierea posturilor), la componenta **de dezvoltare a resurselor umane**, incluzând planurile de carieră ale salariaților, programele de instruire și formare, precum și auditarea unor componente ce privesc sistemul de salarizare și beneficii, relațiile de muncă sau sistemul de comunicare și de cercetare-dezvoltare din organizație. Misiunea de audit intern are scopul de a da asigurări managementului asupra modului de organizare a activității de gestiune a resurselor umane din cadrul organizației, a funcționalității sistemului de control

5 Marin I., *Auditul Resurselor Umane*, Editura Economică, București, 2011, p.50

6 Curtea de Conturi a României, *Ghid de evaluare a sistemului de control intern în entitățile publice*, 2011, p.42, <http://www.curteadeconturi.ro/sites/ccr/RO/Control%20si%20Audit/Pagini/Ghiduri.asp>

intern, respectiv a conformității cu cadrul legislativ normativ, fiind structurate pe următoarele domenii auditabile⁷:

- organizarea recrutării personalului;
- stabilirea drepturilor salariale cuvenite personalului;
- evidențierea prezenței, învoirilor și concediilor;
- evoluția carierei personalului;
- pregătirea profesională continuă a personalului;
- gestionarea dosarelor profesionale;
- funcționalitatea sistemului informatic utilizat pentru gestiunea resurselor umane;
- arhivarea documentelor etc.

Auditul extern aplicat în domeniul resurselor umane are, în esență, același conținut, cu diferența că evaluarea se face de un auditor independent, ceea ce conferă un grad de obiectivitate raportului de audit. Între auditul intern și cel extern poate exista o relație de interconținere, chiar dacă obiectivele acestora parțial diferă, unele din mijloacele de realizare sunt adesea similare și, de aceea, anumite aspecte ale auditului intern pot fi utile în determinarea naturii, duratei și întinderii procedurilor de audit extern.

În funcție de dimensiunea auditului resurselor umane, acesta poate fi:

- *audit total*, caz în care este vizată întreaga activitate de gestiune a capitalului uman; se folosește atunci când se dorește restructurarea și reorganizarea, în situația unor achiziții și fuziuni de companii;
- *audit parțial*, situație în care este vizată, spre exemplu, derularea unei misiuni de audit privind evaluarea, prin prisma managementului riscurilor și a controlului intern, a sistemului de salarizare sau a selecției de personal, evaluarea performanțelor salariale etc.

Momentul efectuării auditului poate constitui un criteriu de clasificare și vorbim atunci de **audit preventiv și audit ulterior**. Prin natura lui, *auditul resurselor umane* este un instrument – diagnostic, având ca scop evidențierea punctelor forte și a celor slabe, identificarea a ceea ce lipsește și a ceea ce ar trebui îmbunătățit. În aceste condiții se încadrează în a doua categorie, contribuind însă la stabilirea liniilor directoare

pentru activitatea viitoare a managementului resurselor umane.

Dacă modalitatea de clasificare se referă la **obiectul funcției pe care o realizează auditul**, atunci putem să distingem următoarele paliere ale acestuia astfel:

- **Auditul de conformitate și de regularitate** – în cazul resurselor umane constă în *“a face un inventar asupra situației sociale a companiei, ținând cont de legislația muncii și aplicarea ei în companie, respectarea normelor de conduită (coduri etice și deontologice, regulamente și proceduri interne), existența acestora”*⁸.

Auditul de conformitate și de regularitate se concentrează pe verificarea și respectarea reglementărilor legale, a documentației și a procedurilor interne privind activitățile de resurse umane: oportunități egale de angajare, analiza posturilor, recrutarea, selecția, evoluția performanței, dezvoltarea resurselor umane, recompense, relațiile de muncă, protecția sănătății, evaluarea periodică a personalului.

- **Auditul performanței** este definit ca fiind *„un audit al economicității, eficienței și eficacității cu care entitatea auditată utilizează resursele în scopul îndeplinirii responsabilităților sale”*⁹.

Performanța strategic - operațională a resurselor umane este un obiectiv major al oricărei organizații. În momentul analizei activităților de gestiune a resurselor umane, fie că vorbim despre activitatea departamentelor, fie despre indicatorii globali din cadrul organizației, trebuie să avem în vedere și să răspundem la întrebări precum:

- *De unde știm cât de bune sunt resursele umane ale organizației privind recrutarea, instruirea personalului sau sistemul de compensații și beneficii?*
- *Care este valoarea adăugată a fiecărui angajat?*
- *De unde știm că politica de resurse umane este eficientă?*

De cele mai multe ori, rezultatele activității departamentului de resurse umane sunt mai greu de raportat în cifre și nu de puține ori apare dificultatea de a raporta consistent și obiectiv activitatea departamentului, dat fiind că lucrează cu oameni și pentru oameni. Cel mai elocvent mod este, totuși, raportarea cu ajutorul unor indicatori specifici, în funcție de ariile de activitate ale gestionării resurselor umane.

7 Ghiță, M., Petrescu D.C., *Ghid practic – misiunea de audit intern privind gestiunea resurselor umane*, Ministerul Finanțelor Publice, București, 2005, p. 5

8 Fossas Olalla, M., Sastre Castillo, M.A., *Human Resource Audit*, International Advanced Economic Research, Vol 8, No. 2, 2009, p.59

9 Fossas Olalla, M., Sastre Castillo, M.A., *Human Resource Audit*, International Advanced Economic Research, Vol 8, No. 2, 2009, p.59

Tabel 1 - Indicatori de performanță în analiza resurselor umane

Activități de resurse umane	Indicatori de performanță
RECRUTARE	<ul style="list-style-type: none"> • raport recrutări per angajări • număr de candidați pe post • recrutări conforme cu planul de angajare • costul per interviu de angajare • costul real de angajare • rata de ocupare a posturilor vacante • rata de promovare internă • puterea brandului de angajator
MEDIUL DE LUCRU	<ul style="list-style-type: none"> • media săptămânală de ore de muncă per angajat • rata absenteismului • ore suplimentare per angajat • timpul de soluționare a reclamațiilor • implicarea angajaților în activități de responsabilitate socială • disponibilitatea angajaților de a recomanda compania
RETENȚIA SALARIAȚILOR	<ul style="list-style-type: none"> • pierderi neprevăzute de personal • rata demisiilor • fluctuația de personal datorată noilor angajați • durata medie de promovare • durata medie de angajare
DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE	<ul style="list-style-type: none"> • certificări per angajat • % de personal cu potențial ridicat • timp alocat activităților de formare profesională • costul anual al programelor de formare • rata de participare la traininguri • rentabilitatea investiției în training
REMUNERAȚIE ȘI BENEFICII	<ul style="list-style-type: none"> • remunerația medie per oră • rata costurilor compensatorii directe din cheltuielile operaționale • costul muncii suplimentare per angajat • % de plăți pentru orele suplimentare

Sursă: www.indicatorideperformanta.ro

Indicatorii de performanță reprezintă indicatori statistici care caută să ofere o măsură obiectivă cu privire la modul în care o organizație performează. Astfel de indicatori de performanță pot crea o bază solidă ce poate fi urmărită și analizată pe parcursul derulării unei misiuni de audit al performanței în gestiunea resurselor umane (Tabelul 1).

Alături de indicatorii de măsurare a performanței un rol esențial îl au *standardele de performanță* care stabilesc gradele de referință ce trebuie atinse. Standardele pot fi **cantitative** și **calitative**. Standardele cantitative sunt rezultatele activității de benchmarking.

Utilizarea comparativă de date – **benchmarking** – termen definit în cea mai largă accepțiune ca reprezentând „*căutarea*

celor mai bune practici într-un anumit domeniu de activitate care să conducă la performanțe superioare”, reprezintă un proces sistematic și permanent de măsurare și comparare a proceselor de muncă ale unei organizații, cu una sau mai multe organizații de succes. Rezultatul operațiunii de benchmarking este furnizarea managerilor de **standarde externe de măsurare** (figura nr.1).

Punctul de plecare în realizarea benchmarking-ului îl reprezintă măsurarea proceselor interne ale unei organizații, etapă în care misiunea auditului pentru performanță poate să verifice și să stabilească dacă procesele interne au fost stabilite corect, pasul următor fiind **identificarea, înțelegerea și adoptarea practicilor remarcabile ale altor organizații**

Figura 1 - Etape ale procesului de benchmarking pentru îmbunătățirea performanței activității de resurse umane

Planificare	<ul style="list-style-type: none"> • stabilirea ariei de acțiune pentru analiza comparativă • identificarea organizațiilor similare • stabilirea metodologiei de culegere a datelor • culegerea propriu-zisă a informațiilor
Analiză sectorială	<ul style="list-style-type: none"> • prezentarea stării de fapt din propria organizație • proiectarea rezultatelor viitoare
Implementare	<ul style="list-style-type: none"> • comunicarea internă privind demersurile ce vor fi întreprinse • dezvoltarea planurilor de acțiune
Demersuri întreprinse	<ul style="list-style-type: none"> • derularea activității de benchmarking și monitorizarea progreselor • ajustarea standardelor și indicatorilor de performanță în domeniul resurselor umane
Analiza rezultatelor	<ul style="list-style-type: none"> • identificarea țintelor standard atinse • verificare dacă noile practici au fost înțelese/integrate în organizație • auditul funcțional al resurselor umane în urma procesului de benchmarking

Sursă: interpretare proprie, în urma studierii noțiunii de benchmarking

considerate etalon, etapă în care acționează **auditul strategic (al treilea palier identificat) al clasificării după obiectul funcției pe care o realizează.**

- **Auditul strategic** are rolul de a verifica alinierea și integrarea obiectivelor politicii de resurse umane din organizație, în strategia globală a firmei și, mai nou, propunem noi, să susțină aplicarea celor mai bune practici, pentru îmbunătățirea activității și atingerea performanței ca urmare a procesului de benchmarking.

Concluzii

Într-un studiu de dimensiuni reduse, precum cel de față, am încercat să surprindem câteva elemente relevante ale acestei probleme deosebit de complexe și care abia recent a început să-și găsească locul în știința și practica economică din țara noastră. Intenția a fost de a prezenta puncte de vedere cu privire la conținutul conceptului de audit al resurselor umane și, totodată, de a analiza tendința de clasificare, altfel spus, de diversificare a acestei științe și practici contemporane.

Avem convingerea că aprofundarea problematicii auditului resurselor umane va contribui în mod efectiv la ghidarea și evaluarea eforturilor pe care o organizație trebuie să le realizeze pentru a crea valori viitoare, precum și la monitorizarea performanței organizaționale în atingerea obiectivelor strategice.

Bibliografie

- Druker, P.F., *Despre profesia de manager*, Editura Meteor Press, București, 2006
- Fossas Olalla, M., Sastre Castillo, M.A., *Human Resource Audit*, International Advanced Economic Research, Vol 8, No. 2, 2009
- Ghiță, M., Petrescu D.C., *Ghid practic – misiunea de audit intern privind gestiunea resurselor umane*, Ministerul Finanțelor Publice, București, 2005
- Lam, H., Khane, A., *HR's crucial role for successful CSR*, Journal of International Business Ethics Vol.3 No.2 .2010
- Manolescu, A., *Managementul resurselor umane*, Editura Economică, București, 2003
- Marin I., *Auditul Resurselor Umane*, Editura Economică, București, 2011
- Mitea, A. (coord.), *Auditul de sistem în instituțiile publice*, Editura Administrației și Internelor, București, 2006
- Stiglitz E. Joseph, Walsh E. Carl, *Economie*, Editura Economică, București, 2005
- Tziner, A., Levy, S., *HR-related facets and their relationship to organizational effectiveness: a faceted definition*, © Springer Science-Business Media B.V. 2008, accesabil la: <http://www.springerlink.com/content/526m870163j856q1/>
- Verreault, D. A., Hyland, M.A., *Evidence for increasing the focus on strategic risk in HRM audits*, *Managerial Auditing Journal* 2005; volume 20, no.5; ABI/INFORM Global
- Curtea de Conturi a României, *Ghid de evaluare a sistemului de control intern în entitățile publice*, 2011, p.42, accesabil la <http://www.curteadeconturi.ro/sites/ccr/RO/Control%20si%20Audit/Pagini/Ghiduri.asp>
- *** *Start Your HR Audit With This Checklist*, *HR Focus*; 2007; Vol. 84, No. 6, ABI/INFORM Global
- *** *The Pros and Cons of HR Audits*, *HR Focus*; Jun 2005; Vol. 82, No. 6, ABI/INFORM Global
- *** <http://mtc.md/consulting>

Studiu privind riscurile finanțării terorismului (II)

Laura LICĂ-BANU*

Abstract

A Study on Terrorism Financing Risks (II)

In the first part of the study, published in the „Financial Audit” journal, no. 9/2011, certain issues of terrorism financing were debated, as well as some important provisions of the internal and international standards in the field, related to the „management” and fight against the terrorism financing phenomenon.

In this part of the study, the risks related to terrorism financing will be highlighted, accompanied by certain practical type conclusions for the financial-accounting professionals.

Key words: *terrorism financing, global, standards, sources, information*

JEL Classification: *F 23, K 14*

Cuvinte cheie: *finanțarea terorismului, global, standarde, surse, informații*

Riscurile finanțării terorismului

În formele sale cunoscute înainte de 11 septembrie 2001, terorismul se manifestă ca o activitate criminală în scopuri politice, vizând o anumită autoritate națională în vederea obținerii unei autonomii sau independențe naționale, a eliberării unor tovarăși de luptă condamnați anterior sau a subminării regimului

existent, pentru impunerea altei ideologii sau a altui grup de interese. În acest caz, grupările teroriste se canalizau asupra puterii politice a unui stat și acțiunile violente urmăreau să nu internaționalizeze conflictul. Chiar atunci când se săvârșeau acțiuni pe teritorii străine (de exemplu, atacul unei organizații extremiste împotriva sportivilor israelieni prezenți la Olimpiada din Germania din anul 1972), acestea vizau doar cetățeni sau bunuri ale statului în cauză.

În ultimul deceniu, fenomenul terorist a căpătat un puternic caracter transfrontalier, facilitat de factori precum globalizarea relațiilor economico-comerciale, tehnologia informațiilor sau deschiderea frontierelor, un rol determinant în internaționalizarea fenomenului terorist avându-l creșterea interdependențelor economico-sociale și politico-militare, însoțite de o exacerbare a unor tensiuni etnice și religioase, alimentate de conflicte ce s-au desfășurat cu implicarea comunității internaționale sau a unor state care, aparent, nu aveau o legătură directă cu războiul purtat în acea zonă (ex. Orientul Mijlociu).

De la atacurile-bombă din Madrid, la cele din centrul comercial al Moscovei, din Istanbul și Casablanca, s-a observat că teroriștii nu fac discriminări de rasă, religie și naționalitate.

Terorismul este o afacere costisitoare. La jumătatea anilor '70, grupul terorist marxist-leninist Brigăzile Roșii și-a finanțat structura cu fonduri obținute pe diverse căi, atingând o valoare de peste 10 milioane USD, ceea ce reprezenta echivalentul veniturilor obținute de o întreprindere mijlocie din nordul Italiei.¹

Alte grupări recunoscute în acea perioadă, precum banda Baader-Meinhof, un adevărat fenomen terorist în Germania, care a activat în perioada 1968-1977, a fost nevoită să se autofinanțeze, fapt care a necesitat o mai mare experiență financiară decât cea militară.

După această decadă, organizațiile teroriste au căutat să dețină un anumit grad de independență financiară față de statele care le sponsorizau în acel moment activitățile, aceasta conducând la o așa-zisă „privatizare a terorismu-

* Șef Serviciu Relații Internaționale, Oficiul Național de Prevenire și Combateră a Spălării Banilor, e-mail: rel1-eu@onpcsb.ro
1 Napoleoni, Loretta, *Noua economie a terorii*, Open Democracy, 2005

lui”. Un exemplu în acest sens poate fi oferit de către Organizația de Eliberare a Palestinei (PLO) care, pe perioada desfășurării războiului civil din Liban, a reușit să obțină un venit anual de aproximativ 14 miliarde USD, mai mare decât cel al țărilor arabe din regiune (Yemen – PIB în valoare de 6,5 miliarde USD, Bahrain – PIB în valoare de 6 miliarde USD, Iordania - PIB în valoare de 10,6 miliarde USD).²

Rețelele globale ale grupărilor teroriste au utilizat o serie de metode pentru colectarea și transferul fondurilor, menținerea funcționalității rețelelor teroriste și achiziționarea armelor mortale, fiind, de altfel, costisitoare, chiar dacă un singur atac nu se dovedește a fi unul care implică sume mari de bani, comparativ cu pierderile financiare suferite de către țările afectate de actele teroriste.

Ca exemple în acest sens, menționăm atacurile cu bombă din data de 7 iulie 2005, de la Londra, care au fost evaluate la suma de 8.000 £ și față de care economia britanică a pierdut aproximativ 2,4 miliarde £, costuri care sunt legate de distrugerea infrastructurii transportului public, de scăderea vânzărilor en-detail și a atractivității turismului, precum și atacurile din SUA asupra Pentagonului și World Trade Center din 11 septembrie 2001, finanțate cu sume în valoare de 500.000 USD, care au produs o pierdere de 1.200 miliarde USD Burselor Valorilor din New York și NASDAQ.³

O grupare teroristă de succes, asemenea unei organizații criminale, trebuie să fie capabilă să construiască și să mențină o infrastructură financiară eficientă. Experții admit, în general, că finanțarea terorismului are două surse principale.

Prima sursă este reprezentată de sprijinul financiar acordat de către state sau organizații cu o infrastructură suficient de mare să colecteze și să facă disponibile fondurile către organizația teroristă.

De mulți ani terorismul a fost perceput exclusiv ca un concurs între organizațiile guvernamentale, pe de o parte, și statele suverane, pe de altă parte. În cea de-a doua parte a secolului XX, diverse state au utilizat mai des organizațiile teroriste pentru promovarea intereselor naționale pe plan internațional. Acolo unde a fost privit ca *armă a celor slabi*, un instrument pentru grupuri minore, liberalizarea mișcării și organizării revoluționare, terorismul a devenit adesea un mijloc folosit de state, chiar de superputeri.

Unele state au înființat organizații teroriste de manevră ale căror scopuri au fost să acționeze în numele statelor sponsori, în interesul acestuia și să-i reprezinte poziția la nivel intern sau

regional. În alte cazuri, statele sponsor sau care au susținut organizațiile teroriste și-au creat conexiuni profitabile comune.

Statele sponsor furnizează beneficiarului – organizație teroristă – susținere politică, asistență financiară și orice alt sprijin necesar pentru susținerea obiectivelor organizației.

Conform unor specialiști în domeniu, Ray S. Cline (fost director al CIA) și Yonah Alexander⁴, statele sponsori ai terorismului vizează *„atingerea unor scopuri finale în condițiile în care utilizarea unor forțe armate convenționale este considerată neadecvată, ineficientă, prea riscantă și prea dificilă.”* Terorismul poate fi o armă eficientă, convenabilă și, în general, discretă, pentru atingerea intereselor statale pe plan internațional. *Din ce cauză?* Este mult mai ieftin decât războiul convențional modern; este evitat riscul escaladării unui război până la punctul unde

Figura 1 - Susținerea terorismului de către statele sponsor

Sursă: Ganor, Boaz, *Combaterea statelor-sponsori ai terorismului*, International Policy Institute for Counterterrorism, Israel, 2004

² Lică-Banu, Laura-Susana, *Apariția și proliferarea finanțării terorismului*, Universul Juridic, București, 2010

³ Christian Science Monitor, *Cât costă războiul terorii?*, ediția din 30 octombrie 2001

⁴ Alexander Yonah, profesor de drept internațional și directorul Institutului pentru Studiarea Terorismului Internațional al Statelor Unite ale Americii.

armele neconvenționale pot fi utilizate împotriva statului sponsor; se evită pericolul pierderii unui război convențional; se permite statului sponsor să-și atingă scopurile fără a apărea ca stat agresor.

Structura piramidală a diagramei prezentate în figura 1 ilustrează nivelul implicării statului în activitatea teroristă. Baza piramidei relevă o implicare mai mică, în timp ce vârful acesteia indică cel mai înalt nivel de implicare.

Ascendentul de-a lungul scării piramidale reflectă creșterea gradului de susținere și asistență. Utilizarea piramidei ilustrează, de asemenea, scopul fenomenului. Cu cât mergem spre vârful piramidei cu atât mai puține sunt grupările și organizațiile care se bucură de susținerea intensă a statelor.

În partea a doua a diagramei, statele sunt clasificate în funcție de nivelul de implicare în terorismul internațional. La baza piramidei, care reflectă nivelul cel mai jos de implicare în terorism (dintr-o perspectivă internațională), se află „statul terorist” – un stat care, în mod sistematic, acționează cu violență, încălcând drepturile cetățenilor lor.

La următorul nivel al piramidei există acele regiuni care susțin terorismul, prin sponsorizarea organizațiilor teroriste, în acele activități corespunzând nivelului de susținere din prima parte a diagramei. La un nivel mai înalt de implicare se află statele care operează ca teroriști. Aceste state inițiază direct și desfășoară acțiuni teroriste prin grupări paramilitare.

Nivelul cel mai înalt de implicare în terorismul internațional este reprezentat de către categoria *statelor care perpetuează terorismul*.

Asemenea state se angajează, în mod intenționat, în atacuri împotriva civililor

aflați pe teritoriile altor state, pentru atingerea scopurilor lor politice, fără a declara război statului respectiv. În concordanță cu convențiile internaționale, actele de agresiune comise în mod intenționat împotriva civililor de către agențiile unui stat, fie într-un stat aflat în război sau pe teritorii ocupate, sunt considerate crime de război, nu acte de terorism.

Cu cât se urcă mai sus în piramidă cu atât mai mare și mai intensă este implicarea statului în terorism. În plus, analog părții întâi, structura piramidală ilustrează, de asemenea, numărul statelor care sponsorizează terorismul internațional – o mai mare implicare cu cât se urcă spre vârful piramidei, dar un număr mai mic de state relevante.

Terorismul internațional nu ar fi putut evolua în ultimele decenii fără finanțarea, instruirea, locațiile sigure și sprijinul logistic furnizat de teritoriile unor state suverane.⁵

Susținerea terorismului de către un stat sponsor urmărește ca aspecte cheie:

- a) *sprijinul ideologic* - organizațiile teroriste sunt sprijinite în furnizarea instrumentelor de diseminare a doctrinelor ideologice, în particular, a celor revoluționare (comunismul în decada anterioară și fundamentalismul islamic ulterior). În unele cazuri, activiștii radicali au fost inspirați să înființeze astfel de organizații teroriste de către dictatorul regimului. În alte cazuri, un grup deja înființat a acceptat sponsorizarea ideologică a unui stat în scopul obținerii asistenței materiale.
- b) *sprijinul financiar* - reprezintă un nivel de susținere mai ridicat din partea statului sponsor. Pentru a fi operativă și a se dezvolta, o organizație

teroristă are nevoie de sume substanțiale de bani, care adesea nu sunt disponibile din resurse independente. În astfel de cazuri, organizațiile teroriste se bazează pe susținerea generoasă a statelor sponsori.

- c) *sprijinul militar* - un ajutor substanțial îl reprezintă furnizarea directă a suportului militar. Statele asigură organizațiilor teroriste dotarea cu armament, furnizează instruirea militară, organizează cursuri pentru activiști etc.
- d) *sprijinul operațional* - care include asistența statelor în atacuri specifice. Sprijinul operațional are diferite forme, de la pregătirea unor documente fictive și a armelor speciale, la utilizarea unor locații sigure și a agențiilor naționale de spionaj.

Așa-numitele state-sponsori ai terorismului au ajuns însă în declin în ultimii ani, astfel încât acele rețele teroriste care nu mai sunt susținute din punct de vedere ideologic, financiar, militar și operațional sau chiar coordonate de anumite state, în prezent, și-au creat rețele transfrontaliere libere de orice control extern.

Un exemplu este Al-Qaeda, care utilizează modelul financiar al corporațiilor multinaționale și al organizațiilor non-profit, prin stabilirea unei structuri robuste financiare, cu o organizare complexă, capabilă să se adapteze unei largi diversități de sisteme financiare.

Astfel, Al-Qaeda are o politică de autofinanțare în toate situațiile; unitatea centrală are atribuții în colectarea fondurilor pentru pregătirea atacurilor, achiziționarea armelor, a materialelor de propagandă, precum și pentru instruire; celulele operative trebuie, de

⁵ Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, *Abordarea pe bază de risc și indicatori de tranzații suspecte*, Editura Prahova, 2010.

asemenea, să se auto-finanțeze; ele nu primesc fonduri direct de la donatori; în stadiu inițial, celula are o sumă fixă disponibilă pentru utilizarea și integrarea acesteia în sistem și pentru începerea unei activități de auto-finanțare. Celulele non-operative au propriile lor metode de finanțare – înșelăciuni cu carduri bancare, falsificarea documentelor, contrabanda cu țigări și alcool, traficul de droguri etc.⁶ Pentru a exemplifica acest caz, celula teroristă Al-Qaeda, responsabilă cu atacurile bombă de la Madrid din 11 martie 2004, și-a finanțat operațiunile din veniturile obținute prin traficul cu opium.

A doua sursă majoră de fonduri pentru organizațiile teroriste este reprezentată de câștigul indirect din activități care generează venituri legale sau ilegale. Astfel, ca și în cazul organizațiilor de crimă organizată, venitul unei grupări teroriste poate fi obținut din comiterea de infracțiuni.

Pentru a avea o privire de ansamblu asupra mijloacelor utilizate în circulația capitalurilor pe care organizațiile teroriste le utilizează în sprijinirea rețelelor sale, menționăm faptul că persoanele investigate pentru comiterea unor activități teroriste, în general, au efectuat operațiuni de transmitere a banilor prin sistemele alternative răspândite în toată lumea. Adesea fondurile au fost transferate în străinătate prin intermediul acelor rețele alternative de transfer al banilor, fiind colectate de către cetățenii străini de naționalități diferite, rezidenți pe teritoriile unor țări implicate în lupta împotriva terorismului.

Sistemele alternative de transmitere rapidă a banilor (SAT) permit ca banii să circule în jurul lumii fără a utiliza sis-

temul bancar convențional. SAT poate fi utilizat în scopuri legale și ilegale și poate exista în forme diverse ce includ sistemul Hawala (versiunea indiană), Hundi (utilizat de comunitățile pakistaneze), Poey Quan și Fie Ch'un (adoptat de către comunitățile chineze).

Din motive evidente, SAT este un sistem atractiv și folosit pe scară largă de către criminalitatea organizată, infractorii periculoși și, mai nou, pentru finanțarea terorismului. SAT este utilizat nu numai pentru a spăla veniturile obținute din infracțiuni și a le transfera spre destinații fixe, dar și pentru a evita taxele fiscale și vamale.

Cel mai comun instrument folosit în vederea sprijinirii grupărilor teroriste este reprezentat de *sistemul alternativ de circulație a banilor*, așa-numitul sistem *Hawala*, o metodă tradițională de transfer al fondurilor în Sudul Asiei, bazându-se pe încredere, precum și pe asigurarea anonimatului, deoarece toate operațiunile nu se realizează pe hârtie. Utilizatorii unui astfel de sistem transmit banii peste granițe, dar fără a-i transfera în mod fizic: sumele de bani în numerar sunt depozitate printr-un agent „Hawala” (care este adesea proprietarul unui magazin sau al unei mici afaceri), care la rândul său aranjează ca o sumă egală să fie colectată la un dealer Hawala din altă țară. Persoana care primește în final banii folosește o dovadă scrisă sau o parolă pentru a demonstra că este persoana îndreptățită să primească banii.

De asemenea, rețeaua de transmitere rapidă de bani, cunoscută drept „sistemul chinez” sau „Est Asiatic”, a început din Estul Îndepărtat și, la fel ca și Hawala, s-a diseminat în jurul lumii,

În ultimul deceniu, fenomenul terorist a căpătat un puternic caracter transfrontalier, facilitat de factori precum globalizarea relațiilor economico-comerciale, tehnologia informațiilor sau deschiderea frontierelor

urmând fluxurile de imigranți. Sistemul este unul tradițional, apărut o dată cu introducerea practicilor bancare din Vest. Inițial, acesta a avut la bază „chitanțe” sau simboluri – astfel încât a fost numit „Chit system” – astăzi, totuși, majoritatea transmițătorilor de bani nu mai folosesc chitanțe. Sistemul alternativ de transmitere de bani chinez sau Est Asiatic este utilizat atât în scopul transferului de bani legal (în principal pentru afaceri și repatrierea venitului obținut de emigrant), cât și ilegal (în special, folosit de crima organizată și traficanții de droguri).⁷

Organizațiile non-profit (O.N.P.) prezintă, în general, un risc ridicat de a fi folosite în scopul finanțării actelor de

6 Miutu, Cristina, *Tendințe în terorismul islamic internațional- Al-Qaeda*, <http://cristinamiutu.blogspot.com/2007/09/tendinte-ale-terorismului-islamic.html>

7 Uniunea Europeană și Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, *Manual de instruire privind combaterea spălării banilor și a finanțării actelor de terorism*, Ed. Imprimeria Națională SA, 2005

terorism, din cauza utilizării intensive a numerarului. Mai mult, acestea se bucură de încrederea publicului și, de aceea, pot colecta bani fără nicio suspiciune. Aceste asociații sau fundații pot asigura cu ușurință anonimatul, deoarece O.N.P.-urile se focalizează, de cele mai multe ori, spre grupuri țintă, cum ar fi comunitățile etnice sau religioase. Totodată, O.N.P.-urile pot furniza către beneficiari o largă varietate de active (inclusiv bunuri) și servicii în cadrul oferit de obiectul de activitate, iar acestea au un mare potențial în a fi convertite în sume de bani în numerar. Și poate cel mai important aspect este acela că O.N.P.-urile se bucură de prezență globală, furnizând astfel o rețea națională și internațională în care suporterii terorismului pot utiliza o varietate de operațiuni comerciale și tranzacții financiare.

Organizațiile non-profit pot îmbrăca o varietate de forme, în funcție de jurisdicția și sistemul legal. Practica internațională recunoaște asociațiile, fundațiile, comitetele de strângere de fonduri, organizațiile de servicii comunitare, companiile de interes public și companiile cu răspundere limitată, dar și instituțiile publice de caritate. În multe jurisdicții, sectorul non-profit are reprezentare, auto-reglementare, control și organizații de acreditare care pot juca un rol important în protejarea sectorului împotriva abuzului, în contextul parteneriatului public-privat.

Organizațiile non-profit pot aduna sute de miliarde de dolari anual de la persoane fizice sau juridice în calitate de donatori individuali sau colectivi și distribuie acești bani, după plata costurilor lor administrative, către beneficiari. Transparența afacerii ar trebui să fie în interesul donatorilor, organizațiilor și

autorităților. Oricum, tehnica de structurare a sumelor care creditează conturile organizațiilor non-profit, combinată cu dorința de a nu interzice organizațiile legitime, în general, subliniază importanța riscului și proporționalității mărimii acestuia în stabilirea nivelului adecvat de reguli și supraveghere în acest domeniu.

În acest context, organizațiile non-profit ar trebui să mențină și să poată prezenta o situație contabilă în care sunt înregistrate toate cheltuielile și în care să identifice beneficiarii sumelor de bani și modul în care banii sunt folosiți. Multe dintre organizațiile non-profit nu permit auditori externi tocmai în scopul păstrării secretului donatorilor, chiar dacă autoritățile de reglementare din unele jurisdicții impun prezența acestora și, în consecință, le aplică sancțiuni drastice.

Nevoia de verificare adecvată a activităților organizațiilor non-profit este deosebit de importantă, acestea trebuind să fie în măsură de a cunoaște și de a certifica faptul că fondurile au fost cheltuite așa cum au fost planificate.

Transferurile electronice efectuate prin infrastructura financiară internațională complexă, multitudinea de tranzacții în și din conturi și de instituții financiare externe care pot fi situate chiar în țări cu risc de finanțare a terorismului, combinate cu viteza acestor tranzacții, pot îngreuna atât identificarea beneficiarilor reali ai acestor operațiuni, cât și blocarea tranzacțiilor asupra cărora există suspiciuni de finanțare a terorismului. Dintre principalele tendințe⁸ identificate în folosirea abuzivă a transferurilor electronice enumerăm:

- utilizarea unor nume de persoane fictive, pentru a nu face legături între tranzacții, conturi și teroriști;

- utilizarea unor companii interpușe în transfer;
- utilizarea unor multiple instituții financiare în circuitul financiar pentru a se pierde urma banilor;
- evitarea sistemului bancar și utilizarea agenților de transmitere rapidă a banilor autorizați.

Totodată, printre tranzacțiile considerate cu risc, față de care o instituție financiară trebuie să aplice măsuri suplimentare de cunoaștere a clientului, se numără:

- a) tranzacțiile efectuate fără prezența fizică a clientului, respectiv relațiile de afaceri conduse prin intermediul Internetului, utilizarea ATM-urilor, telephone banking etc.
- b) tranzacțiile care implică relații de corespondent cu instituții de credit din state care nu sunt membre ale Uniunii Europene sau nu aparțin Spațiului Economic European;
- c) tranzacțiile transfrontaliere efectuate de către persoane expuse politic, care sunt rezidente într-un alt stat membru al Uniunii Europene sau al Spațiului Economic European ori într-un stat terț.

La polul opus acestor tranzacții se află transportatorii de numerar sau de instrumente negociabile la purtător peste graniță.

S-a demonstrat că teroriștii își păstrează activele în numerar sau în bunuri care servesc ca monedă de schimb și care sunt menținute pe perioade mai lungi, fiind ușor de cumpărat și de vândut.

Contrabanda cu numerar sau cu instrumente negociabile la purtător este un mecanism care poate fi ușor controlat

⁸ Lică-Banu, Laura-Susana, *Analiză de risc în finanțarea terorismului*, Editura Prahova, 2011.

de rețelele de crimă organizată sau de entitățile teroriste, în scopul direcționării valorilor, spre beneficiul final al acestora.

Deși prezintă și dezavantaje, precum costul curierilor și al echipamentului de transport, riscul existenței unor informatori, confiscările la frontiere urmare verificărilor efectuate de autorități etc., contrabanda cu numerar rămâne una dintre cele mai des utilizate metode, atunci când se urmărește evitarea sistemului financiar legal.

Concluzii

În redactarea acestui document, am încercat să abordăm, într-o manieră succintă, principalele aspecte care prezintă un element de risc în finanțarea actelor de terorism, astfel încât să putem oferi oricând un răspuns la una dintre acele întrebări de zece puncte: *Care ar fi cea mai mare provocare în identificarea acțiunilor de finanțare a terorismului?*

Dat fiind faptul că rețelele teroriste au cunoscut dintotdeauna care sunt eforturile depuse de autoritățile statale și de forurile internaționale pentru a le stopa activitățile și având în vedere faptul că terorismul este într-o continuă schimbare, răspunsul ar trebui să fie unul prompt și clar: *Trebuie să fim întotdeauna cu un pas înaintea lui!*

Acest îndemn se adresează, în primul rând, sectorului privat, financiar și non-financiar, care, din linia întâi, pot veni în contact cu clienți care susțin organizațiile teroriste și/sau teroriști în efectuarea actelor premergătoare unui act terorist.

Cunoașterea propriului client și gestionarea relației cu acesta într-o manieră preventivă, bazată pe management al riscului, reprezintă măsuri cheie pentru diminuarea expunerii unei entități. Dimensiunea, structura și numărul de angajați ai entității raportoare, zona în care este situată entitatea, produsele și serviciile derulate și portofoliul de clienți se numără printre elementele definitorii ale unui management eficace.

În acest context, recomandăm cu căldură studiul Manualului⁹ privind abordarea pe bază de risc și indicatori de tranzacții suspecte, destinat entităților cu obligații de raportare, emis de către Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor în colaborare cu Inspectorul General al Informațiilor Financiare (Unitatea de Informații Fi-

nanciare din Polonia), în cadrul Proiectului RO 2007-IB/JH-05 intitulat „Combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului”, finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Facilitatea de Tranziție.

Acest manual detaliază atât elementele specifice unei abordări preventive a riscului de spălare a banilor și a celui de finanțare a terorismului, cât și obligațiile ce trebuie puse în aplicare de către entitățile reglementate de Legea nr. 656/2002, cu modificările și completările ulterioare, inclusiv de către auditorii financiari, furnizând, totodată, o serie de exemple privind metode și tehnici folosite, indicatori de tranzacții suspecte întâlniți în practica națională și internațională și tipologii de spălare a banilor și de finanțare a terorismului.

Bibliografie

Publicații:

Lică-Banu, Laura-Susana, *Analiza de risc în finanțarea terorismului*, Editura Prahova, 2011.

Miutu, Cristina, *Tendințe în terorismul islamic internațional – Al-Qaeda*, 10 Septembrie 2007, <http://cristinamiutu.blogspot.com/2007/09/tendintele-terorismului-islamic.html>

Napoleoni, Loretta, *Noua economie a terorii*, Open Democracy, 2005;

Christian Science Monitor, *Cât costă războiul terorii?*, ediția din 30 octombrie 2001;

Departamentul Juridic, Fondul Monetar Internațional, *Reprimarea finanțării terorismului: Un manual de elaborare legislativă*, 2003;

Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, *Abordarea pe bază de risc și indicatori de tran-*

zacții suspecte, Editura Prahova, 2010;

Uniunea Europeană și Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, *Manual de instruire privind combaterea spălării banilor și a finanțării actelor de terorism*, Ed. Imprimeria Națională SA, 2005.

Lucrări de specialitate:

Biroul de Combatere Internațională a Drogurilor și de Afaceri în Domeniul Aplicării Legii din cadrul Departamentului de Stat al SUA, *Raportul Strategiei de Combatere Internațională a Drogurilor pentru anul 2009 (Volumul II - Spălarea Banilor și infracțiunile financiare)*, 2010.

Grupul de Acțiune Financiară Internațională, *Analiza amenințărilor globale ale spălării banilor și finanțării terorismului*, Paris, iulie 2010.

9 Manualul este publicat pe site-ul Oficiului Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, www.onpcsb.ro, la secțiunea „Programe de instruire”.

90 de ani de la înființarea CECCAR

Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România a sărbătorit, la 9 septembrie a.c., la Clubul Diplomatic din București, împlinirea a 90 de ani de la înființarea sa. Cu această ocazie în timpul ceremoniei, prof.univ.dr. **Marin Toma**, președintele CECCAR, a înmănat trofeul și plachete aniversare unor personalități ale profesiei contabile, în semn de apreciere pentru contribuția adusă la dezvoltarea Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România. Din partea CAFR au primit aceste distincții: prof.univ.dr. **Horia Neamțu**, președintele Camerei, prof.univ.dr. **Ion Mihăilescu**, președinte de onoare și **Angela Tudor**, șef birou în cadrul CAFR.

Cu prilejul evenimentului aniversar, prof.univ.dr. **Horia Neamțu** a transmis Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România un mesaj de felicitare din partea Camerei Auditorilor Financieri din România, cu următorul conținut:

„Suntem deosebit de onorați de invitația adresată pentru a sărbători împreună împlinirea a 90 de ani de la înființarea Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România. Cu acest prilej, în numele Camerei Auditorilor Financieri din România, doresc să vă transmit cele mai calde felicitări pentru progresele înregistrate și rezultatele

deosebite obținute în ultimii ani, precum și în întreaga perioadă care a trecut de la înființarea CECCAR.

Este cunoscut faptul că între activitatea auditorilor financiari și cea a profesioniștilor din cadrul CECCAR există multe similitudini și puncte de confluență. Bunăoară, mulți auditori financiari, membri ai CAFR, sunt și membri ai organizației dv. profesionale. De fapt, chiar dacă desfășurăm activități specifice, distincte, aparținem cu toții aceleiași profesii – profesia contabilă, pe care suntem datori să o slujim cu profesionalism și prin respectarea cu rigurozitate a normelor Codului Etic al profesiei elaborat de Federația Internațională a Contabililor - IFAC.

În acest sens, se cuvine să relevăm, în mod pozitiv, faptul că la nivelul consiliilor de conducere ale CAFR și CECCAR s-a acționat realist și eficient în sensul creării cadrului necesar unei bune cooperări pentru activitățile aflate în sferile de operabilitate profesională.

*Astfel, după semnarea protocolului de colaborare și reprezentare pe plan internațional, au urmat alte două programe de conlucrare, precum: **Protocolul privind cooperarea în domeniul organizării și monitorizării stagiului de pregătire practică**, document care are ca obiect recunoașterea de către*

*CAFR a stagiului de pregătire practică a stagiariilor CECCAR, respectiv recunoașterea de către CECCAR a stagiului de pregătire practică a stagiariilor CAFR, precum și **Protocolul privind recunoașterea cursurilor de pregătire profesională**, în scopul îmbunătățirii pregătirii profesionale a membrilor activi ai celor două organisme.*

Firește, având deja această bază, putem să ne sprijinim reciproc în promovarea unor inițiative benefice ambelor organisme profesionale. Asemenea demersuri au avut ecouri favorabile și în plan internațional, îndeosebi în cadrul IFAC, FEE și FIDEF, din care fac parte cu drepturi depline ambele organisme profesionale românești.

Actuala situație economică mondială, marcată de criză, dar și de cerința depășirii dificultăților pe care România le întâmpină în acest context, relevă cu atât mai mult importanța misiunilor noastre, având în vedere prudența, tot mai mare, manifestată în piață pentru lansarea și relansarea afacerilor, pentru credibilizarea inițiativelor și proiectelor de dezvoltare economică.

Fără îndoială, efectele crizei economice afectează, deopotrivă, piața auditului financiar și a profesiei contabile în ansamblu. Răspunsul profesioniștilor trebuie să-l reprezinte activitatea de calitate, responsabilă, de natură să restabilească încrederea în afaceri, să ajute la adoptarea și aplicarea unor soluții eficiente, care să stopeze declinul economiei și să determine relansarea, servind onest și eficient interesul public.

Felicitându-vă încă o dată cu ocazia acestui moment aniversar, vă asigurăm de întreaga disponibilitate a CAFR de a acționa împreună, în deplin respect pentru activitățile specifice pe care le desfășurăm spre îndeplinirea obiectivelor pe care ni le propunem, în interesul profesiei și al economiei românești.”

Informații

Cursuri de pregătire profesională organizate de CAFR

La data de **10 septembrie 2011**, la sediul din București, s-a desfășurat cursul anual de pregătire a formatorilor.

În perioada **16- 18 septembrie** sau **7 – 9 octombrie a.c.** - cursul de pregătire profesională pentru stagiarilor din anul I.

În perioada **23 septembrie – 30 octombrie 2011** - programul de pregătire profesională continuă pentru următoarele categorii de stagiarilor:

- ☛ stagiarilor care se află în anul II și III de stagiu;
- ☛ stagiarilor care se află în perioada legală de susținere a examenului de aptitudini profesionale pentru atribuirea calității de auditor financiar și care, potrivit prevederilor legale, pentru a se putea înscrie la examen trebuie să participe anual la cursuri.

În perioada **1 octombrie – 30 noiembrie 2011** - programul de pregătire profesională continuă pentru auditori.

Examen de competență profesională

Camera Auditorilor Financiari din România organizează în perioada noiembrie-decembrie 2011 examenul de competență profesională, pentru atribuirea calității de auditor financiar. Datele de desfășurare:

- ☛ **26 noiembrie 2011 - Proba scrisă**
- ☛ **4 decembrie 2011 - Proba grilă**
- ☛ **3 decembrie 2011 - Proba practică**

La examen **se pot înscrie următoarele categorii de persoane** (numai după participarea obligatorie la cursul de pregătire profesională aferent anului 2011, organizat în perioada 23 septembrie – 30 octombrie 2011):

- stagiarilor care au finalizat perioada de stagiu și se află în perioada legală în care pot susține examenul de competență profesională;
- stagiarilor care au fost respinși la alte sesiuni de examen și se află în termenul legal pentru susținere examenului.

Înscrierile la examen se fac în perioada 1 - 18 noiembrie 2011.

Detalii - pe site-ul Camerei: www.cafr.ro

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se

trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează titlul în limba română și engleză, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină redactat la persoana a III-a, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză, inclusiv clasificarea JEL.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted, accepted with reviewing, rejected. The results of the

assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English, and also by JEL Classification.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

SUNTEȚI PREGĂTIȚI PENTRU RAPORTAREA FINANCIARĂ CONFORM IFRS?

Domeniul financiar este în continuă schimbare. Globalizarea afacerilor aduce noi provocări contabililor și auditorilor – de aceea trebuie să fiți tot timpul cu un pas înainte. Pregătiți să demonstrați cunoștințe practice de IFRS cât mai rapid posibil. Diploma IFRS oferită de ACCA vă dezvoltă aptitudinile relevante pentru a lucra cu Standarde Internaționale de Raportare Financiară – iar studiul pentru aceasta este flexibil – sunteți pregătiți?

ACCA

PREGĂTIȚI PENTRU
A FI DIFERIȚI

AFLAȚI MAI MULTE DESPRE CELE MAI
CERUTE CALIFICĂRI INTERNAȚIONALE
ÎN DOMENIUL FINANCIAR CONTABIL

+4021 312 7945
info@ro.accaglobal.com
www.accaglobal.com